

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GÖÇ VE KENTLEŞME BAĞLAMINDA SOKAKTA ÇALIŞAN
ÇOCUK OLGUSU; VAN İLİ ÖRNEĞİ**

Raşim NARİN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Abdullah KARATAY**

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖÇ VE KENTLEŞME BAĞLAMINDA SOKAKTA ÇALIŞAN
ÇOCUK OLGUSU; VAN İLİ ÖRNEĞİ

Raşim NARİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Abdullah KARATAY

İSTANBUL-2021

ÖZET

GÖÇ VE KENTLEŞME BAĞLAMINDA SOKAKTA ÇALIŞAN ÇOCUK OLGUSU; VAN İLİ ÖRNEĞİ

Sokakta çalışan çocuk olgusu, daha geniş anlamıyla çocuk işçiliği neredeyse tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de var olan ve üzerine çalışılması önem arz eden toplumsal bir sorundur. Bu çalışma sokakta çalışan çocuk olgusunun Van ilindeki tezahürünü betimsel olarak açıklamanın yanı sıra göç ve kentleşme olgularıyla arasındaki ilişkiyi deşifre etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada karma yöntem araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda Van il merkezinde sokakta çalıştıkları tespit edilen 104 çocuk ile anket formu kullanılarak yapılan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu 104 çocuk içerisinde rasgele seçilen 10 çocuk ile yarı-yapılandırılmış form kullanılarak görüşmeler yapılmıştır.

Yapılan çalışmada, sokakta çalışan çocuklardan %78.8' inin eğitime devam ettiği tespit edilmiştir. Eğitime devam etmeyen %21.8' inin ise başta ekonomik zorluklar olmak üzere çeşitli nedenlerden ötürü eğitime devam edemediği tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca sokakta çalıştıkları tespit edilen çocuklardan %50' si göçü bizzat deneyimlediğini, %25' i ailesinin göç öyküsü bulunduğunu ancak kendisinin Van ilinde dünyaya geldiğini, geriye kalan %25'i ise ne kendisinin ne de ailesinin göç öyküsü olmadığını belirtmiştir.

Çalışmanın bulgularından hareketle; sokakta çalışan çocuk olgusunun tekil bir nedene bağlanamayacağı; olgunun vuku bulduğu yerleşim yerinin ve bölgenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel unsurlarından bağımsız olmadığı gözlenmiştir. Sokakta çalışma olgusu ortaya çıkış atmosferi itibarıyla ekonomik kaynaklı olsa da söz konusu olgunun oluşumunda göç, kentleşme ve kültürel yaşamın etkisi işbu çalışmamızda açık bir şekilde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk İşçiliği, Göç, Kentleşme, Sokakta Çalışan Çocuk, Yoksulluk.

ABSTRACT

THE CASE OF CHILDREN WORKING ON STREET IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND URBANIZATION; THE CASE OF VAN PROVINCE

The study aims to explain the phenomenon of children working on the street descriptively. Besides it considers this phenomenon together with the concepts of migration and urbanization. It also focused on the content of the relationship between the aforementioned phenomena. Mixed method research techniques were used in the study. In this context, interviews were conducted with 104 children who were found to be working on the streets in the city center of Van by using a questionnaire form. In addition, in-depth interviews were conducted with 10 children randomly selected from among these that 104 children by using a semi-structured form prepared by researcher. In the study, it was determined that 78.8% of the children working on the street continue their education. It was determined that 21.8% of them who did not continue their education could not continue their education due to various reasons, especially economic difficulties. In the study, 50% of the children who were found to work on the street stated that they personally experienced migration, 25% stated that their family had a history of migration, but they were born in the city center of Van, and the remaining 25% stated that neither he nor his family had a migration history.

Based on the findings of the study; the phenomenon of children working on the street cannot be attributed to a singular cause; It has been observed that the place of residence and the region where the phenomenon occurred is not independent from the political, social, economic and cultural elements. Although the phenomenon of working on the street is of economic origin in terms of its emergence atmosphere, the effect of migration, urbanization and cultural life in the formation of this phenomenon is clearly demonstrated in this study.

Keywords: Child Labor, Children Working on the Street, Migration, Urbanization, Poverty.

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında yardımını esirgemeyen, akademik alana ilişkin bilgi birikimlerini paylaşarak çalışmama yön veren danışmanım Prof. Dr. Abdullah KARATAY hocama, ufkuna ve bilgisine güvendiğim Araş. Gör. Abdülsemet AYDENİZ' e,

Çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen değerli dostlarım Mehmet AKDENİZ' e, Mehmet KÖSESOY' a, Cihan ÇELİK' e ve Uğur SÜTCÜ' ye,

Son olarak, Maddi ve manevi her anlamda daima yanımda olan aile bireylerime ve varlığıyla yaşamıma değer katan, en karanlık zamanlarımda kandili, sevgili yoldaşım Zinê ADİYAN' a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Eşitsiz toplumun doğuştan kaybedenlerinden olan, başta çalışmak zorunda olan çocuklar olmak üzere mutlu azınlıkların ötekileştirdiği tüm kesimler için adil bir toplumsal yaşama hasretle...

Çalışmamı, fırsat eşitliğinden payına düşeni alamamış ve varlık mücadelesinde yegâne çaresi emeği olan dünyanın tüm çocuklarına adıyorum.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

15.05.2021

Raşım NARİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xviii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Çocuk Tanımı ve Çocukluk Kavramı	6
2.2. Çocukluk Kavramının Tarihsel Gelişimi	8
2.3. Çocuk İşçiliği	10
2.3.1. Çocuk işçiliğinin Türkiye’ deki durumu.....	12
2.4. Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinden Biri Olarak ‘’Sokakta Çalışan Çocuk’’ Olgusu.....	15
2.4.1. Çocukların sokakta bulunmalarına ilişkin yapılan tanımlamalar	15
2.4.2. Sokakta çalışan çocuklar.....	18
2.5. Sokakta Çalışan Çocuk İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar	23
2.6. Göç.....	25
2.7. Kentleşme	30
2.7.1. Türkiye’ de kentleşme	33

2.7.2. Sokakta çalışan çocuk ve kent ilişkisi.....	35
2.8. Van' ın Tarihi ve Demografik Yapısı	37
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Tipi ve Modeli	43
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	44
3.3. Verilerin Toplanması	44
3.4. Veri Analizi.....	45
3.4.1. Nicel verilerin analizi.....	45
3.4.2. Nitel verilerin analizi	45
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	46
4. BULGULAR.....	46
4.1. Çalışmanın Nicel Bulguları	46
4.1.1. Cinsiyet dağılımı.....	46
4.1.2. Yaş aralığı dağılımı.....	47
4.1.3. Ebeveynlerin hayatta olma durumu	47
4.1.4. Kiminle beraber yaşıyor/kalıyor?	47
4.1.5. Anneniz ve babanız beraber mi yaşıyorlar?.....	48
4.1.6. Anne ve babanız ayrı ise, ayrı yaşamalarının nedeni nedir?.....	48
4.1.7. Annenizin öğrenim durumu nedir?	48
4.1.8. Babanızın öğrenim durumu nedir?	49
4.1.9. Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?	50
4.1.10. Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır?.....	51
4.1.11. Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?	51
4.1.12. Anneniz hangi işte çalışmaktadır?	52
4.1.13. Aile tipi	52
4.1.14. Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardım almış mıdır?	53
4.1.15. Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	54

4.1.16. Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?	55
4.1.17. Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?.....	57
4.1.18. Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir?	59
4.1.19. Van’da hangi mahallede oturuyorsunuz?	60
4.1.20. Oturduğunuz mekânın türü aşağıdakilerden hangisidir?	61
4.1.21. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?	62
4.1.22. İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?.....	63
4.1.23. Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu?.....	64
4.1.24. Nereden göç ettiniz? İl – İlçe – Köy	64
4.1.25. Ailenizin Van’a göç nedenini belirtiniz?	66
4.1.26. Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?	66
4.1.27. Sizin gibi göç ile Van’a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?.....	68
4.1.28. Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz?	69
4.1.29. Hiç evden kaçtın mı?	71
4.1.30. Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir?	72
4.1.31. Şu anda okula devam ediyor musunuz?	73
4.1.32. Eğitiminizi devam ettirmediyseniz, bunun sebebi nedir?	74
4.1.33. Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız?.....	75
4.1.34. Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?	76
4.1.35. Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor?	78
4.1.36. Sokakta çalışan kardeşin var mı?	78
4.1.37. Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?.....	79
4.1.38. Sokakta ne tür işler yapıyorsunuz?	81
4.1.39. Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?	84
4.1.40. Okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama kaç saat çalışırsınız?.....	87

4.1.41. Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	88
4.1.42. Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?	91
4.1.43. Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	93
4.1.44. Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz?	96
4.1.45. Sokakta çalışmaktan memnun musunuz?	99
4.1.46. Sokakta çalışmaktan memnunsanız, sebebi nedir?	101
4.1.47. Sokakta çalışmaktan memnun değilseniz, sebebi nedir?	101
4.1.48. Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?	102
4.1.49. Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?	105
4.1.50. Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?	107
4.1.51. Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?	109
4.1.52. Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?	110
4.1.53. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu?	112
4.1.54. Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar?	113
4.1.55. Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir?.....	114
4.1.56. Van’da hangi yerlerde çalışmaktasınız?	116
4.1.57. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu?.....	117
4.1.58. Kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma sebebini/sebeplerini belirtir misiniz?	118
4.1.59. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?.....	119
4.1.60. Sabıka kaydınız varsa; hangi suçtan dolayı sabıka kaydınız var?	120
4.1.61. Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?	120
4.1.62. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı?	122

4.1.63. Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız?	123
4.1.64. Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız?	124
4.1.65. Dűđünlerinizi nerede yaparsınız?	125
4.1.66. Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz?	127
4.1.67. Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?	129
4.2. Çalışmanın Nitel Bulguları	133
4.2.1. Yarı-yapılandırılmış görüşme katılımcılarını tanıtıcı bilgiler.....	133
4.2.2. Katılımcıların kamu hizmetlerinden beklentileri	135
4.2.3. Katılımcıların g�� olgusuna ilişkin düşünceleri	137
4.2.4. Katılımcıların sokakta çalışma olgusuna ilişkin düşünceleri.....	139
4.2.5. Yaşanılan çevrenin katılımcıların sokakta çalışması üzerindeki etkisi	141
5. TARTIşMA	144
6. SONUÇ ve �NER�LER	153
KAYNAKLAR	158
EKLER	163
Ek 1. Formlar	163
Ek 2. �zge�miş	Error! Bookmark not defined.
Ek 3. Etik Kurul Onayı	Error! Bookmark not defined.

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Türkiye’de kentsel ve kırsal nüfus oranları (1980 – 2018)	34
Tablo 2: Van ilinin yıllara göre nüfus hareketliliği	40
Tablo 3: Van’ ın 2019 yılında en çok göç verdiği ve en çok göç aldığı iller.....	41
Tablo 4: Cinsiyet dağılımı	46
Tablo 5: Yaş aralığı dağılımı	47
Tablo 6: Ebeveynlerin hayatta olma durumu.....	47
Tablo 7: Kiminle beraber yaşıyor/kalıyor?	47
Tablo 8: Anneniz ve babanız beraber mi yaşıyorlar?	48
Tablo 9: Anne ve babanız ayrı ise, ayrı yaşamalarının nedeni nedir?	48
Tablo 10: Annenizin öğrenim durumu nedir?.....	48
Tablo 11: Eğitim durumuna göre annesinin eğitim durumunun dağılımı.....	49
Tablo 12: Babanızın öğrenim durumu nedir?	49
Tablo 13: Eğitim durumuna göre babasının eğitim durumunun dağılımı.....	49
Tablo 14: Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?	50
Tablo 15: Yaş aralığına göre babasının ücretli bir işte çalışma durumunun dağılımı ...	50
Tablo 16: Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır?	51
Tablo 17: Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?.....	51
Tablo 18: Anneniz hangi işte çalışmaktadır?	52
Tablo 19: Aile tipiniz çekirdek aile ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?	52
Tablo 20: Aile tipiniz geniş aile (geleneksel aile) ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?	52
Tablo 21: Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardım almış mıdır?	53
Tablo 22: Aileniz yardım aldıysa; hangi tür yardım aldı?	53
Tablo 23: Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	54
Tablo 24: Eğitim durumuna göre ailenin aylık gelir seviyesi dağılımı	54
Tablo 25: Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?	55
Tablo 26: Yaş aralığına göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı	55

Tablo 27: Eğitim durumuna göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı	56
Tablo 28: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre ekonomik açıdan ailesini değerlendirme durumunun fark testi	56
Tablo 29: Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	57
Tablo 30: Yaş aralığına göre ailede dayak yeme durumu dağılımı	57
Tablo 31: Annesinin eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun fark testi .	58
Tablo 32: Babasının eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun fark testi .	58
Tablo 33: Ailesinin tipine göre ailede dayak yeme durumunun fark testi	59
Tablo 34: Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir?	59
Tablo 35: Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir? – Diğer.....	60
Tablo 36: Van’da hangi mahallede oturuyorsunuz?	60
Tablo 37: Oturduğunuz mekânın türü aşağıdakilerden hangisidir?	61
Tablo 38: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu mekânın türünün fark testi...	61
Tablo 39: Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?	62
Tablo 40: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu mekânın aylık gelir seviyesine göre oturduğu evin mülkiyet durumunun fark testi	62
Tablo 41: İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	63
Tablo 42: Yaş aralığına göre göç etme durumunun dağılımı	63
Tablo 43: Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu?	64
Tablo 44: Nereden göç ettiniz? İl – İlçe – Köy.....	64
Tablo 45: Ailenizin Van’a göç nedenini belirtiniz?.....	66
Tablo 46: Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?.....	66
Tablo 47: Yaş aralığına göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun dağılımı.....	67
Tablo 48: Göç etme durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun fark testi	67
Tablo 49: Sizin gibi göç ile Van’a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?.....	68
Tablo 50: Kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba ve tanıdıkların aynı mahallede oturma durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kaldığını düşünme durumu fark testi	68
Tablo 51: Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz?	69

Tablo 52: Eğer göç ettiyseniz; göç ettiğiniz yerleşim yerine neden tekrar geri dönmek istiyorsunuz?	69
Tablo 53: Hiç evden kaçtın mı?	71
Tablo 54: Yaş aralığına göre evden kaçma durumunun dağılımı	71
Tablo 55: Yaş aralığına göre evden kaçma durumunun sıra ortalamalarının arasındaki fark testi	71
Tablo 56: Ailede dayak yeme sıklığına göre evden kaçma durumunun fark testi	72
Tablo 57: Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir?	72
Tablo 58: Yaş aralığına göre evden kaçma nedenlerinin dağılımı	73
Tablo 59: Şu anda okula devam ediyor musunuz?	73
Tablo 60: Yaş aralığına göre okula devam etme durumunun dağılımı	74
Tablo 61: Eğitiminizi devam ettirmediyseniz, bunun sebebi nedir?	74
Tablo 62: Yaş aralığına göre eğitime devam etmeme nedenlerinin dağılımı	74
Tablo 63: Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız?	75
Tablo 64: Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?	76
Tablo 65: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı	76
Tablo 66: Eğitim durumuna göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı	76
Tablo 67: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark testi	77
Tablo 68: Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor?	78
Tablo 69: Şu anda sokakta çalışan kaç kız kardeşin var?	78
Tablo 70: Aile tipine göre sokakta çalışan kardeş sayısının fark testi	78
Tablo 71: Şu anda sokakta çalışan kaç erkek kardeşin var?	79
Tablo 72: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışan erkek kardeşi sayısının fark testi	79
Tablo 73: Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?	79
Tablo 74: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başlama yaşının dağılımı	80
Tablo 75: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmaya başladığı yaşın fark testi	80
Tablo 76: Sokakta yapılan iş türleri	81
Tablo 77: Yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün dağılımı	82

Tablo 78: Mahalleye göre sokakta yapılan iş dağılımı	82
Tablo 79: Yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün sıra ortalamaları arasındaki fark testi	83
Tablo 80: Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?	84
Tablo 81: Yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin dağılımı.....	84
Tablo 82: Yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin fark testi	85
Tablo 83: Okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saate göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun fark testi.....	86
Tablo 84: Ailenin aylık gelirine göre okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saatin fark testi.....	86
Tablo 85: Okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama kaç saat çalışırsınız?	87
Tablo 86: Yaş aralığına göre okulların tatil olduğu günlerde ortalama çalışılan saatin fark testi	87
Tablo 87: Ailenin aylık gelir seviyesine göre okulların tatil olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saatin fark testi	88
Tablo 88: Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	88
Tablo 89: Yaş aralığına göre bir haftada sokakta çalışılan gün sayısı dağılımı.....	89
Tablo 90: Yaş aralığına göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi	89
Tablo 91: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre haftada sokakta çalıştığı gün sayısının fark testi	90
Tablo 92: Babasının ücret getirici bir işte çalışma durumuna göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi.....	90
Tablo 93: Annesinin ücret getirici bir işte çalışma durumuna göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi.....	91
Tablo 94: Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?	91
Tablo 95: Yaş aralığına göre sokakta çalıştığı yıl dağılımı	92
Tablo 96: Yaş aralığına göre sokakta çalıştığı yılın fark testi	92
Tablo 97: Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	93
Tablo 98: Yaş aralığına göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının dağılımı	93

Tablo 99: Yaş aralığına göre günde sokakta ortalama olarak kazanılan para miktarının fark testi	94
Tablo 100: Sokakta çalışılan yıla göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının fark testi	94
Tablo 101: Sokakta yaptığı iş türüne göre günde ortalama olarak kazandığı para miktarının fark testi.....	95
Tablo 102: Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz?.....	96
Tablo 103: Yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişi dağılımı...	96
Tablo 104: Yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi	97
Tablo 105: Günde ortalama kazanılan para miktarına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi.....	97
Tablo 106: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi	98
Tablo 107: Sokakta çalışmaktan memnun musunuz?	99
Tablo 108: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun fark testi	99
Tablo 109: Günde ortalama olarak kazanılan para miktarına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun fark testi	100
Tablo 110: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun fark testi	100
Tablo 111: Sokakta çalışmaktan memnunsanız, sebebi nedir?.....	101
Tablo 112: Sokakta çalışmaktan memnun değilseniz, sebebi nedir?.....	101
Tablo 113: Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?	102
Tablo 114: Yaş aralığına göre kendisi için sokakta çalışmanın ne anlama geldiğinin dağılımı	103
Tablo 115: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın fark testi	103
Tablo 116: Sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlama göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi	104
Tablo 117: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın fark testi	105
Tablo 118: Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?.....	105

Tablo 119: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı	106
Tablo 120: Eğitim durumuna göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı.....	106
Tablo 121: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun fark testi	107
Tablo 122: Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?.....	107
Tablo 123: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların fark testi	108
Tablo 124: Ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların fark testi.....	108
Tablo 125: Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?	109
Tablo 126: Yaş aralığına göre herhangi bir sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişi dağılımı	109
Tablo 127: Yaş aralığına göre herhangi sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişinin fark testi	109
Tablo 128: Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?	110
Tablo 129: Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının dağılımı.....	110
Tablo 130: Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının fark testi	111
Tablo 131: Ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının fark testi.....	111
Tablo 132: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu?	112
Tablo 133: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşlarının olma durumunun dağılımı	112
Tablo 134: Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar?	113
Tablo 135: Yaş aralığına göre gözlem ve bilgilerinden hareketle bağımlılık yapıcı maddelerin genelde kullanıldığı mekânların dağılımı	114
Tablo 136: Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir?.....	114
Tablo 137: Yaş aralığına göre bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi / sebeplerinin dağılımı.....	115
Tablo 138: Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız?	116

Tablo 139: Yaş aralığına göre Van'da çalıştığı yerlerin dağılımı	116
Tablo 140: Yaş aralığına göre Van'da çalışılan yerlerin fark testi.....	117
Tablo 141: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu?	117
Tablo 142: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonulma durumunun dağılımı	118
Tablo 143: Kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma sebebini/sebeplerini belirtir misiniz?	118
Tablo 144: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?	119
Tablo 145: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra sabıka kaydı olma durumunun dağılımı.....	119
Tablo 146: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra sabıka kaydı olma durumunun fark testi	119
Tablo 147: Sabıka kaydınız varsa; hangi suçtan dolayı sabıka kaydınız var?	120
Tablo 148: Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?.....	120
Tablo 149: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun dağılımı.....	121
Tablo 150: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi	121
Tablo 151: Sokakta çalışılan yıla göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi	122
Tablo 152: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı?	122
Tablo 153: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine maruz kalma durumuna göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi	123
Tablo 154: Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız?	123
Tablo 155: Yaş aralığına göre şiddet eylemine maruz kalanların, maruz kaldığı kişi dağılımı	124
Tablo 156: Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız?	124
Tablo 157: Göç etme durumuna göre ekmek ihtiyacını karşılama yönteminin fark testi	125
Tablo 158: Düğünlerinizi nerede yaparsınız?	125

Tablo 159: Göç etme durumuna göre düğünleri yaptıkları yerin fark testi	126
Tablo 160: Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz?	127
Tablo 161: Yaş aralığına göre yaşadığı mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşama durumunun dağılımı.....	127
Tablo 162: Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta neden sorun yaşamaktasınız?	128
Tablo 163: Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?	129
Tablo 164: Yaş aralığına göre Van kent merkezinin güvenli bir yer olduğunu düşünme durumunun dağılımı.....	129
Tablo 165: Mahalleye göre Van kent merkezini güvenli bulma dağılımı	130
Tablo 166: Göç etme durumuna göre Van kent merkezini güvenli bulma durumunun fark testi	131
Tablo 167: Kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba ve tanıdıkları ile aynı mahallede oturanların Van kent merkezini güvenli bulma durumunun fark testi.....	131
Tablo 168: Van kent merkezini güvenli bulmuyorsanız; neden güvenli bulmuyorsunuz?	132

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Ekonomik faaliyette çalışan çocuklara ilişkin temel göstergeler	15
---	----

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

BM : Birleşmiş Milletler

UNİCEF : United Nations International Children's Emergency Fund

TOÇEV : Tüvana Okuma İstekli Çocuk Eğitim Vakfı

ÇHS : Çocuk Hakları Sözleşme

PKK : Partîya Karkerên Kurdîstan - Kürdistan İşçi Partisi

DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

İHD : İnsan Hakları Derneği

ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

TÜGİAD: Türkiye Genç İşadamları Derneği

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

GR : Görüşmeci

SYDV : Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

1. GİRİŞ

Sokakta çalışan çocuk olgusu, daha geniş anlamıyla çocuk işçiliği tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de var olan ve üzerine çalışılması önem arz eden toplumsal bir sorundur. Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK)' nun yapmış olduğu araştırmaya göre ülkemizde 2019 yılı itibariyle herhangi bir ekonomik faaliyette bulunan çocuk sayısının 720.000 olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmaya göre Bu çocuklardan %66' sının düzenli ve sabit bir iş yerinde çalıştığı, %30.4' ünün tarım sektöründe çalıştığı, % 3' ünün sabit olmayan işlerde(sokakta veya Pazar yerinde) çalıştığı ve son olarak % 0.5' ini ise evde çalıştığı sonucuna ulaşıldığı bildirilmiştir (TÜİK, 2019). Bu çalışmada, yukarıda bahsi geçen guruptan % 3' lük dilimi oluşturan yani ebeveynleri tarafından veya resmi kurumlarca haklarında herhangi bir tedbir/güvenlik önlemi alınmadan veya kontrol sağlanmadan sokakta kendi başına çeşitli işler(tartıcılık, mendil satma, su satma, araç camı temizleme gibi) yapan çocuklar odağa alınacaktır.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde atıfta bulunacağımız veya kaynak göstereceğimiz birçok bilimsel araştırmaya konu olan bu olgu daha çok yoğun göç alan şehirlerde gözlemlenmektedir. Buradan da anlaşılabacağı üzere göç olgusu ve sonrasında oluşan kentleşmenin sokakta çalışan çocuk olgusu veya genel anlamda çocuk işçiliği ile organik bağının mevcut olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim göç ve kentleşme çağımız toplumlarında gözlemlenen sosyal sorunların temelinde bulunan veya temeline etki eden iki önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Sokakta çalışan çocuk olgusunu tek bir nedene veya değişkene bağlamak elbette mümkün değildir. Yoksulluk, eğitim düzeyi, aile tipi, yaşanan toplumun yaşam tarzı, kültürel değerler, aile içi iletişim vb. birçok sebep çocuk işçiliğinin ortaya çıkması üzerinde birer etken olarak yer alabilir. Bu çalışmada sokakta çalışan çocuk olgusunu birlikte düşüneceğimiz ve ilişkilendirmeye çalışacağımız iki temel olgu belirlenmiştir. Bu olgular sırasıyla göç ve kentleşmedir. Döngüsel olarak birbirinin ardılı gibi görünen ve çoğunlukla da vuku buluş itibariyle öyle olan bu olguların sıralı gerçekleşme şekli münferit de olsa özgün koşullar altında tam tersi şekilde de meydana gelebilir.

Van ilinde özellikle son yıllarda sıklıkla gözlemlenmeye başlanan sokakta çalışan çocuk olgusu en dar anlamda çocuk refahını en geniş anlamda ise toplumsal refahı ortadan kaldıran bir durumdur. Bu durumun ortaya çıkmasında veya sokakta çalışan çocukların sayısında gözlemlenen artış, bölge illerinde ve Van ilinde yaşanan birtakım değişimlerin sonucudur. Bu değişimler ekseriyetle siyasi, ekonomik ve çeşitli kamusal hizmetlere kolay ulaşım nedenleriyle kırdan-kente veya kentten-kente yaşanan nüfus hareketlilikleri ile meydana gelmektedir. Göç ile birlikte değişen sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerin yarattığı olumsuzluklar neticesinde çocuk emeğinin, çocuğun iyilik haline¹ karşı kullanımı vuku bulmuştur. Yaşanan göçler ile birlikte, hem göç eden veya göç etmeye zorlanan kişilerin hem de göç edilen yerde yaşam sürmekte olan kişilerin genel yaşam pratiği değişime uğramıştır (Kaygalak, 2009:20). Bireyin genel yaşam rutinini alt üst eden göç, kent sakinleri açısından ekseriyetle olumsuz anlamda değişimlere neden olmaktadır. Göç ile birlikte yerleşilen kentlerde barınma alanlarının yetersizliği veya pahalılığı nedeniyle gecekondulaşma, göç ile gelen bireylerin niteliksel yetersizliklerden ötürü iş bulamamaları sonucunda ortaya çıkan suç eğilimleri, yoksulluğun güdümünde artan çocuk işçiliği bu olumsuz değişimlere örnek olarak gösterilebilir (Meral, 2007). Neden olan kentsel istihdam biçimleri ve göç edilen il, bölge veya alana uyum sağlamak adına değişime uğramıştır. Göç olgusunun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan kentleşme, daha doğru bir ifadeyle kentsel yığılma beraberinde kent yoksulluğunu da getirmektedir. Kent yoksulluğu girdabında her mevsim aynı nedenlerle kentin sokaklarında omuzlarında olmaması gereken yüklerle farklı işler yapan bu çocuklar kent bunalımının ete kemiğe bürünmüş kurbanlarıdır. Tüm bu nedenlerin bir sonucu olarak; hemen her gün genellikle kentin işlek caddelerinde ellerinde mendil, su veya satışının kolay olacağına inandıkları herhangi bir tüketim/kullanım ürünü ile dibimize yavaşan bu çocuklarla ilgili dünya literatüründen yararlanarak verisi Van iline özgü olacak bir çalışma yapma fikri hâsıl olmuştur.

Sokakta çalışan çocuk olgusu, çocuk işçiliğinin alt başlığı olarak kabul edilmektedir ve çalışma boyunca bu şekilde kullanılacaktır. Çalışmamızın teorik ve kavramsal kısmında genelden özele bir yazım seyri takip edileceğinden öncelikle çocuk işçiliği üzerine durulacaktır. Çalışmanın üzerine inşa edileceği teorik çerçeve üç ana başlık altında incelenecektir. Bu kapsamda ilgili başlıklar çalışmanın adından da anlaşılacağı

¹Çocuğun ' İyilik Hali'(Well-Being) kavramı; bir çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim yoluyla potansiyelini ortaya koyma, kendinin en iyi haline ulaşabilme durumu olarak açıklanabilir.

üzere ‘‘Göç’’, ‘‘Kentleşme’’ ve ‘‘Sokakta Çalışan Çocuk’’ ana başlıklarından müteşekkil olacaktır. Bu doğrultuda ‘‘ Göç’’ ve ‘‘Kentleşme’’ olguları kendi sınırları içerisinde kavramsal ve kuramsal olarak açıklanarak ‘‘Sokakta Çalışan Çocuk’’ olgusuna etkileri noktasında değerlendirmeler yapılacaktır. Ele alınacak konulara ilişkin yapılan araştırmalarda, bahsi geçen konulara ilişkin geniş bir literatür bilgisinin mevcut olduğu görülmüştür.

Çalışmanın ‘‘Göç’’ ile olan kısmında göç ile ilgili kavramlar, göç türleri ve göç ile ilgili kuramlar açıklanarak göç olgusunun çocuk işçiliği ve sokakta çalışan çocuklar üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi incelenecektir. Çalışmamızın ‘‘Kentleşme’’ ile ilgili kısmında, kentleşme, kent hakkı, çocuk dostu kent ve şehir hakkı kavramları üzerinde durularak kentleşme ve çocuk ilişkisi incelenecektir. Çalışmamızın ana başlığının vurgulu kısmında yer alan ‘‘Sokakta Çalışan Çocuk’’ olgusu, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri kabul edildiğinden, (Güder, 2002:188; ÇSGB: Çalışan Çocuklar Bölümü, 2004:20) çalışmamızın genel bilgiler kısmında çocuk işçiliğinin dünyadaki ve Türkiye’deki duruma ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak, aynı kısmın devamında ise sokakta çalışan çocuk olgusu tüm yönleriyle deşifre edilmeye çalışılacaktır. Çalışmamızın her bir başlığının oldukça derin köklere sahip olması, bireysel ve toplumsal yaşantı bütününe sık rastlanan parçaları olması beraberinde toplumsal yapıyı anlama ve dönüştürmede kritik öneme sahip olduklarının açık bir ifadesi olarak algılanmıştır.

Sosyal olguları daha iyi anlamaya olanak verdiğini düşündüğümüz için çalışmamızın veri toplama kısmında karma araştırma modeli kullanılmıştır. Bu kapsamda Van il merkezinde sokakta çalışan 104 çocuk ile anket formu doldurulacak ve yarı-yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilecektir. Çalışmaya katılarak çocuklar ile çalıştıkları esnada iletişime geçilerek söz konusu veri toplama işlemleri yapılacaktır. Çalışmamızın verileri uygun metot ve programlarla analiz edildikten sonra elde edilen bulgular tartışılarak neticesinde ulaşılan bilgiler ışığında sonuç kısmı oluşturulacaktır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Sokakta çalışan çocuklar, sokakta çalıştıkları esnada birçok risk faktörü ile yüz yüze gelmektedirler. Sokakta çalışan çocuklar bu durumdan biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz etkilenmekte ve gelecek yaşamları boyunca bu olumsuz etkilerin çıktıkları ile her an karşı karşıya kalabilmektedirler. Sokakta çalışan çocuk olgusu diğer

bütün toplumsal olgular gibi birçok parametresi olan, kendi bütünlüğü içerisinde birçok parça barındıran ve toplumsal bütünlüğün bir parçası olarak zuhur eden bir olgudur. Burada önemli olan, söz konusu olguyu tüm parçalarıyla anlayabilmek ve onun meydana gelmesinde etkinliği göz ardı edilmeyecek derecede önem arz eden toplumsal etkenleri belirlemektir. Buradan hareketle; sokakta çalışan çocukların birçok olumsuz durumla karşılaştıkları ve bun durumlardan biyo-psiko-sosyal açıdan olumsuz etkilendikleri, göç ve kentleşme olgularının çocuğun sokakta çalışması üzerinde dolaysız bir etkiye sahip oldukları çalışmamızın hipotezleri olarak belirlenmiştir. Kırsal alanda çocuğun çalışması olumsuz olarak algılanmak bir yana bizzat arzulanan ve kültürel açıdan içselleştirilmiş bir durumdur. Bu da demek oluyor ki olumsuz algılanan haliyle çalışan çocuk veya sokakta çalışan çocuk kentleşme ile hayatımıza girmiştir. Kentleşme ise çeşitli nedenlerle kırsal alanlarda zorlaşan yaşam koşullarına alternatif ve umutlu bir yaşam serüveni sunan kentlere göç ile başlamıştır. Buradan anlaşılacağı üzere çalışmamızın ana konusu olan ‘‘Sokakta Çalışan Çocuk’’ olgusu değişik olguların ortaya çıkardığı bir sorundur. Bu sorunu anlamak ve çözüm konusunda ön açısı olmak ise bilimsel bir aklın çabasıyla mümkündür. Bu gayretle çalışmamızın merkezine sokakta çalışan çocukları alarak; göç ve kentleşmenin çocuğun sokakta çalışmasına etkileri nelerdir? Çocuklar açısından sokakta çalışma eylemi ne ifade eder? Van ili sokaklarında çalışan çocuklar için güvenli midir? Sokakta çalışan çocukların genel profili nasıldır? İyi bir göç yönetimi ve kentleşme anlayışıyla sokakta çalışan çocuk olgusu ortadan kaldırılabılır mı? Sorularına cevap aranmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocukluk, insan gelişiminin biyolojik herhangi bir safhası değil toplumsal bir kategoridir. Çocukluk; son iki yüz yıl içerisinde meydana gelen bilimsel gelişmeler ve hüküm süren toplumsal-ekonomik model tarafından temel ölçütleri oluşturularak günümüz çocukluk paradigmasına evirilen bir kategoridir. Oluşturulan bu kategori ile çocuklar bağımlı, söz hakkı olmayan birer birey haline gelmiştir. Her ne kadar ulusal ve uluslararası mevzuatta çocukların söz hakkına dair kimi cılız maddeler yer alsada pratikte bunun herhangi bir karşılığı bulunmamaktadır. Kendi yaşamı üzerinde kontrolü ciddi oranda kısıtlanmış olan, kendisini doğrudan ilgilendiren konularda bile söz söyleme ve yaptırım hakkı kamu yetkililerine veya ebeveynlerine tanınmıştır. Çocuklar açısından fırsat eşitliğinden söz edilemeyen bu düzlemde ebeveynlerinin sosyo-ekonomik durumu çocuklarının kaderidir. Bu çalışmamız; kent kurgusunun kaybedenleri konumundaki

ailelerin çocuklarının, yarının kent mağdurları olmaması gayesiyle var olan sorunların anlaşılaraq ortaya muhtemel çözüm yolları çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çocuklar ile yapılacak görüşmelerde şu soruların cevaplarına ulaşılmak istenmektedir.

1. Sokakta çalışan çocukların genel özellikleri ve davranışsal eğilimleri nelerdir?
2. Sokakta çalışan çocukların aile profili ve ekonomik durumu nasıldır?
3. Kentleşme olgusunun sokakta çalışan çocuk üzerindeki etkisi hangi boyutlardadır?
4. Sokakta çalışan çocukların yaşadıkları kente dair düşünceleri nasıldır ve nasıl bir kentsel yaşam arzulamaktadırlar?
5. Çocuğun sokakta çalışmasında göçün doğrudan veya dolaylı etkileri nelerdir?
6. Van ilinde sokakta çalışan çocukların için neler yapılabilir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Toplum, aile ve çocuk refahı açısından önem arz eden sokakta çalışan çocuk sorunu tüm bileşenleri ile birlikte araştırılması gereken önemli bir konudur. Bu doğrultuda sokakta çalışan çocuk olgusu, yoksulluk, eğitim, göç ve kentleşme döngüsel olarak birbirini takip eden bütünleşmiş olgulardır. Yapılan literatür taramasında sokakta çalışan çocuk olgusunun yoksullukla olan ilişkisini, göç ile olan ilişkisini, kentleşme ile olan ilişkisini ve eğitimle olan ilişkisini konu edinmiş birçok çalışmaya rastlanmıştır. Fakat çalışmamızda olduğu gibi özellikli olarak göç ve kentleşme ile olan ilişkisini izleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Van il merkezinin işlek caddelerinde veya trafik ışıklarında her mevsim sokakta çalışan çocuklara rastlamak mümkündür. Bu duruma rağmen an il merkezinde sokakta çalışan çocukları odağa alan herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmamızın neticesinde ortaya çıkan veriler kullanılarak Van ilinde yerel yönetim organları veya Sivil Toplum Kuruluşları(STK) tarafından sokakta çalışan çocuklar veya ailelerine dönük çocuk, aile ve kent refahı kapsamında iyileştirici çalışmalar yapılabilir. Dile getirilen tüm bu nedenlerden ötürü bu çalışmamız önem arz etmektedir

1. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk Tanımı ve Çocukluk Kavramı

Çocuğun tanımı, farklı disiplinlere göre farklılaşabilmektedir. Tıp alanına göre çocuğun tanımı 0-14 yaş aralığındaki insanı kapsarken hukuk alanındaki çocuk tanımına bakıldığında ise ulusal ve uluslararası mevzuatta birçok yaş aralığının mevcut olduğu görülecektir (Erol 2012: 31). Türkiye' nin bazı maddelerine çekince koyarak imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi(BMÇHS)' nde çocukluğun yaş sınırı, erken yaşta reşit olma durumları dışında 18 yaş olarak kabul edilmiştir. Türkiye' nin çocuk koruma alanındaki en kapsamlı kanunu olan 5395 Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK) sayılı kanuna bakıldığında ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi' nde belirtilen üst yaş sınırının kabul edildiği görülecektir(Bilgili, 2018: 6). Çocuk Hakları Sözleşmesi(ÇHD)'ni kabul eden ilk ülkeler arasında yer alan Türkiye'nin, çekinceli kabul ettiği maddeler genel olarak; çocukların kendi kültürünü yaşatma, kendi dilini kullanma ve ifade özgürlüğünü içeren maddelerdir². Türkiye'nin bu tutumu çocuk haklarına bütüncül yaklaşımı ortadan kaldırmaktadır (Koman, 2014). Bu maddelerin çekinceli kabul edilmesi çocuk haklarına bütüncül yaklaşımı ortadan kaldıran bir tutumdur. Türkiye' nin çocuk koruma alanındaki en kapsamlı kanunu olan 5395 Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK) sayılı kanuna bakıldığında ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesi' nde belirtilen üst yaş sınırının kabul edildiği görülecektir (Bilgili, 2018: 6). Çocuk tanımlamaları açısından her kültürde veya uygarlıkta farklı tanımlamaların olması oldukça olağandır. Nitekim bir çocuğun erişkinliğe ulaşması üzerinde birçok değişkenin rolü mutlakdır. Toplum tarafından çocukluğun dışına çıkmanın da farklı ölçütleri olabilir. Bu kapsamda tüm dünya kültürlerinde veya ülkelerinde tek bir çocuk tanımının yapılması bilimsel bilgiye aykırılık teşkil edecektir.

Çocukluk kavramı da yine çocuk tanımı gibi üzerinde farklı düşüncelerin yeşerdiği bir düzlem oluşturmuştur. Yaygın kabul gören görüş ve bilimsel bilginin ışığını daha güçlü yansıtan düşünce ise çocukluğun biyolojik bir evreden çok toplumsal ve politik bir kategori olduğu düşüncesidir (Postman, 1995: 7). Çocukluk oluşumu tüm tarihsel dönemlerde sürekli bir değişim ve gelişim seyri izlemiştir. Tarihsel akış içerisinde ortaya çıkan farklı düşünsel ve felsefi akımların etkisiyle çocukluğa farklı anlamlar

* Türkiye' nin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalarken çekince koyduğu maddeler sırasıyla 17. Madde, 29. Madde ve 30. Maddedir.

yüklenmiş fakat bu anlamların kültürel, sosyal düşünsel bir gerçeklik olarak dile getirilmesi tarihin büyük bir bölümünde söz konusu olmamıştır. Modern bir kurgu olan çocukluk, modern çağın getirmiş olduğu bilimsel ve yaşamsal değişimlerle ortaya çıkmıştır. Çocukluk olgusunun ortaya çıkışıyla ilgili en tutarlı ve bilimsel çalışmaların sahibi olan Philip Aries(1962), *Centuries of childhood* isimli eserinde Avrupa aile tarihini sanat çalışmaları çerçevesinde incelemiş ve yapmış olduğu incelemede çocukların 12. Yüzyıla kadar sanatta tasvir edilmediğini yani yer almadığını saptamıştır. Çocukların çocuk olarak sanatta(dolayısıyla yaşamsal temsilde) yer almasının 17. Yüzyıla tekabül ettiğini dile getiren Aries, 16. Yüzyıldan itibaren çocuk eğitimi noktasında benimsenen yeni anlayışlar çocukluk kategorisinin yetişkinlikten farklı olduğunu dolayısıyla özgün ihtiyaçlar içerdiği anlaşılmıştır(Aries1962). Bu anlayışla birlikte değişimi hız kazanan çocukluk, dünyanın bilimde öncü toplumları tarafından yetişkinler dünyasındaki yerine kavuşmuş oldu (Karataş, 2000). Toplumsal bir kategori olarak çocukluk kavramına bakıldığında, sürekli bir inşa ve yeniden inşa hali mevcuttur (Yağcıoğlu, 2011). Bu gelişimsel süreçlerin bir sonucu olan ÇHS, toplumsal bir kurgu olan çocukluk kategorisini sınırlarını hukuki ve meşru bir zemine oturtması, çocukları birer özne haline getirmesi, Amerika Birleşik Devletleri(ABD) ve Somali dışındaki tüm dünya ülkelerince kabul edilerek uygulanmak üzere imzalanması ve en önemlisi çocuklara sırf çocuk olmalarından doğan haklar tanınması bakımından önem arz etmektedir(Karataş ve Acar, 2008: 32).

Franklin'e göre tanımsal olarak çocuk kavramsal olarak ise çocukluk beş ana husus ile tanımlanabilir. Bunlardan ilki çocukluk kavramının tüm tarihsel dönemlerin ve kültürlerin ortak deneyimi olduğu, bu anlamda tek bir döneme veya uygarlığa ait bir olguymuş gibi kabul etmenin doğru olmadığıdır. İkincisi çocukluk kavramının bitişi sayılan yaş sınırlamalarının sadece anlamsız olmakla kalmayıp aynı zamanda tutarsız olduğudur. Üçüncüsünün çocukları yetişkinlerden ayrı tutan mevcut işleyişin ve tarihsel tutumun çocukların yararına olmayıp çocuklara karşı kullanılmış olmasıdır. Dördüncü husus olarak çocukluk kavramının veya çocuk tanımının bir yaş aralığını belirtmekten çok bir iktidar ilişkisini ortaya koyma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Çocuk ve çocukluğun anlaşılmasında kritik olarak kabul ettiği beşinci ve son hususun, çocukluğun henüz yeni bir buluş olduğudur (Franklin, 1993: 21-23).

2.2. Çocukluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Aries (1962)' e göre; mevcut çocukluk paradigmasının öncülü sayılabilecek adımları Antik yunan toplumunda çocukların eğitilmesi ile atılmıştır. Çocukluğun temeli olarak ele alınabilecek deneyimlerin 16. Yüzyılda meydana gelen gelişmeler ile ortaya çıktığı ancak modern çocukluk paradigmasının mevcudiyetini oluşturan bütüncül yaklaşımların ise sanayi devrimini takip eden yıllar boyunca hâkim ekonomik, politik ve sosyal sistemlerin güdümüyle varlık kazanmıştır. Tarihsel akış içerisinde incelendiğinde çocukluk olgusunun dönüşüm öyküsünde dört temel tarihsel dönemin vurgulanması gerekmektedir (Postman, 1995; Aries, 1962). Bu dönemlerin ilki Antik Yunan dönemidir. Bu dönem her ne kadar çocuklar açısından dilendirilme, öldürülme ve zorla çalıştırılma gibi uygulamaları içerisinde barındırsa hatta bu uygulamaların o çağın entelektüelleri tarafından yadırganmasa da kendisinden sonraki uygarlıklara miras kalacak uygulamaları da bünyesinde barındırmıştır (İnal, 1999: 195). Bu uygulamalardan en çarpıcı ve çocuklara karşı filleri göz önüne alındığında oldukça çelişkili olanı eğitim sistemi kapsamında kurmuş oldukları okullardır. Bu okulların ardılları çocukluk tarihinin ikinci dönemi olarak ele alacağımız Roma İmparatorluğu döneminde yaygınlaştırılmış ve kısmen daha kitlesel bir eğitim sistemi şeklinde uyarlanmıştır. Postman (1995) bu durumu ‘‘çocukluğun bütünüyle keşfedilmediği ama buna yaklaşıldığı dönemler’’ olarak ifade eder. Nitekim aynı eserinde matbaanın keşfinden önceki dönemleri çocuğun olmadığı zamanlar olarak adlandırmayı doğru bulduğunu belirtmiştir (Postman, 1995: 33). Roma İmparatorluğunun parçalanıp dağılmasını takip eden bin yılda Avrupa için karanlık orta çağ olarak adlandırılmaktadır. Nitekim bu çağ çocuklar açısından da karanlıktır. Çocukluk kavramının toplumsal alanda ve algılayışta gelişiminin durduğu ve değer kazanmadığı yüz yıllardır (Franklin, 1993: 25). Aydınlanma ve Rönesansı çocukluk paradigmasının tarihsel yolculuğunda üçüncü durak olarak kabul eden Postman (1995) ve Aries (1962)' in aksine Franklin (1993)' in bunu kabul etmediği zira ortaçağ ve Rönesans boyunca çocukluğun gelişmediğini öne sürdüğü görülmüştür. Çocukluk kavramının açık ara gelişim gösterdiği dördüncü dönem sanayi devrimi ile başlayan ve günümüzde de farklı versiyonları ile devam etmekte olan kapitalist dönemdir (Postman, 1995; Aries, 1962; Franklin 1993; Karataş ve ark., 2004: 16). Tarihsel süreçler incelendiğinde; çocukluğun keskin çizgilerle yetişkinlikten ayrıldığı, çocukluğa tanınan hak ve özgürlüklerin tüm dönemlerden daha üst bir seviyede bulunduğu, kümülatif olarak gelişen bu alanın geçmiş dönem uygulamalarından ve küresel dönüşümlerden bağımsız düşünülemeyeceği açıkça görülmektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesini çocukların katılımı açısından yetersiz gören Freeman (1998: 200); çocuklar için yetişkinler tarafından hazırlanan bir metnin çocuğun dünyasını anlamaya yetmeyeceğini, nitekim ÇHS' nin kritik olarak değerlendirdiği çocuğun katılım hakkını, çocuklar için dizayn edilmeye çalışılan dünyanın inşa sürecine çocukları dâhil etmeyerek yok saydığını ve sosyal inşacı bir anlayıştan uzak olduğunu söylemektedir. Sözleşme çocukların "bağımlı bireyler" veya "kapasite ve otonom sahibi bireyler" olduğunu dair çocuk sosyolojisinde devam eden tartışmayı çocuğun "korunma hakkı" ve "katılım hakkı" kavramlarıyla derinleştirmiştir (Freeman, 1998: 440).

Çocukluğun tarihsel gelişimi birçok araştırmacı, yazar ve bilim insanı tarafından farklı kategorileştirmeye tabi tutulmuş ve birçok değişkenin etkisi(kültür, zaman, siyasi yaklaşım ve yapı) altında incelenmiştir. Çocukluğun gelişimini üç ana aşama altında sınıflandırma denemesi yapan Karatay (2007)' a göre; ilk aşama olarak çocukların korunmasına ilişkin kullanılan kurumsallaşma olarak düşünülebilir. Çocukların kurum bakımı çalışmaların çok eskilere dayamasının yanında bu yönlü yapılan en kapsamlı çalışmalar 19. Yüzyılda hayata geçirilmiştir. Ülkemizde de bu tip kurumsal yapıların ilk olarak 19. Yüzyıl sonlarında II. Abdulhamit döneminde Darül Hayr-i Ali, Darüleytam ve Darülaceze gibi yapıların kurulmasıyla hayata geçmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte ucuz iş gücü olarak kullanılan çocuk emeği bu dönemde çocukların ağır yaşam koşulları altında yaşamalarına neden olmuştur. Bu doğrultuda çocuk emeği kullanımının en vahşi biçimde vuku bulduğu ülke olan İngiltere' de bazı duyarlı politikacılar ve hümanistlerin girişimleri sonucu 1801 yılında çıkartılan Sağlık ve Ahlak Kanunu'nda çocukların çalışma süresi gündüzle sınırlandırılmış olup günlük 12 saati aşmayan bir çalışma süresi belirlenmiştir. 1833 ve 1847 yıllarında aynı saik ve emellerle çıkartılan Fabrika Kanunları ile çocukların çalışma koşulları iyileştirilmeye çalışılmıştır. Üçüncü aşama olarak ele alınan dönem 19. Yüzyıla tekabül etmektedir. Bu dönemde çocukların çalışma yaşamından alınıp okullaşmasını öngören birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerin asıl amacı, çocukların devlet ideolojisine entegrasyonunun sağlanarak "toplumun devamı" niteliği ön planda tutulan çocukların, ulus devlet paradigması çerçevesinde yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu dönemde çocuklar toplumsal veya politik idealler çerçevesinde değerli kabul edilmekte ve kendi başına bir değer olarak algılanmamaktadır (Karatay, 2007)

21. yüzyıla gelindiğinde ise çocukların ÇHS ile garanti altına alınan birtakım vazgeçilmez haklarının (yaşama hakkı, gelişme hakkı, katılım hakkı vb.) içinde yaşanan toplumun siyasi, toplumsal ve kültürel yapılarının duvarlarını aşamadığı görülmektedir.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde; tarihsel sürecin farklı dönemlerinde olduğu gibi günümüz dünyasında da tek bir çocukluk kategorisinden söz edilemediği ortadadır.

2.3. Çocuk İşçiliği

Dünya Çalışma Örgütü(İLO) çocuk işçiliğini ‘‘çoğu kez çocukları, çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından zararlı olan işlerde çalışmak’’ olarak tanımlamaktadır. Buna göre çocuk işçiliğinin kapsamı şu şekilde sunulabilir:

- Zihinsel, bedensel, ahlaki ve toplumsal olarak çocuklara zarar verme riski yüksek işler,
- Çocukların okul ile ilişkisinin bozulmasına yol açacak işler,
- Eğitim-öğretim süreçlerinden erken kopmalarına neden olacak işler,
- Çocukları eğitim-öğretim süreci ile ağır ve yıpratıcı iş sürecini birlikte sürdürmeye zorlayan işler (İLO, 2019).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu(UNİCEF) çocuk işçiliğini ‘‘çocuğun yaşına ve işin türüne bağlı olarak minimum çalışma saatini aşan ve çocuğa zararlı olan işler’’ şeklinde belirtmektedir (UNİCEF, 2004).

İşin yapıldığı fiziksel ortam, işin içeriği veya koşulları gereği çocuğun zihinsel, fiziksel veya ahlaki gelişimini olumsuz etkilemekle beraber (TOÇEV, 2019), çocuğun biyolojik, psikolojik veya sosyal iyi olma halini tehlikeye sokan boyuttaki işler ‘‘tehlikeli işler’’ olarak kabul edilmektedir. 4857 sayılı kanunun 71. Maddesine dayandırılarak çıkartılan ‘‘Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esaslarına Hakkında Yönetmelik’’; çocukların özel koşullar oluşturularak çalıştırılabilecekleri işlerin çocukların ruhsal, biyolojik ve ahlaki gelişimlerine zarar vermemesi halinde yapılan işin ‘‘Hafif İşler’’ olarak tanımlandığını belirtmektedir.

İLO çalışan her çocuğu ‘‘çocuk işçi’’ olarak adlandırılmasından yana değildir. Nitekim her çocuk çalışmasını da bir ‘‘çocuk işçiliği’’ olarak görmez. Çalışan bir çocuğun çocuk işçi olması ve ortaya çıkan olgunun ‘‘çocuk işçiliği’’ sayılabilmesi için çalışan çocuğun yaptığı işten ruhsal, fiziksel ve ahlaki olarak olumsuz etkilenmesi daha doğru bir ifadeyle yapılan işte sömürü niteliğinin bulunması gerekmektedir (Çakaloz ve Sevinçok,2017; 89-100). İLO’ nun 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi uyarınca; çalışma yaşı 18 yaş olarak belirlenmiş, gerekli güvenlik önlemleri ve sıkı kurallar çerçevesinde

16 yaşa indirilebileceği, refah seviyesi yüksek olan gelişmiş ülkeler için bu sınırın 14 olabileceği ve hafif işlerde 12 yaşa kadar indirilebileceği belirtilmektedir (Gümüş ve Yıldırım, 2014: 6). Görüldüğü üzere uluslararası mevzuat, belirli şartlar altında çocukların çalışmasına olanak vermektedir (Bilgili, 200: 79-88) .

İLO' nun 182'Nolu ‘‘ En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi’’ ne göre çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür.

- Çocukların herhangi bir nedene bağlı olarak alım-satımı borç karşılığında veya zorla olarak çalıştırılması şeklinde vuku bulan kölelik benzeri uygulama türleri;
- Çocuğun cinsel sömürüsü veya suiistimali;
- Çocuğun ilgili uluslararası mevzuatta belirtilen uyarıcı veya uyuşturucu maddelerin üretimi, ticareti, tedariki veya sunumunda kullanılması;
- Gerçekleştirilen işin doğası veya yapıma tarzı veya koşulları itibariyle çocukların biyolojik, psikolojik veya sosyal gelişimlerine zarar teşkil eden işlerde çalıştırılması.

Bu çerçevede ‘‘Sokakta çalışan çocuk’’ olgusu çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri olarak kabul edilmekte (Bilgin, 2008) ve yukarıda belirtilen son maddenin kapsamına girmektedir.

Türkiye anayasasının 50. Maddesinde ‘‘Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar’’ hükmü bulunmaktadır. Öte yandan çocukların çalıştırılma yaşına ve yasaklı durumlara ilişkin hükümlere ise 4857 sayılı İş Kanunu'nun 71. Maddesinde yer verilmiştir. İlgili maddeye göre;

‘‘On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler.

Zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime devam etmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuz beş saatten; sanat, kültür ve reklam

faaliyetlerinde çalışanların ise günde beş ve haftada otuz saatten fazla olamaz. Bu süre, on beş yaşını tamamlamış çocuklar için günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir. Okul öncesi çocuklar ile okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir...’’

4857 sayılı İş Kanunu’nun yukarıda alıntı yapılan maddesinin devamında okul öncesi çağda olan çocukların, sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışan çocukların, değişken yaş aralığındaki çocukların ve zorunlu eğitim çağını tamamlamış olup okula devamlılığı bulunmayan çocukların çalışma koşullarına dair kıstaslara yer verilmiştir. Bunu dışında 4857 sayılı İş Kanunu’nun 71. Maddesine dayandırılarak çıkartılan Çocuk ve genç işçilerin çalışma alanlarına, çalışma yaşlarına ve çalıştırılabilecekleri işlere dair hazırlanan ‘‘Çocuk ve Genç İşçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’’ bulunmaktadır.

Okul çağındayken çalışmaya başlandığı için genellikle eğitim süreçleri aksayan veya tamamen son bulan bu çocuklar, ailelerinin kendilerine bıraktığı yoksulluk döngüsünden çıkamamaktadır. Yoksulluk ve işsizliğin uzun Türkiye’ de içinden çıkılamayan yapısal sorunlar olduğu gerçeğinden hareketle çalışmaya zorlanan çocukların aile bütçesine katkı sağlamak amacıyla başladıkları çalışma hayatları onların birçok yönden(fiziksel, sosyal, bedensel, ahlaki, bilişsel vb.) gelişimlerine zarar vermekte dolayısıyla yaşama hakkı, katılım hakkı, gelişim hakkı, korunma hakkı gibi yaşamsal öneme sahip haklarından mahrum kalmasına sebebiyet vermektedir (Hayata Destek & İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016).

2.3.1. Çocuk işçiliğinin Türkiye’ deki durumu

2018 yılını ‘‘Çocuk İşçiliği İle Mücadele Yılı’’ olarak belirleyen (Bilgili, 2018: 6) Türkiye’ de, çalışan çocuk diğer adıyla çocuk işçiliği özellikle büyük kentlerinin merkezlerinde veya tarım alanlarında oldukça yaygındır (Ertürk ve Dayıoğlu, 2004; Özbay, 1999). Temelinde hızlı nüfus artışı, yoksulluk, göç ve çarpık kentleşme gibi entegre olguların olduğu çocuk işçiliği, yaşamsal koşulların güçleştiği noktada çocuk emeği bir yaşam mücadelesi unsuru hatta bir zorunluluk olarak ortaya çıkmakta ve bu durum, çalışmak zorunda bırakılan çocuğun çoğunlukla iyi bir eğitim ve kişisel gelişim olanağını yitirmesiyle döngüsel olarak kendisinden sonraki kuşağa aktarılmaktadır (Karataş, 2000: 2-6; Yeşil, 2009).

Türkiye uzun yıllardan bu yana çocuk işçiliği ile mücadelesini arttırarak devam ettirmiş bu noktada 2005 yılından bu yana program temelli ve kurumsal temelde uygulamaya dönük bir yapı inşa etme gayesi içerisinde (Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, 2019). 2005 yılı içerisinde ulusal düzeyde ilgili tüm kurum ve kuruluşların iştiraki ile 2005-2015 yıllarını içine alan “Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Ulusal Politika ve Program Çerçevesi” ortaya konulmuş ve uygulanması sağlanmıştır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), 2017). 2017 yılında oluşturularak uygulamaya konulan ve 2017-2023 yıllarını kapsayan ikinci çocuk işçiliği ile mücadele programının ulaşmayı hedeflediği çocuk gurubu “Sokakta Çalışma, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışma, Tarımda Aile İşleri Dışında, Ücret Karşılığı Geçici ve Gezici Tarım İşlerinde Çalışma” olarak seçilmiştir (ÇSGB, 2017: 5). 2006 yılı içerisinde İLO Genel Kurulunun özel oturumuna katılan 189 ülkeden biri olan Türkiye, söz konusu oturumda bu 189 ülke arasından çocuk işçiliği ile mücadelede en iyi üç ülkeden biri olarak seçilmiştir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Raporu, 2009).

Küresel çapta çocuk işçiliği ile mücadeleye bakıldığında 2000 yılından bu yana dünya üzerinde çalışan çocuk sayısı 246 milyondan 151 milyona gerilemiş ancak İLO verilerine göre çocuk işçiliği sorunu şuan dünya çocuklarının %11’ni kısılacında tutmaktadır (Lordoğlu ve Aslan, 2018).

1988 yılından bu yana TÜİK tarafından yapılan çocuk iş gücü anketlerine bakıldığında çocuk işçi sayılarında yıllara göre ciddi bir azalma olmaktadır. Türkiye’de 1994 yılında 2.269.000 olan çocuk işçi sayısının toplam çocuk nüfusu içindeki oranı %15.2, 1999 yılında 1.630.000 olan çocuk işçi sayısının toplam çocuk nüfusu içerisindeki oranı %10.3, 2006 yılında 958.000 olan çocuk işçi sayısının toplam çocuk nüfusu içerisindeki oranı %5.9 (Çocuk Hakları Gelişim Raporu, 2007), 2012 yılında 893.000 olan çocuk işçi sayısının toplam çocuk nüfusu içerisindeki oranı %5.9, son olarak 2019 yılında 720.000 olan çocuk işçi sayısının toplam çocuk nüfusu içerisindeki oranı %4.4’ tür (TÜİK, 2012; TÜİK, 2019).

Yıllara göre bakıldığında çocuk işçiliğinde 2012 yılından 2019 yılına kadar 173 bin çocuk bu yana ülkemizde ciddi bir çocuk işçi azalması görülmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki ülkemize 2018 yılının eylül ayına kadar Suriye’den gelen nüfusun %47’ si yani 1.6 milyonu çocuklardan oluşmuştur (Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı,

2019). Suriye’ den gelen bu çocuk yoğunluklu nüfusun çoğu piyasada işçi olarak çalışmakta ve bu grup içerisinde çocukların yüksek oranlarda olduğu düşünülmektedir. Bu durum ucuz işgücü olarak bakılan Suriye’ li çocukların Türkiye Cumhuriyeti(T.C.) vatandaşı olan çocukların çalışma hayatındaki yerini almak anlamına gelebilir.

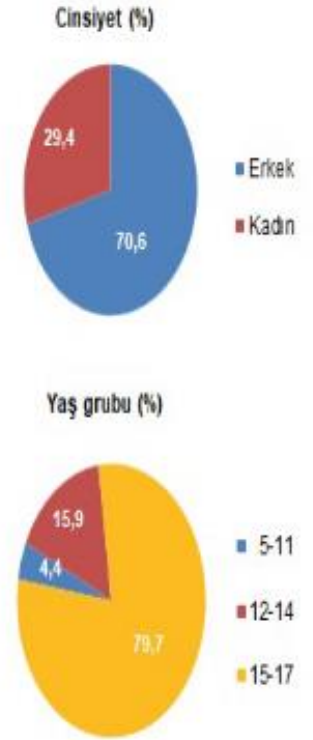
TÜİK’ in yapmış olduğu Çocuk İşgücü Anketinin en çarpıcı bulgusu çocuk emeğindeki işçileşme eğilimidir. Anket gösteriyor ki, ücretli işçilik gittikçe çocuk emeğinin başat biçimi haline geliyor. 2012’de çalışan çocukların %52’si ücretli iken 2019’da bu oran 10 puanlık bir artışla %63’e çıkmış durumda. 1999’da bu oran sadece %29’du. Bu veri bize, çalışan çocuk sorunun ciddi bir biçim değişikliği yaşadığını gösteriyor. Bunun çocuk emeği ile mücadele açısından önemli sonuçları olacaktır. Çalışan çocuklar arasında kendi hesabına çalışma %60 azalırken, ücretsiz aile işçiliği %38 oranında gerilemiş. Kendi hesabına çalışma neredeyse ortadan kalkmış durumda (TÜİK Çocuk İşgücü Anketi Üzerine İlk Notlar, 2020).

Türkiye’ de çocuk işçiliğine dair yapılan en kapsamlı ve güncel araştırma TÜİK tarafından ‘‘Çocuk İşgücü Araştırması’’ başlığı altında yapılmaktadır. Yapılan son araştırma 2019 yılının dördüncü çeyreğinde(ekim, kasım, aralık) yapılmış olup aynı konuyla ilgili yapılan önceki araştırmalardan farklılıklar içermektedir bu farklılıkların nedeni 2014 yılından bu yana hanehalkı işgücü araştırmasının yapısında meydana getirilen değişiklikler ve İLO’ nun çocuk işgücü araştırmalarında esas teşkil eden 5-17 yaş gurubunun kapsam içine dâhil edilmesidir (TÜİK, 2019).

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK)’ nun yapmış olduğu araştırmaya göre ülkemizde 2019 yılı itibariyle herhangi bir ekonomik faaliyette bulunan çocuk sayısının 720 bin olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmaya göre Bu çocuklardan %66’ sının düzenli ve sabit bir iş yerinde çalıştığı, %30.4’ ünün tarım sektöründe çalıştığı, % 3’ ünün ise sabit olmayan işlerde(sokak veya Pazar yerinde çalıştığı ve son olarak % 0.5’ ini ise evde çalıştığı sonucuna ulaşıldığı bildirilmiştir (TÜİK, 2019).

	Toplam		Erkek		Kadın	
	(Bin kişi)	(%)	(Bin kişi)	(%)	(Bin kişi)	(%)
5-17 yaş grubu nüfus	16 457	-	8 449	-	8 008	-
Ekonomik faaliyette çalışan	720	100,0	508	100,0	212	100,0
Yaş grubu						
5-11	32	4,4	24	4,7	8	3,8
12-14	114	15,9	77	15,2	37	17,4
15-17	574	79,7	407	80,0	167	78,8
Eğitime devam durumu						
Devam eden	473	65,7	333	65,6	140	66,1
Devam etmeyen	247	34,3	175	34,4	72	33,9
Sektör						
Tarım	221	30,8	143	28,2	78	36,8
Sanayi	171	23,7	141	27,8	29	13,7
Hizmet	328	45,5	223	43,9	105	49,4
İşteki durum						
Ücretli veya yevmiyeli	455	63,3	319	62,9	136	64,2
Kendi hesabına	4	0,5	3	0,5	1	0,5
Ücretsiz aile işçisi	261	36,2	186	36,6	75	35,3

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 1: Ekonomik faaliyette çalışan çocuklara ilişkin temel göstergeler (TÜİK, 219)

TÜİK tarafından yapılan bu çalışmalara çocuk emeğinin ve işgücünü bir türü olan çıraklığın dâhil edilmemesi ve yukarıda belirtilen aylarda yapılması (ekim-kasım-aralık aylarında gerek mevsimsel hava koşullarının sokakta çalışmaya elverişsiz olması ve gerekse söz konusu ayların güz eğitim-öğretim döneminin içinde yer almaları nedeniyle özellikle sokakta çalışıp eğitimine devam eden çocukların tespiti açısından gerçek tabloyu vermesi oldukça güçtür) göstergelerde çalışan çocuk sayısını düşüren iki önemli nedendir (TÜİK Çocuk İşgücü Anketi Üzerine İlk Notlar, 2020).

2.4. Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinden Biri Olarak “Sokakta Çalışan Çocuk” Olgusu

2.4.1. Çocukların sokakta bulunmalarına ilişkin yapılan tanımlamalar

Çocukların sokakta çalışmak veya yaşamak için bulunması birçok bilimsel araştırmaya konu olmuş ve ulaşılan bilimsel veriler ile her ne kadar sorunun özü ve gerçekleştiği şartlar altındaki iç yüzünü ortaya koymuş ise de henüz Türkiye’ nin genelini kapsayan bir çalışmadan söz edilmediği gibi çözümü noktasında da mutabık kalınan kapsamlı bir formüle ulaşılammıştır. Çocukların iyilik hallerine zarar verebilecek nedenlerle sokakta bulunmasına ilişkin genel kavramları, terimleri ve tanımlamaları ele

alacağımız bu bölümde, öncelikle sokak ile ilişkisi olan çocukların sınıflandırılması ve bu noktada değişken olarak kabul edilen ölçütlerin ortaya konulması üzerine alanyazında yer alan çalışmalara göz atılacaktır.

Bu alanda yapılan çalışmalara göz atıldığında kronolojik olarak; ‘‘Sokak Çocukları’’ kavramını 1851 yılında ilk kullanan kişi olan Henry Mayhew’ in karşımıza çıkacağı görülmektedir (Günşen İçli, 2009: 13). Sokakla aktif ilişkili çocukların içinde yer aldığı hatta odağında yer aldığı ilk çalışmalar Birleşmiş Milletler Çocuk Yılı (1979)’ nı takip eden yıllarda olmuştur. Sokakla ilişkisi olan çocukların sınıflandırılması ilk olarak UNİCEF (1986) marifetiyle yapılmış ve aileleriyle olan ilişkilerinin durumunu ölçüt alınarak yapılan bu sınıflandırmaya göre;

- Aileleriyle sürekli bir ilişkiye sahip çocuklar,
- Aileleriyle bazen ilişki kuran çocuklar,
- Aile ilişkileriyle olmayan ve aile desteğini tümünden almayan çocuklar olmak üzere üçe ayırmıştır.

UNİCEF’ in sokaktaki çocukların aileleriyle olan ilişkisini temel gösterge kabul ederek yapmış olduğu bu sınıflandırmaya neticesinde iki tip sokakla ilişkili çocuk kavramının ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki ‘*Sokaktaki Çocuklar*’ ikincisi ise ‘*Sokağın Çocukları*’ olarak literatürdeki yerini almıştır. UNİCEF yetkililerinin Güney Amerika’da yapmış oldukları çalışmalarda elde ettikleri bilgilere göre şekillenen bu kavramlar sokakta çalışan çocuk araştırmalarının temel referans noktası olarak kabul görmektedir. Bu kavramsallaştırmaya göre *sokaktaki çocuklar/sokakta çalışan çocuklar*; aileleri ile ilişkileri sürekli olmasına karşın ailelerinin içinde bulunduğu ekonomik yoksulluk nedeniyle sokakta veya pazar yerlerinde çalışmak zorunda kalan çocukları içine almaktadır. Söz konusu çocuklar ekseriyetle sokakta oldukları için sokak onlar için bir oyun ve sosyalleşme mekânı olma özelliklerini içerir. Bir diğer grup olan *sokak çocukları veya sokağın çocukları* kavramı ise aileleriyle herhangi bir sebeple(ekseriyetle bu sebepler ebeveynlerin hayatta olmaması veya aşırı yoksulluktur) ilişkisi olmayan, yaşamsal ihtiyaçları noktasında ailelerinden destek görmeyen çocukları kapsamaktadır. Bu daha küçük grup için sokak, bizzat yaşamın kendisi ve yaşama dair tüm ihtiyaçların karşılandığı mekanıdır (Ennew, 2003: 15-16). Başka bir tanımlamaya göre, sokak çocuğu; henüz erginliğe ulaşmamış, yaşamının merkezi ve yaşamsal tüm ihtiyaçlarının kaynaklarını karşılamak için sokağı kendisine mesken tutmuş, hukuki ve toplumsal olarak

kendisine bakım vermekle mükellef kişilerin gözetim ve denetiminde olmayan kız veya erkek çocuğu olarak tanımlanmıştır (Atauz,1998:71).

UNİCEF tarafından yapılan bu nitelemeler ve sınıflandırmalar bazı özgün koşullu çocuk ve aileleri(örneğin ailesiyle birlikte sokakta kalan ve çalışan çocuklar, belli zamanlarda düzenli olarak sokaklarda olan çocuk fahişeler, hafta içi çalışıp hafta sonu ailesinin yanına dönen çocuklar vb.) kapsamamakta ve dolayısıyla yanıltıcı olabilmektedir (Ennew, 2003: 16). UNİCEF tarafından şemsiye kavram olarak kullanılan ‘‘sokak çocukları’’ terimi bir veri sahasından elde edilen deneyimler neticesinde oluşturulduğu için dünya çapında uygulanacak hizmet politikalarına esas alınmamalıdır. Zira dünyanın özellikle büyük ülkeleri başta olmak üzere hemen her ülkesinde yaşanan bu olgu, yaşandığı ülkenin, bölgenin veya yerleşim yerinin kültürel özellikleri, sosyo-ekonomik durumu, dini inancı, gelişmişlik düzeyi, yönetim şekli vb. unsurlara bağlı olarak sokağa yüklediği anlam ve dolayısıyla sokakta çalışan veya yaşayan çocuklara verdiği anlam değişebilmektedir (Bilgin, 2009).

‘Çocuk Hakları Komitesi’ ne taraf devletlerce bildirilen bilgilere göre çoğu devletin sınırları içinde yukarıdaki tanımlamalara uyan çocuk profiline sıkça rastlandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte komite yaşamak veya çalışmak için sokağa itilen çocukların genel anlamda dezavantajlı ve korunma/desteklenme ihtiyacı olan olarak çocuklar olarak nitelendirmektedir. Çocukların sokakta çok farklı nedenlerle bulunduğu sonucuna ulaşan komite genelini tanımlama adına ‘‘sokak çocukları’’ teriminin yetersiz olduğunu, bu durumun ilgili çocukların ihtiyaçlarını belirlemede ve buna uygun iyileştirici/geliştirici sosyal politikalar oluşturmada bir eksiklik teşkil ettiğini belirtmiştir (UNİCEF, 2001: 31-32). Karatay’ a göre de Sokak Çocukları şemsiye tanımının altında birçok çocuk gurubunun olduğu ve bu çocukların sokağa itilme veya sokakta bulunma gerekçelerinin farklılaşabileceği belirtilmektedir. Birçok farklı yapıda gurubu veya çok yapıli gurupları tek bir kavram altında tanımlamaya tabi tutulmasının doğru bir tutum olmayacağı söylenebilir. Karatay buradan hareketle çocukların sokakta bulunma çeşitliliği esas alınarak; sokakta çalışma için bulunanlara ‘‘sokakta çalışan çocuk’’, sokağı yaşam alanı olarak kullananlara ‘‘sokakta yaşayan çocuk’’, sokağı bir dilenme alanı olarak kullananlara ‘‘sokakta dilenen çocuk’’ kavramlarının kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Karatay ayrıca var olan toplumsal olumsuz algının sözel karşılığı konumundaki ‘‘sokak çocuğu’’ söyleminin önüne geçmek gerektiğini ileri sürmektedir. Karatay’a göre var olan bu tanımlama ve kavram karışıklığı, bünyesinde bir

dizi alt gurubu barındıran ve heterojen bir yapı olan bu geniş kümenin anlaşılmasında veya bununla doğru mücadelede geri bıraktıran bir durum yaratmaktadır (Karatay, 2002a: 83).

Bu alanla ilgili oluşturulan en anlamlı ayırımlardan biri de çocuk işi/çalışması(child-work) ve çocuk işçiliği(child-labour) arasında yapılmıştır. Birçok uluslararası kurum/kuruluş ve ülke tarafından kabul edilen bu ayrım çocukların yaptıkları işten olumlu veya olumsuz etkilenmesi temeline dayanmaktadır. Çocuğun yaptığı işten ötürü iyilik hali olumsuz etkileniyorsa eğer(çocuğun biyolojik, psikolojik, sosyal ve ahlaki gelişimine zarar veren çalışma türleri) bu durum çocuk işçiliği(child-labour) olarak algılanmaktadır. Ancak çocuğun çalışması, kendisinin iyilik haline hizmet ediyorsa ve fiziksel, sosyal ve bilişsel olarak gelişimini destekliyorsa bu durumda yapılan iş çocuk çalışması(child-work) veya çocuk işi(child-work) olarak kabul edilmektedir (Gün, 2010: 94). Sokakta çalışan çocuklar gurubu, çalışma alanlarının ve çalışma süreçlerinin denetimsiz-kontrolsüz olması çocukları risklere açık hale getirmekte dolayısıyla bu gurubun faaliyetleri çocuk işçiliği kapsamında değerlendirilmektedir (Konanç, 1996: 5-6; Karatay, 2000: 540).

2.4.2. Sokakta çalışan çocuklar

Sokakta çalışan çocuk kavramı, bir çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve güvenlikten ayrık halde, kendisinin veya ailesinin var olan ekonomik yetersizlikler nedeniyle karşılanamayan ihtiyaçlarını karşılama gayesiyle, sokakta denetimsiz ve kontrolsüz bir şekilde çeşitli işler yapması olarak tanımlanabilir. Van ilinde karşılaşılan genel çalışma biçimleri olarak; mendil satma, cam silme, ayakkabı boyama, tartıcılık, su satma olarak gözlemlenmiştir. Çocukluğunun doğası gereği oyun oynama, sağlıklı gelişme ve eğitim hakkından koparılan bu çocuklar, ebeveynleri veya kamu eliyle oluşturulması gereken güvenli ortamlardan yoksun bir halde yaptıkları işin türüne göre birçok tehlike ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Atauz, 1997; Uluğtekin, 1997; Polat,2002; 1997; 2004; Çırak ve Çivitçi, 2004; Bilgin 2009). Sokakta çalışan çocuklar yaptıkları işlere bakılmaksızın, ihmal(tüm türleriyle), istismar(tüm türleriyle), sapma davranışları edinme, eğitimden kopma, sağlık sorunları gibi birçok tehlike ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Akyüz, 2000: 518-519; Bulut,1997: 62; Şaşmaz vd., 2006). Çocuklar açısından sokak kavramı oyun oynadıkları, arkadaş guruplarıyla bir araya gelerek sosyalleştikleri ve yaşamı öğrenme noktasında eğitici olan bir mekândan, çocukların iyilik haline zarar veren bir biçimde çalışma amacıyla kullandıkları bir mekân haline

geldiğinde çocuklar açısından durumun tamamıyla değiştiği anlamına gelir. Çünkü o noktada çocuklar yetişkinlerin dünyasına dâhil olur (Karatay, 2000: 538). Bu durum yetişkinlerin dünyası doğası gereği çocukların dünyasından çocuklar aleyhine daha zarar verici olabilmektedir.

Çocukların işgücüne katkı sağlaması oldukça uzun bir tarihsel sürece tekabül eder. Çocukların sokakta çalışmaya başlaması ise sanayi devriminin ardından meydana gelen yoğun kentleşme hareketleri sonucu ortaya çıkmış, mahiyeti ve türleri farklı olmasına rağmen günümüze kadar artarak devam etmiş bir olgudur (Dikmen, 1994). Çocukların çalışmasına tarihsel perspektiften bakıldığında birçok kültürde bunun olağan hatta olması gereken bir yetiştirme tarzı olarak algılandığı, aksinin hoş karşılanmadığı hatta bu durumun göç ile kırsal kesimden kente gelen aileler açısından bir ‘kente tutunma stratejisi’ olarak görüldüğü değerlendirilmiştir (Parin, 2012: 458-459).

Sokakta çalışan çocuklara ilişkin yapılan araştırmalarda bu çocukların birçok yönden benzer özellikler taşıdığı saptanmıştır (Atauz, 1997; Konanç, 1993; Zeytinoğlu, 1994; Türkmen ve İlik, 1994). Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir;

- Çocukların ağırlıklı bölümü ilkokul çağında sokakta çalışmaya başlamış ve okul ile ilişkileri bozulmaya yüz tutmuştur.
- Çalışma alanları genellikle kentin kalabalık mekânlarıdır.
- Yoksulluk seviyesi yükseldikçe çocuğun hissettiği sokakta çalışma zorunluluğu artmaktadır.
- Genellikle kız çocukları ev içi organizasyonlarda(yemek ve temizlik işleri) annelerine yardım ederken yoksulluğun seviyesine bağlı olarak kız çocuklarının da sokakta çalışması söz konusu olabilmektedir.
- Çocukların yaptıkları işlere bakıldığında genellikle yüksek miktarda sermaye gerektirmeyen, herhangi bir nitelik ve sorumluluk ilişkisi gerektirmeyen işlerde çalıştıkları görülmektedir.

Çocukların sokakta çalışması temelinde yoksulluk olan bir durum olmasına karşın bu yoksulluğun ortaya çıkmasında veya yeniden üretiminde rol alan birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenlerin başında işsizlik, göç, kentleşme ve eğitim olarak sıralanabilir (Gün, 2010). Sokakta çalışan çocuk kavramına baktığımızda ise temel nedeni yoksulluk olmasına karşın birçok nedenin içkin olduğu bir bütünün sonucu olarak ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu etkenler; göç, kentleşme, aile içi ilişkilerin

bozulması, işsizlik, kültürel bakış açıları, eğitimden erken yaşta kopma veya eğitim olanaklarına erişememe ve mevzuatta veya uygulamalarda karşılaşılan kamusal nedenler olarak sıralanabilir (ÇSGB, 2017:14-17).

Birçok çalışmada ortaya konulduğu gibi çocukların sokakta çalışmasının görünen en büyük ve başat nedeni yoksulluktur (Atauz, 1997; Konanç, 1993; Zeytinoğlu, 1994; Türkmen ve İlik, 1994). Fakat yoksulluk bir yönüyle neden teşkil ederken bir yönüyle de sonuç teşkil eder. Yoksulluğu ortaya çıkaran veya döngüsel gelişimine katkı sağlayan olgusal birtakım temel unsurlar mevcuttur (Gün, 2010). Çalışmamızda ‘yoksulluğa bağlı sokakta çalışma’ temel durum olarak kabul edilmiş ve yoksulluğu ortaya çıkaran veya besleyen başat etkenlerden olduğu gözlemlenen göç ve kentleşme ile ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.4.2.1. Çocukların sokakta çalışma nedenleri

Sokakta çalışan çocuk alanında yapılan neredeyse tüm çalışmalarda çocukların sokakta çalışma sebepleri konusunda benzer başlıkların öne çıktığı görülmektedir. Üzerine uzlaşılan bu başlıkların bazıları hem sokakta çalışmanın nedeni olurken hem de gelecek nesiller açısından sokakta çalışmanın bir sonucu olabilmektedir. Buna örnek olarak yoksulluk gösterilebilir (Gün, 2010). Bu konuyla ilgili üzerinde genel anlamda uzlaşılan nedenlerin başında sosyo-ekonomik(yoksulluk, kültür, göç, kentleşme, işsizlik) sorunlar gelirken aileye bağlı nedenler(parçalanmış aile, bozulmuş aile içi ilişkiler, aile içi ihmal veya istismar) de çocuğun sokakta çalışması için bir sebep oluşturabilmektedir (ÇSGB, 2017: 14; Zeytinoğlu, 1996; Uluğtekin, 1997; Polat,2008; Çırak ve Çivitçi, 2004; Bilgin 2009).

Çocukların denetimsiz ve kontrolsüz olarak her türlü tehlikeye açık bir biçimde sokaklarda çalışması bir çocuk işçiliği sorunudur. Bunun yerine mevzuat düzenlemeleri çerçevesinde çocuk emeğinin, çocuk çalışması(child-work) şeklinde çocuğun sosyal ve niteliksel gelişimine olanak verilerek çocuğa karşı kullanımı engellenebilir bir durumdur. Bunu için öncelikle yapısal yoksulluk düğümünün sosyal refah sistemleri kapsamında değerlendirilerek çözüme kavuşturulması ve özellikle çocukların sokakta çalışmasına bütünlüklü bir biçimde zemin hazırlayan kentsel yoksulluk ve buna bağlı ortaya çıkan çocuk yoksulluğu alanlarında toplum ve çocuk refahı kapsamında gerekli politikaların üretimi önem arz etmektedir (Akıllı ve Dirikoç, 2016).

Çocukların sokaklarda çalışması tek bir olguyla düşünmek bilimsel düşüncenin doğasıyla çatıştığı gibi sorunun çözümü noktasında da ön açan bir tutum değildir. Çocuk emeğinin en kötü biçimlerinden olan bu durum toplumsal adaletin ve barışın sağlanmasının önündeki en büyük engellerden birini ve onun yeniden üretimini sağlamaktadır. Gelir dağılımındaki adaletsizliğin bir sonucu olan bu olgu, sokakta çalışan çocukların iyi bir eğitim alma ve nitelikli gelişme şansını olumsuz etkilediği için gelecek kuşaklar için de bu adaletsizliğin devam etmesi anlamını taşımaktadır.

2.4.2.2. Sokakta çalışan çocukların karşılaştığı riskler

Sokakta çalışan çocuklar üzerine yapılan araştırma ve çalışmalara bakıldığında tümünün çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri olarak kabul ettiği bu çalışma biçimi, içerisinde barındırdığı riskler noktasında da literatürdeki çalışmaların birbirini destekler ve doğrular nitelikte olduğu görülmektedir. Çocukların sokakta çalışması onları günümüz kentlerinin tekinsiz sokaklarında birçok tehlike ile karşı karşıya getirebilmektedir. Çalışmamızın bir başlığı olan çocukların sokakta çalışması ile ilişkisi incelenecek olan kentleşme içerisinde barındırdığı bunalım ve buhranlarıyla tamda bu duruma zemin hazırlayan başat nedenlerden biridir. Çocukların sokakta çalışması onları birçok kaza, saldırı, olumsuz muamele, şiddet ve ihmal veya istismar riskleriyle karşı karşıya getirmektedir (Altıntaş, 2003).

Çocukların sokakta çalışırken maruz kalabilecekleri riskler genelde dört ana başlıkta belirtilmektedir. Bunlar; İstismara(tüm çeşitleri) maruz kalma riski, madde bağımlılığı ve entegre alışkanlıklar, eğitim süreçlerinden kopma ve suça sürüklenme riski olarak belirtilebilir (Karataş ve ark., 2016: 23). Sokakta çocukları bekleyen bu risklerin büyük bir kısmı yetişkinlerin dünyasına ait alışkanlıklardır fakat çocukların emek mücadelesine bu şekilde itilmesi onların da bu risklerden payını alması anlamına gelmektedir.

Zamanının çoğunu aile ve toplum korumasından uzakta sokakta geçiren bu çocuklar mütemadiyen yetişkinlerin, kendilerinden büyük çocukların veya akranlarının oluşturdukları çetelerin, madde bağımlılarının veya sarhoşların olumsuz muamele, istismar ve sömürüsüne maruz kalmaktadırlar (Tor, 2010). Yapılan bir araştırmada, sokakta çalışan çocuklardan %11.64' ü kendilerinin cinsel tacize maruz kaldığını, %18.49'u ise arkadaşlarının cinsel tacize uğradığını bildirmiştir. Bahsi geçen çalışmaya

katılan bu çocukların %52.94' ü tanımadıkları insanlar tarafından cinsel tacize maruz bırakıldıklarını aktarmışlardır (Çırak ve Çivitci, 2004: akt. Yeşil, 2009).

Sokakta çalışan çocukların güvenlik ve korunma ihtiyacını karşılamak üzere bir araya gelip kümeler oluşturdukları bu gruplaşmaların, üyelerine kısmi olarak daha rahat ve güvenli bir çalışma alanı sağladığı bilinmektedir (Zeytinoğlu, 2000; Tunç, 1998). Sokakta çalışma ve madde bağımlılığı arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Sokakta çalışan çocukların çeşitli nedenlerle madde kullanılmaya yöneldikleri bilinmektedir (Kızmaz ve Bilgin, 2010). Ayrıca sokakta çalışan çocukların dışardan gelen (çevrelerindeki kötü niyetli ve olumsuz davranışa sahip kişiler) tehlikelere karşı güvende hissetmek, daha cesaretli olmak, fiziksel şiddet darbelerinden az etkilenmek, daha saldırgan görünmek ve bir guruba dahil olmak için madde kullanımına yöneldikleri çalışmalarca tespit edilmiştir bir başka bilgidir (Karataş ve ark., 2016: 34-35). Sokakta çalışan çocukların madde kullanımına başlamasındaki en önemli etken arkadaş gurubuna ait olma ve onlar tarafından kabul görme olarak saptanmıştır (Güngör, 2008).

Sokakta çalışan çocukların eğitim süreçlerinde kopuş yaşanması veya eğitim ile ilişkisinin zayıflaması öngörülemez veya beklenmedik bir durum değildir. Nitekim TÜİK' in 2019 yılında yapmış olduğu çocuk işgücü anketlerinde herhangi bir ekonomik faaliyette çalışan çocukların %34.3 (247.000 çocuk)' ünün eğitime devam etmediği ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmada 5-14 arasındaki yaş gurubuna mensup 41.000 çocuğun, 15-17 yaş gurubuna mensup çocuklardan ise 206.000' inin eğitime devam etmediği tespit edilmiştir (TÜİK, 2019).

Çocukların suça itilmesi veya sürüklenmesi, çocuğun yaşam koşulları, aile ilişkileri sosyo-ekonomik düzey ve çevresel koşullarından bağımsız düşünülemez (Yavuzer, 2006). Bu bağlamda sokakta çalışan çocukların çalışma ve yaşam koşulları itibarıyla suç teşkil eden eylemlere sürüklenmemeleri oldukça güçtür. Çocukların kendilerini kabullendirme ve bir statü elde etmeleri çabalarının bir sonucu olarak suça sürüklenmeleri sokağın risk yelpazesine içkin bir durumdur (Okumuş, 2009), ekseriyetle akran etkileşimi veya olumsuz toplumsal bakış açısıyla marjinalleşme sonucu suça eğilimli hale gelen bu çocuklar ileriki yaşamlarında da iyilik hallerini ortadan kaldıran yanlış biliş ve tutumlara bu şartlar altında zorunlu bırakılırlar.

Sokakta çalışan çocukların yukarıda belirtilen risklerden herhangi birisine maruz kalmaları beraberinde diğer olumsuz deneyimlerinde yaşanmasına öncül teşkil edebilir.

Örneğin eğitim yaşantısı son bulan bir çocuğun okulda olması gereken zamanlarda sürekli denetimsiz ve kontrolsüz bir şekilde sokaklarda olması, sokak çetelerinin veya çeşitli suç şebekelerinin radarına girmesine sebebiyet verebilir. Sokakta madde kullanımı alışkanlığı edinen bir çocuk zamanla hem öze dönük hem de dışa dönük yıkıcı eylemlerde bulunabilir veya madde kullanımına entegre olan ve suç teşkil eden davranışlar sergileyebilir.

2.5. Sokakta Çalışan Çocuk İle İlgili Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’ de bu alanda yapılmış ilk çalışma sokakta çalışan çocukların ‘‘sokak çocukları’’ ana kümesine dâhil edildiği 1940’ lı yıllarda Sevda ULUĞTEKİN tarafından yapılmıştır. Araştırma İstanbul ilinde yapılmıştır. Buradan hareketle bu sorunun o zamanlarda da Türkiye gündeminde yer aldığını söylenebilir (Karatay ve ark., 2000a).

Şanlıurfa ve Adana illerinde sokakta çalışan veya yaşayan çocuklarla ilgili yapılan deneye dayalı çalışmada hedef grupta yer alan çocukların genel profillerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışma ile elde edilen bilgi ve gözlemler ışığında uygun önlemlerin alınması, yetkili kurum ve makamlarca gerekli sosyal politikaların oluşturulması ile söz konusu sorunun çözümüne yol göstermeye çalışılmıştır (Atauz, 1990: 11). Yazar, ulaştığı sonuçlar doğrultusunda sokakta çalışan veya yaşayan çocukların neredeyse dünyanın tüm kentsel alanlarında mevcut olduğunu, temelinde göç ile birlikte oluşan hızlı ve kentsel büyüme ile ilişkili olduğunu ve sorunun modernizm/kapitalizm ile ilgili olduğunu belirtmiştir (Atauz, 1990: 5).

Bursa ilinde 6-15 yaş aralığındaki ekseriyetle sokakta çalışan çocukların dâhil edildiği nicel yöntemli bir çalışmada yazar, göç ve kentleşme ile derinleşen yoksulluk sonucu hız kazanan çocuk emeğinin kullanımının kendi başına ele alınması gereken bir olgu olduğunu, çocukların itildiği sokak yaşamında çoğunlukla eğitimden geri kaldıklarını ve ulusal çapta bu alanda bütünlüklü bir politikanın oluşturulması ve uygulanması gerektiğinin elzem olduğuna dikkat çekmiştir (Baştaymaz, 1990: 40).

Sokakta çalışan çocukların sınıflandırma açısından tek bir kavram altında düşünülmesinin bu alanla ilgili yapılacak değerlendirmelerde perspektifi daraltacağını belirten ve bu doğrultuda çalışmasını şekillendiren Altıntaş³(2003), çalışmasını Ankara ilinde sokakta mendil satan, simit satan, ayakkabı boyacılığı yapan ve çöp toplayan

* Yazarın Ankara Üniversitesinde yazmış olduğu doktora tezinde ve diğer yazınlarında soyadı ALTUNTAŞ olarak geçmekte ancak söz konusu tezin kitaplaştırılmış ve iletişim yayınlarından çıkan eserinde soyadı ALTINTAŞ olarak yer almaktadır.

çocuklar ile gerçekleştirmiştir. Çalışmasında ulaştığı sonuçlar kapsamında sokakta çalışan çocuk olgusunun toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik yanlarının olduğunu belirten yazar, göç, kentleşme, kentsel yoksulluk ve aile istismarı gibi nedenlerle çocukların sokakta çalışmaya başladığını aktarmıştır. Sokak çocuklarının sınıflandırılmasıyla ilgili birçok çalışmayı anlamaya çalıştığını ancak bu alanda UNİCEF tarafından standartlaştırmaya çalışılan tanım ve şemsiye kavramın yetersiz olduğunu çünkü bu sınıflandırmaya içkin gurupların ülkeden ülkeye, kentten kente değişkenlik gösterebileceğini belirtmiştir (Altıntaş, 2003: 27) .

Rıfat BİLGİN tarafından 2008 yılında yazılan doktora tezi Diyarbakır ilinde sokakta çalışan çocukların karşı karşıya kaldıkları riskleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan çalışma kapsamında Diyarbakır' ın kent merkezinde çalışan çocuklar evren olarak alınmıştır. 6-18 yaş arası 400 çocuktan alınan veriler neticesinde, sokağı çalışma alanı olarak kullanan çocukların şiddetin birçok türüne maruz kaldıkları saptanmıştır. Yapılan araştırmada çocukların sokağın çalışma alanı olarak kullanma sebeplerinin başında göç ve kentleşme ile başlayan veya derinleşen yoksulluk olgusunun olduğu ve kültürel öğelerin çocuğun sokakta çalışması üzerinde etkilerinin mevcut olduğu görülmüştür (Bilgin,2008).

Servet Gün tarafından 2010 yılında doktora tezi kapsamında “Yoksulluk Döngüsü Bağlamında Sokakta çalışan Çocuklar” isimli çalışma sokakta çalışan çocukların direk olarak yoksulluk olgusu ile ilişkisini incelemek üzere yapılmıştır. Ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemleri kullanılarak veri elde edilen bu çalışmada yoksulluğun sokakta çalışan çocuk olgusu üzerinde hem sebep hem sonuç teşkil eden bir pozisyonun olduğu belirtilmektedir. Çocukların sokakta çalışmasının gündelik bir direniş eylemi ve yoksulluğa verilen bir karşılık olduğunu belirten Gün, aynı zamanda sokakta çalışma ve yoksulluk olgularının bu var oluş tarzları ve eğilimleriyle döngüsel olarak birbirini beslediğini belirtmiştir.

2016 yılında yapılan “Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar; Sorunlar ve İhtiyaçlar” isimli araştırma raporunda; Ankara' nın üç merkez ilçesini(Yenimahalle, Çankaya ve Altındağ) kapsayan bu çalışmada, %43.5' inin süreye uyruklu çocukların oluşturduğu toplam 92 çocuk ile nicel ve nitel araştırma desenlerinin kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın çıktılarına bakıldığında; araştırmaya katılan çocukların tümüne yakını sokakta çalışmanın en kötü yanının şiddete(her türüne) maruz

kalma riski olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların tümüne yakınının göç öyküsü olduğu, araştırmaya katılan çocukların büyük bölümünün atık toplama işinde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Kalabalık nüfuslu aileye mensup çocukların ağırlıkta olduğu ve yaşam alanlarının ekseriyetle gecekondulu olduğu görülmüştür. Suriye' li çocuklar açısından en büyük sorunun eğitime devam etmemeleri olduğunun altı çizilen araştırmada görüşmeye katılan tüm Suriye' li çocukların eğitim süreci dışında olduğu belirtilmiştir (Karataş ve ark., 2016:8).

Şişman(2004), Eskişehir kent merkezinde sokakta çalışan 198 çocuk ile yapmış olduğu nicel çalışmada, çalışmaya katılan ve dolayısıyla sokakta çalışan çocukların genel yapısını(yaş, cinsiyet eğitim durumu), aile ilişkilerini, kökenlerine, çalışma şartlarına ve gelecek beklentilerine dair bilgileri ortaya çıkarmak istemiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; sokakta yapılan işlerin içerik olarak erkeklere uygunluğunun gözlemlendiği, sokakta çalışan çocuklardan %93.4' ünün erkek olduğu, %98' inin yaşları itibariyle ilköğretim çağında olduğu ve ağırlıklı olarak çocukların 13(%24.2) yaşında olduğu ortaya çıkmıştır (Şişman, 2004:33). Yapılan çalışmaya katılan çocukların büyük bir kısmının Eskişehir' e göç sonucu gediği, çalışmaya katılan çocukların yaklaşık olarak %57'sinin doğu ve güneydoğu kökenli olduğu tespit edilmiştir (Şişman, 2004:42). Bu sonuca dayanarak göç ve sokakta çalışan çocuk olguları arasında direkt bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür.

2.6. Göç

Göç ile ilgili yapılan literatür taramasında, bu olguya ilişkin geniş bir araştırma yelpazesinin olduğu dolayısıyla göçün birçok tanımın mevcut olduğu görülmüştür. Genel bir tanımlama olarak göç, bireylerin ailelerin veya gurupların sosyal, siyasi, ekonomik veya diğer özgün sebeplerle bulunduğu yerden başka bir yere yerleşme amaçlı gerçekleştirdiği nüfus hareketliliğidir. Diğer bir deyişle eşitsiz bir biçimde serpiştirilmiş olan ekonomik imkanlardan istifade etme amaçlı olabildiği gibi ekolojik şartların zorlaması veya siyasi otoritelerin baskısı ile de gerçekleşebilmektedir (Kaygalak, 2009: 9). Göçün gerçekleştiği koşulların özgünlüğüne göre hem ardılı hem de öncülü olarak sayılabilecek bazı nedenler göz önünde bulundurulmaksızın göç olgusunu salt bir nüfus hareketliliği olarak ele almak oldukça tartışmalı ve günümüz akademik çevrelerince kabul görmeyen bir yaklaşımdır. Bu nedenlerin başında göç ile direkt bir ilişki içerisinde olan toplumsal ve mekânsal yapı gelir. Bu yapılar göç hareketliliği ile birlikte değişim ve

dönüşüm içerisine girerler (Tümtaş ve Ergün, 2015: 3). Bu değişim ve dönüşümler hem göç veren yerler hem de göç alan yerlerde gözlenebilmektedir.

Göçü yaratan doğal veya beşeri şartların dayatması olmaksızın sadece daha iyi yaşam şartlarına ulaşma amacıyla da ortaya çıkabilir. Bir mekân değiştirme durumu olan göç, onu meydana getiren şartlara göre sürekli olabileceği gibi geçici veya kısa süreli biçimlerde de vuku bulabilir (Sağlam, 2006: 34). Göç olgusu tüm tarihsel süreçlerde ve tarih boyunca var olmuş toplumlarda mevcudiyetini korumuş hatta zaman zaman dönüm noktası olacak kadar keskinleşen yönleriyle kendisini hissettirmiştir. Nitekim göç olgusunun çağları değiştiren gücünün en büyük örneği olan “kavimler göçü” inkâr edilemeyecek bir tarihsel gerçeklik olarak insan uygarlığının ihtişamlı öyküsündeki yerini almıştır.

Göç olgusu göç edenlerin özelliklerine göre emek göçü veya beyin göçü, göçün başladığı ve sonlandığı yerlere göre iç göç veya dış göç, göçün nedenlerine göre zorunlu göç veya gönüllü göç olmak üzere sınıflandırılabilir. Tüm bu sınırlandırılmaların ötesinde göçlerin nedenselliklerine göre farklılaşabilen ve iç içe geçebilen sonuçlarıyla karşılaşılmaktadır (Aydeniz, 2013).

Göçün başladığı ve son bulduğu yerlere göre iki ayrılan göç türlerinin ilki iç göçtür. İç göç; bir ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşen göç hareketliliği anlamına gelmektedir. Bu hareketliliğin yönü bölgeden bölgeye olabileceği gibi bir şehirden başka bir şehre veya genel anlamda Türkiye’de yaşandığı haliyle kırdan kente olan nüfus yer değiştirme hareketleridir (Özer, 2004: 24). İkincisi ise dış göçtür. Dış göçler bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan nüfus yer değiştirme olaylarıdır. Her iki göç türü de zorunlu olarak gerçekleşebileceği gibi gönüllü olarak da gerçekleşebilir.

Göç eden bireylerin niteliklerine göre yapılan göç sınıflandırmasında beyin göçü olarak adlandırılan sınıfa dâhil olan kişiler iyi eğitilmiş ve genellikle bu yönleriyle ülkelerin gelişmişliğine katkı sağlama potansiyeli taşıyan işgücüdür. Beyin göçü; iyi eğitilmiş ve nitelikli işgücünün ülkelerinin az gelişmiş olmasından ötürü daha gelişmiş ülkelere yerleşmesidir. Bu kişileri göç nedeni, bulundukları yerde sahip oldukları yaşam koşullarının, gelişkin oldukları alanda üretime imkân vermeyen nitelikte olması veya gelişimleri için ihtiyaç duydukları eğitim veya diğer olanaklardan yoksun olmalarıdır. Emek göçü iç göç şeklinde olabileceği gibi dış göç şeklinde de gerçekleşebilen tamamıyla çalışmak ve istihdama katkı olabilmek amacıyla yapılan göçlerdir. Bu göç türüne örnek

olarak 1960’larda bozulan Avrupa ekonomisinin yeniden canlandırılması amacıyla Türkiye diğer birçok ülkeden başta Almanya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yapılan işçi göçleri gösterilebilir (Alper, 2005)

Göç türlerinin sınıflandırılması oldukça güçtür. Kimi araştırmacıları göçü şekline göre (Petersen, 1996), kimileri süresine göre (Özcan, 1998), kimileri ise gerçekleşme tarzına göre (Gündüz, Yetim, 1996) tasnif etmektedir. Fakat bu konu hakkında yapılmış tüm sınıflandırmalar içerisinde Ficher (1990: 142)’ in bireyin isteğini merkeze koyan ve temel ölçüt sayan yaklaşımı oldukça dikkat çekici ve işlevsel bulunmuştur. Bu yaklaşıma göre göçü eyleyen bireyin bu ediminde tercih sahibi olup olmadığı önem temel belirleyicidir. Buna göre bireyin tercihi doğrultusunda gerçekleşen göçler gönüllü göç olarak, bireyin göç eylemine zorlanması neticesinde gerçekleşen göçler ise zorunlu göç olarak nitelendirilmelidir (Fitcher, 1990: 142). Gönüllü göç eyleminde bulunan bireyin asli motivasyonu nihai varış noktası olan yerleşim yerinde kendisini bekleyen ve mevcut yerleşimde olmayan veya sahip olamadığı kaynaklar veya fırsatlardır (Özkalp, 1990:211). Gönüllü göçler her ne kadar bireylerin kendi tercihlerine bağlı gerçekleşen yer değiştirme eylemleri olsa da temelinde gideceği şehir veya bölgenin içinde barındırdığı sosyal, ekonomik veya siyasi koşullardır. Zorunlu göçlerde ise kişinin tercihi gerçekleştirilen yer değiştirme eyleminin kesinlikle hareket noktası teşkil etmez. Bireyin yaşam alanında tamamen rızası dışında ve elinde olmayan nedenlerle göç etmesi (Gürel, 2001:141) olarak tanımlanan zorunlu göç genellikle devlet tarafından alınan güvenlik önlemleri veya sosyal-ekonomik tedbirler kapsamında alınan kararların sonucunda gerçekleşmektedir (Akkaya, 1979: 23). Zorunlu göçler bireyin iradesi ve onamı dışında gerçekleştiğinden birey üzerinde psikolojik ve sosyal olarak gönüllü göç yaşamış bireylere nazaran daha ağır ve tahrip edici etkiler bırakırlar (Kaygalak, 2009). Zorunlu olarak yapılan göçler özellikle son yüzyılda sıklıkla yaşanan bir olgudur. “Ülke içinde yerinden edilme” olarak iç göç kapsamında tanımlanabilecek olan zorunlu göç ile ilgili ölçüt sayılabilecek tanımlama BM’nin yol gösterici ilkeleri kapsamında ele alınmıştır. Bu ilkeler ülke içinde zorla yerinden edilmiş kişileri şu şekilde tanımlamaktadır:

‘zorla ya da mecbur kalarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle silahlı çatışmaların etkilerinden, genel olarak şiddet içeren durumlardan, insan hakları ihlallerinden veya doğal ya da insan kaynaklı felaketlerden korunmak için, uluslararası kabul görmüş devlet sınırlarını geçmeksizin kaçan ya da bu yerleri terk eden kişi veya bu kişilerden oluşan gruplar’ (BM, 1998)

Türkiye’de zorunlu göçlerin en sık ve kitlesel olarak yaşandığı bölgelerin başında Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri gelmektedir. Nitekim zorunlu göç araştırmaları ekseriyetle bu bölgelerde yaşanan göçlerin oluşturduğu bir zeminde yeşermiştir. Türkiye’ de ulus-devlet paradigması doğrultusunda yapılan zorunlu yerleştirme(iskân) politikaları cumhuriyetin ilk yıllarından beri uygulanmaya koyulmuştur. Ülke içinde etnik güdülerle hayata geçirilmiş olan iskân politikaları aslı itibarıyla etnik ve inançsal ayaklanmalar olan 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim isyanlarından kaynaklanmıştır. Yaşanan bu isyanların neticesinde Mardin, Tunceli, Diyarbakır, Van, Bitlis, Muş, Ağrı, Erzurum, Erzincan, Kars, Bingöl ve Malatya illerinden toplamda 5.074 hane yani 25.831 kişi Batı Anadolu’ya yerleştirilmiştir (Kaygalak, 2009: 77-78). Uzun yıllar boyunca Doğu ve güneydoğu Anadolu’da yaşanan bu zorunlu göçlerin zirve noktasına, 1984 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri(TSK) ile PKK(Patiya Karkerên Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi) arasında yaşanan silahlı çatışmalar sonucunda ulaşılmıştır. Türkiye’de zorunlu göçe ilişkin öncül çalışmalar insan hakları odağından çalışma gösteren sivil toplum örgütleri tarafından yapılmıştır (Aydeniz, 2013). İnsan Hakları Derneği(İHD) tarafından düzenlenen bir raporda, 1992-1994 yılları arasında zirve noktasına ulaşan köy boşaltma uygulamalarının, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’ da kırsal kesimde bulunan yerleşim birimlerinde meydana geldiği belirtilmiştir. Aynı raporda belirtildiğine göre; bu uygulamayla, koruculuk sistemini kabul ederek korucu olanların dışındaki yerleşim yeri sakinleri yaşanan çatışmalarda potansiyel taraf veya yandaş görülerek zorunlu göçe tabi tutulmuş, bu sayede bölgenin tamamen insansız hale getirilerek PKK’ nin destek lojistik destek almasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir (İHD, 1996; akt. Aydeniz, 2013:45).

Bahsi geçen yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan zorunlu nüfus hareketliliğinden etkilenen kişi sayısı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi(TBMM) tarafından hazırlanan bir raporda o dönemde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 820 köy ve 2523 mezradan toplamda 378.000 kişinin göç ettiği belirtilmiştir (TBMM, 1998). Türkiye Cumhuriyeti’ nin 60. Hükümetinde(2007-2011 yılları arasında görev yapan hükümet) İçişleri Bakanlığı yapmış olan Beşir Atalay’ a göre bu sayı 386.360 kişidir (Atalay, 2008). Fakat bu alanda çalışma yürüten bazı insan hakları kuruluşlarının yapmış oldukları çalışmalarda, belirtilen tarihlerde zorunlu göçe maruz kalan insan sayısını 2 ile 4 milyon arasında olduğu

sonucuna ulaşmışlardır (Human Rights Watch Report, 1995; Göç-Der, 2001, akt. Aydeniz,2013: 46).

Ülke içinde yaşanan bu yerinden edilme hadiselerinin sonuçları çeşitlenmeye ve varlığını toplumsal ve mekânsal alana olumsuz olarak aksettirmeye devam etmektedir. Zorunlu göçe maruz kalan insanların bu süreçlerden olumsuz etkilendiği ve bu göç türüne maruz kalan bireylerin psiko-sosyal açıdan diğer göç biçimlerine maruz kalan bireylerden farklı ve daha ağır seyreden belirtiler gösterdiği bilinmektedir (Kaygalak, 2009). Zorla yerinden edilme durumu kişiyi istenmeyen, hazırlıksız ve olumsuz bir göç süreci ile karşı karşıya getirmektedir. Öyle ki Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitü 'sünün araştırmasına göre; zorunlu göçe maruz bırakılan kişilerin % 96' sı evini, %93'ü ekime elverişli arazilerini, %97'si bağını veya bahçesini, % 83'ü hayvanlarını ve %96'sı ise tarım makinalarını/araçlarını oldukları yerde bırakmak zorunda kalmışlardır (Aydeniz, 2013:45).

Zorunlu göç ile yaşam alanlarının dışına çıkarılan bu kitleler yoksulluğa ve sefaletle terk edilmişlerdir. Gittikleri yerlerde sosyal ve ekonomik sorun yaşayan bu insanların yaşama tutunma stratejisi olarak bir arada kalma, yaşamsal ihtiyaçların karşılanması ve kültürlerini yaşama/koruma açısından sıkça karşılaşılan bir durumdur (Bal, 2008: 137). Yaşanan bu kitlesel göçler ile birlikte göç edilen yerin mekânsal, sosyal ve ekonomik mevcudiyetine zarar verici konumda olan bu mağdurlar doğal olarak yerleştikleri yerin sosyal ve kültürel yapısında önemli değişiklikler yatarmışlardır (Özer, 2004: 24). Tüm yaşam alışkanlıkları ve hayatta kalma stratejileri kendi habitatına göre gelişmiş olan bu kişiler göç ettikleri kentsel alanlarda çoğunlukla herhangi vasıf gerektirmeyen kol gücüne dayalı ekonomik faaliyette bulunmuşlardır. Zorunlu göçlerin yoğun olarak yaşandığı dönemde devlet tarafından alınmayan önlemlerin bir neticesi olarak; ekonomik ve sosyal düzenleri tamamıyla değişime uğrayan zorunlu göç mağduru bireyler kelimenin en net haliyle yoksulluğa mahkûm edilmişlerdir.

Bütün göç türlerinde değişmeyen durumlardan biri göçün olumsuz etkilerine maruz kalanların genellikle kadınlar ve çocuklar olmasıdır (Altıntaş, 2003). Çocuk emeğinin çocuk işçiliği kapsamında kullanımına bakılırsa temel sebeplerinden birinin yaşanan göç deneyimi ile birlikte değişen ekonomik ve sosyal koşulların olduğu görülecektir (ÇSGB, 2017: 15). Göç ile birlikte gerekse aile içerisinde değişen roller(kırsal yaşam formunda gelir getirici konumdaki bireylerin kentsel iş piyasası içerisinde vasıfsızlaşmaları)

gerekse kırsal yaşam formunda mevcut olan ve değişmeyen roller(çocukların çalışma yaşamında aktif rol almaları) çocuğun çalışma yaşamına itilmesinin en önemli nedenlerindendir. Çocuk işçiliği alanında yapılan çalışmalarda; göç olgusunun çocuğun işgücü olarak çalışma hayatında sömürüsüne neden olan ve çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden olan, çocuğun sokakta çalışması halinin yaratıcı etkenlerinin kaynağında göç öyküsünün olduğu görülmüştür (Bilgin, 2008; 2012; Atauz, 1991; Gün, 2010; Erkan ve Bağlı, 2005; Karataş ve ark., 2016).

2.7. Kentleşme

Kentleşme ile ilgili sosyal bilimler alan yazınında yapılmış birçok tanımlama bulunmaktadır. Kentleşme kavramına girmeden önce türetildiği kök olan kent sözcüğünün tanımlanması gerekmektedir. Kent, en basit ve gözlemlenebilen yanıyla insan nüfusunun yoğunlaştığı yerleşim birimi anlamına gelmektedir. Kentin iki şekilde irdelenmesi mümkündür. Bunlardan ilki fiziki olarak ele alınabilmesi ikincisi ise işlevsel olarak ele alınabilmesidir. Fiziki açıdan ele alındığında kent, içinde yaşayan insanların barınma ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılayan bir yapı iken işlevsel uzamına baktığımızda ise sosyal, kültürel ve en önemlisi ekonomik faaliyetleri içinde barındıran yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır (İspir, 1991: 5). Kent aynı zamanda çevresinde kurulu bulunan yerleşim birimlerini ekonomik faaliyet açısından denetleyen, bu etkinlikler çerçevesinde uzmanlaşma eğilimi gösteren ve buradan aldığı nitelikle çevresindeki yerleşim birimlerini idari ve toplumsal açıdan denetleyen yerleşim birimidir (Ortaylı, 1979: 194-195). Bir yerleşim yerinin kent olarak tanımlanması için birçok ölçütten faydalanılabilir. Bir yerleşim biriminin kent olarak tanımlanabilmesi için içinde yaşayan nüfusun tarım dışı üretim faaliyetlerinde bulunması gerekmektedir. Buradan hareketle bir yerleşim yerinin kent olarak tanımlanabilmesinde o yerleşim yerindeki nüfusun tarım veya tarım dışı faaliyetlerde çalışma oranı bir kıstas olarak kabul edilebilir (Keleş, 2002: 75). Belli bir nüfus mevcudiyetine göre de bir yerleşim birimi kent olarak kabul edilmektedir. Bu nüfus miktarı ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilir. Örneğin bir yerleşim yerinin Hollanda’ da kent sayılabilmesi için nüfusunun 20.000 veya üzerinde olması gerekir. Bu miktar ABD’ de 2500 iken İsviçre’ de 10.000’ dir. Ülkemizde ise bu ayrım Köy(nüfusu 2000’ den az olan yerleşim birimleri), Kasaba(Nüfusu 2.000 ile 20.000 olan yerleşim birimleri) ve Şehir(nüfusu 20.000’ in üzerinde olan yerleşim birimi) şeklinde tasnifi yapılmıştır (Yıldırım, 2004).

Evrensel düzeyde yapılan kent tanımlamalarına baktığımızda kent tanımının bütünlüklü ve tamamlayıcı kavrayışları ile karşı karşıya kalınmaktadır. Klasik sosyolojik perspektiften kent kavrayışının köy karşıtlığı üzerinden vücut bulduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlara örnek olarak Ferdinand Töennies' in "cemaat" ve "cemiyet" kavramlarını somutlaştırdığı ideal tipleri gösterilebilir. Buna göre sosyal, kültürel ve etnik açıdan ayrışma veya farklılaşmanın olmadığı, daha sıcak ve samimi ilişkilerin olduğu topluluklar Cemaat olarak, sosyo-kültürel ve etnik köken bağlamında farklılaşmanın olduğu, karma bir gruptan müteşekkil ve kurumsal ilişkiler üzerinden var olan topluluklar ise cemiyet olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu kavramsallaştırmada cemaatlar kır, cemiyetler ise kent temsili olarak düşünülmüştür (Töennies, 2000).

Durkheim için kent bir değişim lokomotifini temsil eder. Bir sürekli oluşum ve yapı olarak Durkheim' ın kent kavramında dayanışma ve iş bölümü hayati iki unsurdur. Durkheim' e göre toplumsal gelişim ve ilerleme için kent, tarihsel ve aktüel olarak en temel olguyu temsil eder (Saunders, 2013: 54). Weber' in kenti tanımlamasına ve kavramsallaştırmasına bakıldığında; kent siyasi ve ekonomik faaliyetlerin örgütlendiği yerdir. Ona göre bir yerleşim yerinin kent niteliği/kimliği kazanması için;

"... kentsel topluluk alış veriş ve ticaret ilişkilerinin görece hakimiyetine sahip olmalı bir bütün olarak yerleşim alanı da şu özellikleri sergileyebilmelidir. 1 kale, 2 pazar, 3 kendine ait bir mahkeme ve hiç değilse özerk bir hukuk, 4 ilgili bir birlik biçimi ve 5 en azından kısmi bir özerklik ve kendi kendini yönetebilme ve sonuçta seçilmelerinde şehir sakinlerinin katılımının gerçekleştiği yetkililerce yönetilme" (Weber'den akt. Wirth, 2002: 91-92)

Marx' ın kenti kavrayış biçimi kapitalizm temellidir. Ona göre kent sermaye ve tüketimin, sınıflı toplumun, toplumsal yeniden üretimin, abartılı zevklerin ve ideolojik tasarımın kalesidir (Halton, 1999: 54). Marx' ın kavrayışına benzer kavrayışların 1960' lı yıllarda artış gösterdiği ve kentin kapitalizm temelinde ele alındığı görülmektedir (Kaygalak, 2007: 15). Bu kavrayışın en bilinen veya bu kavramlar üzerine birçok eser kaleme almasına karşın talihsiz bir biçimde pek bilinmeyen karakteri Fransız Henry Lefebvre' dir. Lefebvre kenti, "...insanların yaya olarak yürüdükleri, obje yığınlarının önünde ve içinde buluştukları, faaliyetlerinin sonuçlarını göremeyecek şekilde çaprazlama temas kurdukları öngörülemeyen durumlar meydana getirecek şekilde kendi durumlarını karmaşık hale getirdikleri yer" şeklinde tanımlamaktadır (Lefebvre, 2013: 41). Lefebvre (2013)' ye göre şehir ve kent anlamdaş sözcükler değildir bilakis aralarında ciddi bir teorik ayrım mevcuttur. Ona göre kentleşme denen fenomen şehirleri yok ederek kenti

var etme sürecidir. Kullanım değeri itibariyle bir yapıt olan Şehir değışim değeri itibariyle bir ürün olan kentten(Lefebvre, 2016: 21-22) çok daha önce var olmuş ancak sanayileşme ile birlikte şehrin kente dönüşümü başlamıştır. Buna dayanarak kentin sanayileşme ile ortaya çıktığı ve henüz gelişimini tamamlamadığı söylenebilir.

Günümüz kentleri, sermaye ve tüketimin var ettiği bir yoğunlaşma mekânı olarak tanımlanabilir. Bu yoğunlaşma mekânı ayrıca her türlü şiddet, ruhsal buhran, yoksulluk, aşırı zenginlik, eğlence, çevreyle ilgili meseleler gibi günümüz insanının duygu, düşünce ve yaşam deneyimine ait birçok unsurun üzerinde yükseldiğı bir zemin teşkil etmektedir. Birçok araştırmacıya göre kentlerin ortaya çıkışı insanların yerleşik düzene geçmesi ile başlamış ve günümüze kadar süregelen bir değışim ve dönüşüm ile gelişimini devam etmektedir.

Türkiye’ de 1950’li yıllarda hız kazanan kentleşme *"Mekânda bir yerleşme, bir nüfus toplanması ve nüfus yoğunluğu, yerel örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme biçimlenmesi ve sosyo-ekonomik ve kültürel değışime yol açan bir nüfus toplanması süreci"* olarak tanımlanır (Suher, 1995: 10-11).

Bir mekân içerisinde nüfusun yoğunlaşması olarak tanımlanabilecek olan kentleşme olgusu 19. Yüzyılın bir ürünü olmakla birlikte içerisinde sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi birçok neden ve sonucu barındırmaktadır. Tarım dışı etkinliklerin mevcut olduğu ve özellikle sanayiye bağıli ekonomik faaliyetlerin çoğunlukta olduğu alanlarda meydana gelen bu nüfus yoğunlaşması kentleşmenin kaba tarifi olarak kullanılabilir (Ozankaya, 1975: 73).

Kentleşmenin nedenlerine bakıldığında; kırsal kesimde hızlı nüfus artışına bağıli olarak yaşanan topraksızlaşma olgusu, tarımda verimliliğın azalması, tarımda makineleşme ve eğitim, sağılık vb. kamusal hizmetlere ulaşım zorluğu gibi nedenler itici faktörler olarak başlıklandırılmıştır (Tekeli, 1982:94). Kentin ekonomik, yaşam standartlarını yükselten kamusal hizmetlere ulaşım açısından bir cazibe merkezi olması ise kentleşmenin çekici faktörleri arasında gösterilmektedir (Keleş, 1992: 22). Bunların dışında ülkenin siyasi yönetim yapısı, güvenlik ve yatırım nedenlere dayandırılarak verilen kararlar ve uluslararası düzeydeki ilişkileri de kentleşmeyi tetikleyen unsurlardandır (Keleş, 1976: 38).

Kentleşme genel hatlarıyla kırdan kente doğru yaşanan nüfus çözülmesinin bir sonucudur. Ancak salt bir nüfus hareketliliği olarak algılanması sakıncalıdır. Kırdan kente göç eden nüfusun yaşam formu ve beklentileri düşünüldüğünde kente uyum gibi bir sosyal sorunun varlığı kaçınılmazdır. Buradan hareketle kentleşmenin hem kırsal alan hem de kentsel alana kattığı değişim ve dönüşüm etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önem arz etmektedir. Kentleşme ile birlikte kentte vuku bulan yerleşim alanlarının farklılaşması kente göç eden bireylerin kent kültürünü özümsemesi veya kır kültürünü yaşamaya devam etmeleri kentin mevcut kimliğinin durağan kalamayacağı anlamına gelmektedir (Laçiner, 1996: 63). Kentleşme hızına veya kente göç eden birey veya grupların etnik köken, sosyal yaşam, kültür açısından kentte yaşayan bireyler ile uyum sağlayamaması kentsel alanlarda bir gerilim veya bölüşüm anlamına gelebilir.

Çeşitli nedenlerle kente yerleşimi ifade eden kentleşme kavramı ile iç içe olan ancak içerik olarak farklı bir yöne işaret eden kentlileşme kavramı, kentleşmeyi yaratan birey veya grupların kenti özümseme sürecidir. Bu süreç bilişsel, davranışsal ve tutum olarak kentliye ayak uydurma, kentte karar alma sürecine katılım, kentin sorunlarına ilgi duyma, yaşam biçimini yüceltme şeklinde devam eder (Keleş, 2010: 62) bilincin kentlileşmesi oldukça girift bir konudur. Burada etken teşkil eden birçok husus mevcuttur bunlardan biri ise kente gelen kişinin kent tarafından kabul görmesidir. Bu kabul görme mekânsal, ekonomik, etnik veya kültürel ötekileştirme olmaksızın mümkündür. Ötekileştirilmenin sürekliliği veya şiddeti zamanla buna maruz kalan kişilerin bir araya gelmesi ve kentin asil sakinlerine bir cephe oluşturarak mücadele etmesi ile devam edebilir. Bunun mekânsal tezahürü; gecekondulaşma, ekonomik tezahürü; uygunsuz sektörlerde yer edinme, gasp, hırsızlık, sosyal tezahürü ise mekân kullanımı ve ilişkilerde vuku bulur.

2.7.1. Türkiye’ de kentleşme

Tüm dünya ülkelerini 19. Yüzyıldan bu yana etkisi alan kentleşmenin Türkiye’ ye yansımaları II. Dünya savaşıdan sonra olmuştur. Fakat Türkiye’ deki kentleşme nitelik olarak gelişmiş ülkelerde yaşanan kentleşmeden farklı olmakla beraber gelişmişlik düzeyi düşük ülkelerle benzeşmektedir (TÜGİAD, 1998: 31). Türkiye’ de var olan kentleşme sanayi sektörünün hızlandığı veya teşvik ettiği bir kentleşme tipi değildir. nitekim Türkiye ekonomisinin kentleşme olgusuna verdiği cevap sanayi dışı enformel sektörlerin gelişmesine neden olmuştur. Bu sektör üretime dayalı olmayan ve niteliksel bir vasıf gerektirmeyen kırsal kesimden göç ile kente gelenlerin de rahatlıkla yapabileceği bir dizi

serbest iş alanlarını yaratmıştır. Bunlara örnek olarak; işportacılık, hamallık, ayakkabı boyacılığı, kapıcılık gösterilebilir (Sezal, 1992: 78).

Türkiye’ deki kentleşmeye bakıldığında özellikle 1950 yılından sonra ciddi bir sıçrama yaptığı, 1935’ li yıllarda nüfusun yaklaşık olarak %17’ lik bir kısmının kentsel mekânlarda yaşadığı, 1950 yılına kadar bu oranda ciddi bir değişikliğin olmadığı ve 1950 yılında bu oranın %19’ a ulaştığı ancak 1950’ den sonra uygulanmaya başlanan tarımda makineleşme(Marshall Planı) ile birlikte kırsal alanlardan kentler ciddi bir nüfus göçünün olduğu bilinmektedir (DPT, 1997). Devam eden süreçlerde ise hızı ve sürekli bir biçimde kırsal alanlarda kentsel alanlara doğru yerleşim devam etmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de kentsel ve kırsal nüfus oranları (1960 – 2018)

YIL	KENTSEL NÜFUS %	KIRSAL NÜFUS %
1960	%31,9	%68,1
1970	%38,5	%61,5
1980	43,9	56,1
1985	53,0	47,0
1990	59,0	41,0
2000	64,9	35,1
2007	70,5	29,5
2008	75,0	25,0
2012	77,3	22,7
2013	91,3	8,7
2016	92,3	7,7
2017	92,5	7,5
2018	92,3	7,7

Kaynak: TÜİK, http://tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305 (24.12.2019)

Yukarıdaki tabloda 2008 yılında yaşanan büyük sıçramanın sebebi 5747 sayılı yasa ile yapılan idari bölünüş değişikliklerinden kaynaklanmaktadır aynı şekilde 2013 yılında gerçekleşen ve tabloda belirtilen hızlı artışın sebebi de 6360 sayılı yasa ile yapılan bölünüş değişikliğidir.

2.7.2. Sokakta çalışan çocuk ve kent ilişkisi

Türkiye’ de kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yaşanan nüfus hareketliliği devam etmekte ve tarım ekonomisinin yerini sanayi ekonomisi veya enformel sektörler almaktadır. Kırdan kente gelen ailelerin ebeveynlerinin yaşam formları ve üretim ilişkilerinin kent yaşamına uygun olmaması nedeniyle bir anda tamamen niteliksiz vasıfsız hale gelebilmektedir. Kentsel muhteva bu bağlamda düşünüldüğünde de özellikle göç, enformel çalışma biçimleri, toplumsal dışlanma, marjinalleşme ve ayrışma dinamikleri vb. etkenler kentsel yoksulluk boyutlarının daha yoğun yaşanmasına neden olmaktadır (Harvey, 2012: 433). Giderek yoksullaşan bu ailelerin içinde bulundukları ekonomik şartlar çocukların birer işgücü olarak çalışma yaşamına itilmesine neden olmaktadır (ÇSGB, 2017: 15). Kent yaşamının acemisi olan ve kentsel akışa uyum sağlamakta zorlanan aile üyeleri arasında, kimi zaman bağların kopması veya zayıflaması söz konusu olabilirken bu durumun çıktısına bakıldığında yine çocukların emek piyasasına itilmesi ile neticelenebileceği görülecektir. Göç ve kentleşme gibi yetişkinleri dahi zorlayan süreçlerin, en kırılgan ve en incinebilir gruplarından biri olan çocuklar, kentlere iradeleri veya kararları dışında sürüklenip kentin tüm zorlukları ile baş etmeleri beklenen mağdur bireyler olarak nitelendirilebilir.

Türkiye’ de sokakta çalışan çocuk olgusuyla ilk araştırma 1940 yılında Sevda ULUĞTEKİN tarafından İstanbul ilinde sokakta çalışan ve yaşayan çocuklarla yapılmıştır (Karatay ve ark. 200). Bunun dışında yapılan birçok araştırmada kentleşme olgusunun çocuğun sokakta çalışmaya itilmesindeki başat etkenlerden biri olduğu saptanmıştır (Atauz, 1997; Uluğtekin, 1997; Polat,2002; 1997; 2004; Çırak ve Çivitçi, 2004; Bilgin 2009).

Tasarımsal mekân olarak ele alındığında kentin yetişkinlere göre tasarmlandığı görülmektedir. Yönetiminde, gelişiminde veya kullanımında çocukların katılımının sağlanmadığı bu mekânlarda çocuklar yaşam mücadeleleriyle var olmaya çalışmaktadırlar. Fakat bu mücadele adaletten ve fırsat eşitliğinden uzak şartlar içinde gerçekleşen ve çoğu zaman sonu başta belli bir mücadeledir. David Harvey’ in Robert Park’ ı referans göstererek altını çizdiği gibi ”şehir, insanın içinde yaşadığı dünyayı arzularına daha uygun hale getirebilmek için verdiği çabaların en tutarlısı ve bütüne bakıldığında en başarılısıdır” (Harvey, 2013: 43). Ancak mevcut duruma bakıldığında kent sınıfsal yapının kalesi ve yeniden üretim mekânı halini almıştır. Ve sokakta çalışan çocuklar bu yapının en trajik ve en gerçekçi görünümünün temsilcileridir.

Sokakta çalışan çocuk sorunu temelinde yoksulluğun, kaynak yetersizliğinin, eğitimsizliğin vb. birbirini doğuran veya besleyen döngüsel olguların yarattığı bir sorundur. Peki, bu durumla baş etmek için bütünlüklü bir reçete sunulabilir mi? Tam da bu noktada Henry Lefebvre’ nin Marksizm’ in konuya ilişkin bir yorumu veya revizyonu olarak sunduğu “Şehir Hakkı” kavramı öne çıkmaktadır. Kentteki birçok toplumsal sorunun temelinde yerleştirilen yoksulluk girdabına cevap olabilecek nüveleri içinde barındıran bu kavram(yol haritası demek daha doğru olur) günümüze kadar farklı kullanım biçimleriyle trajik bir şekilde daha çok retorik alana konu olmuş öyle ki özü itibarıyla henüz yeterince didiklenmemiştir. Kavramın birçok kullanım alanı mevcuttur. Ekolojik mücadelelerden tutun da kendisini dolaysız olarak üretim ve tüketim ilişkilerindeki çelişkilerde ifade eden birçok mücadele alanında kullanımı söz konusudur (Öner ve Osmanoğulları, 2017: 77). Temel olarak kentsel alanlarda tüm bireylerin içinde yer aldığı yaşam mücadelesinin kapitalist düzlemde şekillendiği, söz konusu mücadelenin tüm insanlar açısından eşitsiz olduğu ve bu eşitsizliğin temelinde sermayedar sınıfın tekelinde olan yönetsel organların baskılarının ve karşı mücadeleyi söndüren yönetim araçlarının olduğu açıktır. Liberal kuramın beslemekte olduğu “kent hakkı” kavramı, Marksist kuramdan beslenen şehir hakkı kuramına bir alternatif olarak inşa edilmiş ve bu kapsamda 1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından Avrupa Kentsel Şartı(*The European Urban Charter*) kabul edilmiştir. İçeriğine bakıldığında; ideal bir kent ve kentsel yaşamın gerekliliklerini ortaya koymaya çalışan bu metin kentteki fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, kültürel ve sosyal faaliyetlerin geliştirilmesi ve bu süreçlere halk katılımını içeren modern bir yerel yönetim kavrayışı sunmaktadır (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2013: 62). 2008 yılında yine aynı saiklerle bir revizyon niteliğinde olan Avrupa Kentsel Şartı II. kabul edilmiştir (European Council, 2009: 13).

Neo-liberal politikaların bir ürünü olan ve kent sorunlarının çözümünden uzak olan bu uygulamaların amacı şekli değişimlerdir. Oysa kent ile ilgili tüm sorunların özü paylaşım adaletsizliğinden dolayısıyla fırsat eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Sokakta çalışan çocuk olgusu da toplumsal ekonomik kaynakların eşitsiz dağıtılması ve dolaysız bir biçimde bununla ilişkili olarak çocukların kentin tüm olanaklarına ulaşımının engellenmesi sonucu vuku bulmaktadır. UNİCEF tarafından kentsel alanlarda yaşayan çocukların; kentsel yaşama aktif katılımını, yaşamları ve yönetimleri üzerinde söz hakkı sahibi olmalarını, kentsel alanların bilişsel, sosyal ve kültürel gelişimlerini desteklemesini sağlamak amacıyla uygulamaya koyduğu “çocuk dostu kent” uygulamalarının da bu

noktada sorunun özünden oldukça uzak olduğunu ve pansuman tedavi niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

2.8. Van' ın Tarihi ve Demografik Yapısı

Van kent merkezi içerisinde şuan ki havaalanı civarındaki Tilkitepe Höyüğü' nde yapılan arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmalarında, Van'ın M.Ö. 3500 yıllarında yerleşim alanı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır (Relly, E.B. 1940' tan akt. Deniz, 2008: 178). Günümüzden yaklaşık 5500 yıl öncesinde yerleşim alanı olarak kullanılmaya başlanan Van Ovası tarih boyunca birçok devlete ve millete ev sahipliği yapmıştır. Kentin tarih boyunca en ön plana çıktığı dönem Urartu devletine başkentlik yaptığı M.Ö. 900 ile 600 yılları arasındadır. Urartular döneminde adı "Tuşpa" olan kent, Urartu devletinin yıkılmasından sonra sırasıyla Pers, Roma, Bizans İmparatorlukları ve son olarak Osmanlı İmparatorluğu gibi zamanının güçlü İmparatorlukları arasında el değiştirmiştir (Tukin, 1945: 253-255).

Osmanlı İmparatorluğunun elinde uzun süre kalan Van ve çevresinde, Fransız Devrimi ile dünya sahnesine güçlü bir giriş yapan milliyetçilik akımının yansımaları geç de olsa karşılık bulmuş ve etnik temelli bağımsızlık girişimleri isyanlara dönüşmüştür. Söz konusu isyanlar cumhuriyetin kurulmasından sonra da varlığını devam ettirmiş ve yeni devlet olan Türkiye' nin bununla ilgili bir dizi politikaları ve uygulamalarının oluşmasına neden olmuştur. Bu uygulamaların temel hedefi bölgede hâkim etnik yapının değişimidir. Bu doğrultuda özellikle 1920'li yıllara gelindiğinde doğuda çıkan bir dizi isyandan sonra devlet kalkışmaları engellemek adına gizli planda bazı raporlar hazırlamıştır. Bu planların başında Şark Islahat Planı gelmektedir. Bu planda Özellikle şark bölgelerinde nüfus artışına, Ermenilerden boşalan yerlere Kürtlerin yerleştiğine ve bu tehlikeye karşı tedbir alınması gerektiğine dikkat çekilmektedir. Bu maksatla Doğu ve Güneydoğu coğrafyasında Türk nüfus ve nüfuzunun hakim kılınması zaruri görülmüştür. Raporların geneline bakıldığında Doğu ve Güneydoğu vilayetlerinde (özellikle Van-Midyat hattı) Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk, İran ve Kafkasya'dan getirilecek muhacirler ile Karadeniz'den getirilecek yerli Türklerin yerleştirilmesi ile bu bölgelerde Türk nüfus yoğunluğu oluşturulması ve Türk olmayanların Türk kültürüne meyledilmesi hedeflenmiştir. Söz konusu planda belirtilen politikalar 1934'te çıkarılan İskân Kanunu ile yasal bir zemine kavuşturulmuştur. Önceki raporlarda nüfus unsurlarının mübadele, yer değiştirme ya da nakledilmeleriyle ilgili ifadeler mevcutken, bu kanunda oluşturulan mıntika sistemiyle kimin nereye nakledileceği ya da nakledilemeyeceği gibi maddeler

konulmuştur. 1 numaralı mıntıkalar: Türk kültürlü nüfusun tekâsüfû istenilen yerlerdir. 2 numaralı mıntıkalar: Türk kültürüne temsili istenen nüfusun nakil ve iskânına ayrılan yerlerdir. 3 numaralı mıntıkalar: Yer, sıhhat, iktisat, kültür, siyaset, askerlik ve inzibat sebepleriyle boşaltılması istenen ve iskân ve ikamet yasak edilen yerlerdir (Ağçakaya, 2019: 89)

1925'te hazırlanmaya başlanan Şark Islahat Planında yürütülen politikalar akabinde diğer birçok şark ili gibi Van'da da hem muhacirler hem de yerli Türklerin getirilmesiyle nüfus sayısal dağılımında değişimler meydana gelmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan plan çerçevesinde Dâhiliye Vekâleti İskân Müdüriyeti tarafından çekilen şifreli telgrafta 1927 yılı içinde, Rusya Türklerinden 12 bin kişinin Van merkezi ve civarındaki ova köylerine ve bir kısmının Bargiri(Muradiye) ile Van arasındaki bölgeye yerleştirilmesinin planlandığı belirtilmiştir. Bir başka telgrafta ilde yerleşmiş 106 İran ve 627 hane Kafkas mültecisi ve 512 Çarlıkzede ailenin var olduğu, Çarlıkzedelerden 476 hanenin mevcut olduğu belirtilmiştir. Ancak söz konusu oranın sadece bununla sınırlı olmadığı Birinci Umumi Müfettişlik verilerine göre 1928 ile 1937 yılları arasında Van'da iskân edilen muhacir, mülteci ve naklen yerleşenlerin sayısı, Küresunlu(Küresünni) aşireti 5.028, Bürükan(Bruki) aşireti 7.373, Ahışhalı 217, Bulgaristanlı 212, Kırımlı 15 ve Müteferrik 700 kişi olmak üzere toplam 13.545 kişi olduğu belgelenmiştir (Ağçakaya, 2019: 91-92)

Şark Islahat Planı çerçevesinde yürütülen iskân politikası Birinci Dünya Savaşı ve Ermeni tehciri sonucunda boşalan Van iline yönelik Türkiye'nin ulus-devlet inşasına doğuda oluşabilecek herhangi bir tehlike karşısında söz sahibi olabileceği bir alan oluşturmak istediği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda yukarıda belirtildiği üzere şarkta önemli bir coğrafi konuma sahip olan Van iline yönelik dış iskân politikaları uygulandığı ancak bunun yanında ülke sınırları içerisinde 1932 yılında ilk defa Trabzon'un Sürmene ilçesinden Van ve çevresine halkın yerleştirildiği ayrıca 1933 yılında Trabzon ve Çorum ilinde arazisi bulunmayan 2.692 hanede 9.836 kişinin 885 sayılı İskân Kanunu'na istinaden toprağı verimli olan Van Gölü civarına yerleştirilmeleri kararlaştırıldığı bir İç İskân politikasının da uygulandığı anlaşılmaktadır (Bilik, 2019:112).

1920'lerden itibaren Van iline yönelik belli tarihlerde uygulanan iskân politikası 1990'lara kadar süregelmiş olsa da 1990 yılına kadar Kentte İskân Politikasının uygulandığı ilk zamanlar kadar demografik yapısını değiştirebilecek nitelikte yerleştirmeler meydana gelmemiştir. Bu duruma örnek olarak 1965 yılında

Karadeniz’den getirilen 160 aileden toplam 800 civarında kişi Van’ın Dönerdere ve Emek köylerine yerleştirilmiş olsa da kentin demografik yapısında önemli ölçüde etki edebilecek çoğunlukta olmamıştır (Ağçakaya, 2019: 103). Ancak 1990’larda başlayan Zorunlu Göç ile birlikte Kentin demografik yapısında kırılmalar meydana gelmiştir. Dönemin OHAL Bölge Valiliği verilerine göre Van’ın kırsal bölgelerinden, 16 köy, 87 mezrada toplam 1.856 haneden 13.573 kişi Kent göç etmiştir. Ayrıca Van kendisine sınırı bulunan Hakkâri’de boşaltılan 42 köy, 145 mezrada 5.206 haneden toplam 41.761 kişilik göç almıştır (Bilik, 2019: 117). Van’da o zaman yöneticilik yapanlar zorunlu göçle birlikte kente yerleşenlerin sayısının OHAL Bölge Valiliği’nin bildirdiği rakamların üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. 1996 yılında TBMM’de kurulan Zorunlu Göçü Araştırma Komisyonu’na bilgi veren dönemin Van Valisi Abdulkadir Sarı zorunlu göç ile birlikte Vana gelenlerin 200 ile 250 bir arasında bir sayı olduğunu belirtir. Ayrıca kentteki üniversite rektörü Cengiz Andiç zorunlu göç ile birlikte kentteki nüfusun üç katına çıktığını belirtilen dönemde Van il tabelasında nüfusun 153 bin yazıldığını ancak Valilik ile birlikte yaptıkları sayımda nüfusun 475 bin olarak tespit ettiklerini belirtirmiştir (Bilik, 2019: 117).

Cumhuriyetin ilanından itibaren kademeli olarak bölgede özellikle iskân yoluyla kentin demografik yapısı sistematik bir şekilde değiştirilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte iskân yoluyla başlayan farklı etnik unsurların kente yerleştirilmelerinin kentin demografik yapısına etkisi uzun vadede özellikle 1990’lı yıllara kadar Küresünni nüfusunun kent merkezinde söz sahibi olmasına sebep olmuştur. Ancak 1990’larda doğu ve güneydoğuda yaşanan zorunlu göçle birlikte kırsalda boşaltılan köylerden ve çevre şehirlerden gelen Kürt nüfusun etkisiyle kentin demografik yapısı yeniden değişmiştir. Bu doğrultuda zorunlu göç ile birlikte kentte yıllarca oluşturulmaya çalışılan Türkleştirme politikaları zorunlu göç sonucunda kente gelen yoğun Kürt nüfusu ile birlikte kent nüfusunun üç katına çıkmasına sebep olmuş, kentteki sosyal, siyasal ve ekonomik hayatın şekillenmesinde kısa sürede Kürtler söz sahibi olmaya başlamıştır.

Van’ın nüfus değişimine bakıldığında; Cumhuriyet öncesi nüfus sayımları düzenli ve kapsamlı olarak yapılamadığından bu döneme ait verilere ancak yabancı araştırmacı ve seyyahların aktarımlarından ulaşılmaktadır. 19. Yüzyılda bölgeye gelen Lynch’ e göre 1838 yılında Van kentinin nüfusu 35.000’ dir (Lynch, 1965: 79). Cuinet’ e göre 1890 yılında yılına gelindiğinde kent nüfusunun 30.000 civarında olduğu bildirilmiştir (Cuinet, 1892: 633). 1927 yılında yapılan ve cumhuriyetin ilk nüfus sayımı olarak kayıtlara geçen

nüfus sayımında Van ilinin toplam nüfusu 7.000 olarak belirlenmiştir. 1890 yılından ilk nüfus sayımına kadar geçen sürede kent nüfusunda meydana gelen düşüşün asıl sebepleri arasında, I. Dünya savaşında Rus ve Ermenilerin bölgeyi işgali sırasında Müslüman nüfusun Anadolu'nun iç kesimlerine sığınması ve sonrasında Rus ve Ermenilerin bölgeyi terk etmesi gösterilmektedir (Deniz 2008: 179).

Van ili çevre illerden sürekli göç alan bir merkez şehir konumundadır. Göç açısından oldukça hareketli olan şehir, başta Hakkâri olmak üzere çevresindeki yerleşim birimlerinden göç almaktadır. Van şehir merkezinde Hakkâri'den alınan göç arttıkça kent kimliği değişime uğramış ve kentin daha eski yerleşimcileri olan küresünniler batı illerine göç etmeye başlamışlardır. 2011 yılında meydana gelen ve 601 kişinin yaşamını yitirdiği Van Depremi nedeniyle yaşanan geçici göçler ve geri dönüşler dışında kentin net göçü rakamları daima negatiftir.

Tablo 2: Van ilinin yıllara göre nüfus hareketliliği

Dönem	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2018-2019	1.136.757	34.372	39.575	-5.203	-4,6
2017-2018	1.123.784	34.691	44.954	-10.263	-9,1

2016-2017	1.106.291	31.971	48.269	-16.298	-14,1
2015-2016	1.100.190	28.902	49.035	-20.133	-18,1
2014-2015	1.096.397	30.492	48.061	-17.569	-15,9
2013-2014	1.085.542	27.587	44.435	-16.848	-15,4
2012-2013	1.070.113	32.118	38.507	-6.389	-6
2011-2012	1.051.975	50.003	46.639	3.364	3,2
2010-2011	1.022.532	23.415	72.273	-48.858	-46,7
2009-2010	1.035.418	23.231	31.312	-8.081	-7,8
2008-2009	1.022.310	22.866	27.175	-4.309	-4,2
2007-2008	1.004.369	21.187	30.275	-9.088	-9
1995-2000	726.202	35.053	67.406	-32.353	-43,6
1985-1990	537.978	22.187	42.967	-20.780	-37,9
1980-1985	450.377	15.506	27.500	-11.994	-26,3
1975-1980	383.254	13.123	20.750	-7.627	-19,7

Kaynak: TÜİK, 1980-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları ve 2008-2019 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.

Net göç rakamları 2011-2012 dönemi (Depreme bağlı gelişen geçici nüfus hareketliliği) dışında daima negatif olarak seyretmesine karşın kentteki sürekli nüfus artışı doğum hızı rakamlarıyla açıklanmaktadır. Van şehir merkezine özellikle ilçelerinden ciddi göçler olmaktadır bu rakam TÜİK'in 2019 göç verilerine göre 14.035'tir.

2019 yılı TÜİK verilerine bakılarak düzenlenen aşağıdaki tabloda Van ilinin en çok göç aldığı iller ve en çok göç verdiği iller sıralanmıştır. Bu tablo 2019 yılı verilerini baz almasına karşın bu konuyla alakalı yapılacak araştırmalarda geçmiş yıllar için de aynı tablonun söz konusu olduğu görülecektir.

Tablo 3: Van' ın 2019 yılında en çok göç verdiği ve en çok göç aldığı iller

Van' ın En Çok Göç Aldığı İller	Göç Eden Kişi Sayısı	Van'ın En Çok Göç Verdiği İller	Göç Eden Kişi Sayısı
Hakkâri	3.238	İstanbul	10.143
İstanbul	1.559	Antalya	2.009
Ağrı	1.021	Ankara	1.944
Bitlis	842	Bursa	1.591
Ankara	829	İzmir	1.552
Diyarbakır	709	Kocaeli	1.467
İzmir	486	Tekirdağ	1.411
Muş	468	Muğla	1.087
Siirt	380	Mersin	1.051

Kaynak: TÜİK(2019) verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Van ilinin en çok göç aldığı ve en çok göç verdiği illere bakıldığında; göç alınan illerin ekseriyetle çevresinde bulunan ve sosyal, ekonomik, iklimsel ve coğrafik yaşam koşulları daha güç olan iller olduğu görülmektedir. Buna karşın göç edilen illerin daha yoğun iş imkânları ve iyi yaşam koşullarına sahip oldukları görülmektedir.

Van kent merkezi sürekli göç olaylarına maruz kaldığından yerleşik bir kentli kültürü veya kimliğinden söz etmek oldukça güçtür. Kent özellikle 1990' lı yıllarda köy boşaltmaları nedeniyle kitlesel göç almış ve dönemin mahalli mülki amirinin ifadelerine bakıldığında kısa bir sürede kent merkezi nüfusunun üç katına çıktığı görülecektir. Sahip olduğu nüfusa göre konut, altyapı ve ticaret hacmine sahip olan kentte, kısa süre içinde üç katına çıkan nüfus çarpık kentleşme ve ciddi alt yapı sorunlarına neden olmuştur.

Kentin sürekli değişen ve dönüşen sosyolojisinde demografisinin çoğunluğu kır orjinlidir ve kentsel yaşam formunu yakalayabilmiş değildir. Aynı kırsal alandan veya aynı aşiretten olan bireylerin mütemadiyen kentin aynı alanlarına yerleşmesi, yerleşilen alanlarda kırsal ilişkilerin devam etmesine neden olmakta ve bu durum kırsal kültürün kent içinde yaşatılmasına dolayısıyla da bireylerin kentlileşememesi sonunu ortaya

çıkarmaktadır. Van kent merkezinin birçok mahallesi(Hacıbekir, Süphan, Yalım Erez, Şemsibey, Seyrantepe, Altıntepe, İstasyon, Beyüzümü, Şabaniye mahalleleri buna örnek gösterilebilir) göç ile oluşmuş, gecekondulaşmanın yoğun olduğu ve buna bağlı olarak kent kimliğinin deforme olduğu alanlardan müteşekkildir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi ve Modeli

Karma araştırma modelinin kullanıldığı bu çalışmada Creswell (2003) tarafından tasarlanan 6(alı) temel modelden ‘*Eşzamanlı Dönüşümsel*’ tasarım kullanılmış dolayısıyla nitel ve nicel veriler aynı anda toplanarak ayrı ayrı analiz edilmiş ve bir arada kullanımları tartışma kısmına bırakılmıştır. Bu tasarımın kullanım amacı, geniş çaplı ve alternatif bakış açılarına imkân vermesi açısından faydalı olması olmakta dolayısıyla

çalışılan konu hakkında daha iyi ve yarı-yapılandırılmış bilgi edinme fırsatı vermesidir (Baki ve Gökçek, 2012: 10). Çalışılan olguyu tüm yönleriyle anlamak ve açıklamak, olgunun mağdurları veya maruz kalanları olarak gözlemlenen çocukların kendilerini daha özgür ve yönlendirilmeden ifade edebilmelerini sağlamak adına veri toplama sürecinde çoklu yöntem kullanımı tercih edilmiştir. “*Değişik yöntemlerin birlikte kullanılması toplanan bilgilerin ve açıklamaların güvenilirliğinin ve geçerliliğinin saptanmasında önemlidir*” (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Van Kent Merkezinde sokakta çalışan çocukların genel durumu ve bakış açısı odağa alınarak yapılan bu çalışmada sokakta çalışan çocuk olgusu tüm yönleriyle betimlenmeye çalışılmış, bu doğrultuda göç ve kentleşme olgularıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın evrenini Van kent merkezinde sokakta çalışan çocuklar örneklemi ise Van kent merkezinde sokakta çalışmakta iken görüşme sağlanan çocuklar oluşturmaktadır. Çocuklar ile çalıştıkları esnada iletişim kurularak veri toplanmıştır. Çocukların ekseriyetle işlek caddelerde(Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi ve Cumhuriyet Caddesi) veya kafe, oyun salonu vb. sosyal mekânların çok olmasından kaynaklı insan nüfusunun yoğun olduğu sokaklarda mümkün olduğunca uygun ortamlarda görüşmeler sağlanmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

İşbu çalışmada nicel veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu 66 sorudan, yarı-yapılandırılmış görüşme formu ise 4 sorudan oluşmaktadır. Hazırlanan anket formu ve görüşme formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Hazırlanan anket formunun ilk bölümünde çocuğun demografik bilgilerine, ikinci bölümünde kendisinin veya ailesinin göç öyküsüne, üçüncü bölümde sokakta çalışma öyküsüne ve dördüncü bölümde kentleşme ve kentlileşme düzeylerine dair bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda ise çocuklara kentleşme, göç ve sokakta çalışma olgusuna dair sorular sorulmuş ve onların muhakeme ve analiz süreçlerinde bu olguların yer ediş biçimine dair fikir edinmeye çalışılmıştır. Görüşme yapılan zaman, mekân ve çocuğun uygunluk durumu göz önüne alınarak öncelikle anket formu devamında ise yarı-yapılandırılmış görüşme formu doldurulmuştur. Sokakta çalışmakta olan toplamda 104 çocuk ile anket formu doldurulmuş olup bu 104 çocuktan 10’ u ile yarı-yapılandırılmış görüşme formunun doldurulması için ayrıca görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan çocukların demografik bilgileri, kendileriyle doldurulan anket formunda mevcut

olduğundan ayrıca demografik bilgileri alınmamış ve yarı-yapılandırılmış görüşme formları numaralandırılarak aynı numaralı anket formlarına iliştilirilmiştir.

Veri toplama sürecinde elde edilen gözlemlere çalışmanın niteliğini güçlendirmek adına bulgular kısmında yer verilmiştir. Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde gerek katılımcının etkilenmemesini sağlamak gerek işlenen konunun odağını dağıtmamak adına üçüncü bir şahsın müdahilliğine izin verilmemiştir. Görüşmeler ekseriyetle katılımcıların çalışma alanlarına yakın uygun ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Söz konusu veri toplama süreci 06.05.2020 tarihi ile 01.02.2021 tarihi arasında gerçekleşmiştir.

3.4. Veri Analizi

3.4.1. Nicel verilerin analizi

Oluşturulan anket formu ile toplanan verileri SPSS 25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Toplanan verilerin SPSS programına işlendikten sonra çalışmanın niteliğine uygun olarak değişkenler arası ilişkisel analizler yapılmıştır. Karma araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan işbu çalışmanın bulgular kısmı seçilen desenin içerik gerekliliklerine uygun olarak düzenlenmiştir.

3.4.2. Nitel verilerin analizi

Araştırmanın nitel kısmını oluşturan yarı-yapılandırılmış görüşme formu yarı-yapılandırılmış olup betimsel analiz ilkeleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Betimsel analizde amaç; yarı-yapılandırılmış görüşmelerde ve çalışmanın veri toplama safhası boyunca gözlem yoluyla elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Bu verilerin analizinde daha önceden belirlenmiş temaların bulunması gerekmektedir. Bu temalara göre sınıflandırılan veriler özetlenir ve yorumlanır. Ulaşılan bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve gerekli olması halinde betimleyici bir tarzla olgular arasında karşılaştırmalar yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224). Creswell (2003: 190-194)' in de vurguladığı üzere nitel araştırmalarda veri analizi, araştırmanın başladığı andan sonuçlandığı ana kadar tüm safhalarında farklı şekillerde ve düzeylerde devam eden bir süreçtir. Araştırma süreci boyunca önem arz eden bu vurgunun farkındalığıyla hareket edilmeye çalışılmıştır.

Nitel verilerin analizi temalara ayrılarak yapılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda çocuklara yöneltilen soruların her biri, birer tema başlığı olarak tasarlanmış ve bu doğrultuda analiz edilmiştir. Bu kapsamda veri analizi dört tematik

başlık altında yapılmıştır. Çalışma kapsamında yarı-yapılandırılmış görüşmeye katılım sağlayan çocuklara “Görüşmeci” olarak kodlanmış ve kısaltması “GR” olarak kullanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Veri toplama süreci boyunca sokakta çalışan çocuklarla yapılan görüşmelerde uygun mekân bulmakta zorlanılmış ve çoğunlukla çocukların çalışma alanlarına yakın uygun ticari mekânlarda bu görüşmeler yapılmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmeler esnasında üçüncü şahıslar tarafından zaman zaman kişisel meraktan zaman zaman ise çocukları koruma refleksiyle görüşmeler bölünmüştür. Bunların yanında sokakta çalışmakta olan çocukların çoğu zaman görüşmeyi kabul etme koşulu olarak, gerçekleştirmekte oldukları faaliyet kapsamında kendileriyle alış-veriş yapılmasını öne sürdükleri görülmüştür. Her ne kadar bunun gerek kendileri açısından gerekse benim açımdan doğru bir davranış olmadığı anlatılmaya çalışılsa da çoğunlukla kendilerinden alış-veriş yapılmak zorunda kalınmıştır.

Çalışmanın takvimi içerisinde ortaya çıkan Covid-19 salgını nedeniyle ilan edilen pandemi sürecinde salgın ile mücadele kapsamında zaman zaman çocukların sokağa çıkması yasaklanmış ve bu durum veri toplama periyodunu uzatmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Çalışmanın Nicel Bulguları

4.1.1. Cinsiyet dağılımı

Tablo 4: Cinsiyet dağılımı

Cinsiyet (%)		
Cinsiyet	Sıklık	Yüzde (%)
Erkek	102	98,1
Kadın	2	1,9
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı %98,1'i (102) erkek, %1,9'u (2) kadındır.

4.1.2. Yaş aralığı dağılımı

Tablo 5: Yaş aralığı dağılımı

Yaş aralığı (%)		
Yaş aralığı	Sıklık	Yüzde (%)
6 – 9 yaş arası	12	11,5
10 – 14 yaş arası	57	54,8
15 – 18 yaş arası	35	33,7
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %11,5'i (12) 6 – 9 yaş aralığında, %54,8'i (57) 10 – 14 yaş aralığında, %33,7'si (35) 15 – 18 yaş aralığındadır. Katılımcılardan en küçüğünün 6 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

4.1.3. Ebeveynlerin hayatta olma durumu

Tablo 6: Ebeveynlerin hayatta olma durumu

Ebeveynlerin hayattalar mı? (%)		
Hayatta olma durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Evet, ikisi hayatta	97	93,3
Evet, annem hayatta	7	6,7
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %93,3'nün (97) ebeveynlerinin ikisinin hayatta olduğunu, %6,7'si (7) sadece annesinin hayatta olduğunu belirtmiştir.

4.1.4. Kiminle beraber yaşıyor/kalıyor?

Tablo 7: Kiminle beraber yaşıyor/kalıyor?

Kiminle beraber yaşıyor/kalıyorsunuz? (%)		
Beraber yaşanılan kişi	Sıklık	Yüzde (%)
Ebeveynlerimle	94	90,4
Annemle	10	9,6
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %90,4'ü (94) ebeveynleriyle yaşadığını, %9,6'sı (10) annesiyle birlikte yaşadığını ifade etmiştir.

4.1.5. Anneniz ve babanız beraber mi yaşıyorlar?

Tablo 8: Anneniz ve babanız beraber mi yaşıyorlar?

Anneniz ve babanız beraber mi yaşıyorlar? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	89	89,0
Hayır	11	11,0
TOPLAM	100	100,0

Araştırmaya katılanların %89,0'ı (89) anne ve babasının beraber olduğunu, %11,0'ı (11) anne ve babasının ayrı olduğunu ifade etmiştir.

4.1.6. Anne ve babanız ayrı ise, ayrı yaşamalarının nedeni nedir?

Tablo 9: Anne ve babanız ayrı ise, ayrı yaşamalarının nedeni nedir?

Cevabın hayırsa, ayrı yaşamalarının nedeni nedir? (%)		
Ebeveynlerin ayrı yaşama durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Boşanma	3	30,0
Babamın başka bir ilde çalışması	3	30,0
Babamın cezaevinde olması	2	20,0
Diğer	2	20,0
TOPLAM	10	100,0

Araştırmaya katılıp anne – babası beraber yaşamayanların ayrı yaşamalarının nedeni dağılımına göre %30,0' u (3) boşanma, %30,0' u (3) babasının başka bir ilde çalıştığını, %20' si (2) babasının cezaevinde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca %20,0' si (2) diğer yanıtını vermiştir.

4.1.7. Annenizin öğrenim durumu nedir?

Tablo 10: Annenizin öğrenim durumu nedir?

Annenizin öğrenim durumu nedir? (%)		
Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Okuryazar değil	78	75,0
Okuryazar (ama ilkokul mezunu değil)	20	19,2
İlkokul mezunu	6	5,8
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %75,0' i (78) annesinin okuryazar olmadığını, %19,2' si (20) annesinin okuryazar olduğunu ama ilkokul mezunu olmadığını, %5,8' i (6) ise annesinin ilkokul mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 11: Eğitim durumuna göre annesinin eğitim durumunun dağılımı

Annenizin öğrenim durumu nedir?		Eğitim durumu			TOP LAM
		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	
Okuryazar değil	Sıklık	8	30	19	57
	Yüzde (%)	66,7	71,4	70,4	70,4
Okuryazar (ama ilkokul mezunu değil)	Sıklık	4	9	6	19
	Yüzde (%)	33,3	21,4	22,2	23,5
İlkokul mezunu	Sıklık	0	3	2	5
	Yüzde (%)	0,0	7,1	7,4	6,2
TOPLAM	Sıklık	12	42	27	81
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre annesinin eğitim durumunun dağılımı şöyledir: ortaokul öğrencisi olanların %71,4' ü (30) ve lise öğrencisi olanların %70,4' ü (19) okuryazar olmadığını belirtmiştir.

4.1.8. Babanızın öğrenim durumu nedir?

Tablo 12: Babanızın öğrenim durumu nedir?

Babanızın öğrenim durumu nedir? (%)		
Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Okuryazar değil	26	26,5
Okuryazar (ama ilkokul mezunu değil)	37	38,8
İlkokul mezunu	28	28,6
Ortaokul mezunu	4	4,1
Lise mezunu	2	2,0
TOPLAM	97	100,0

Araştırmaya katılanların %26,5'i (26) babasının okuryazar olmadığını, %38,8' i (38) babasının okuryazar olduğunu ama ilkokul mezunu olmadığını, %28,6' sını (28) babasının ilkokul mezunu olduğunu, %4,1' i (4) babasının ortaokul mezunu olduğunu, %2,0' ını (2) babasının lise mezunu olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 13: Eğitim durumuna göre babasının eğitim durumunun dağılımı

Babanızın öğrenim durumu nedir?	Eğitim durumu	
---------------------------------	---------------	--

		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	TOP LAM
Okuryazar değil	Sıklık	1	10	6	17
	Yüzde (%)	8,3	24,4	23,1	21,5
Okuryazar (ama ilkokul mezunu değil)	Sıklık	7	16	9	32
	Yüzde (%)	58,3	39,0	34,6	40,5
İlkokul mezunu	Sıklık	3	13	9	25
	Yüzde (%)	25,0	31,7	34,6	31,6
Ortaokul mezunu	Sıklık	1	1	1	3
	Yüzde (%)	8,3	2,4	3,8	3,8
Lise mezunu	Sıklık	0	1	1	2
	Yüzde (%)	0,0	2,4	3,8	2,5
TOPLAM	Sıklık	12	41	26	79
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre babasının eğitim durumunun dağılımı şöyledir: ortaokul öğrencisi olanların %39,0' ı (16) ve lise öğrencisi olanların %34,6' sı (9) babasının okuryazar olduğunu ama ilkokul mezunu olmadığını ifade etmiştir.

4.1.9. Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?

Tablo 14: Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?

Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	57	58,8
Hayır	40	41,2
TOPLAM	97	100,0

Araştırmaya katılanların %58,8' i (57) babasının ücret getirici bir işte çalıştığını, %41,2' si (40) ise babasının ücret getirici bir işte çalışmadığını belirtmiştir.

Tablo 15: Yaş aralığına göre babasının ücretli bir işte çalışma durumunun dağılımı

Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	7	33	17	57
	Yüzde (%)	58,3	61,1	54,8	58,8
Hayır	Sıklık	5	21	14	40
	Yüzde (%)	41,7	38,9	45,2	41,2

TOPLAM	Sıklık	12	54	31	97
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre babasının ücretli bir işte çalışma durumunun dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %61,1'i (33), 15 – 18 yaş arasında olanların %54,8'i (17) babasının ücret getirici bir işte çalıştığı yanıtını vermiştir.

4.1.10. Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır?

Tablo 16: Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır?

Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır? (%)		
Çalıştığı sektör	Sıklık	Yüzde (%)
Kamu işçisi	2	3,4
Özel sektör işçisi	8	13,8
Memur	1	1,7
İnşaat işçisi	30	51,7
Mevsimlik işçi	6	10,3
Gündelikçi	2	3,4
Çiftçi	4	6,9
Esnaf	4	6,9
Emekli/işçi	1	1,7
TOPLAM	58	100,0

Araştırmaya katılanların babalarının çalıştığı sektör dağılımına göre %3,4'ü (2) kamu işçisi, %13,8'i (8) özel sektör işçisi, %1,7'si (1) memur, %51,7'si (30) inşaat işçisi, %10,3'ü (6) mevsimlik işçi, %3,4'ü (2) gündelikçi, %6,9'u (4) çiftçi, %6,9'u (4) esnaf, %1,7'si (1) emekli/işçi olduğunu belirtmiştir.

4.1.11. Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?

Tablo 17: Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?

Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	7	6,8
Hayır	96	93,2
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %6,8'i (7) annesinin ücret getirici bir işte çalıştığını, %93,2'si (96) ise annesinin ücret getirici herhangi bir işte çalışmadığını ifade etmiştir.

4.1.12. Anneniz hangi işte çalışmaktadır?

Tablo 18: Anneniz hangi işte çalışmaktadır?

Anneniz hangi işte çalışmaktadır? (%)		
Çalıştığı sektör	Sıklık	Yüzde (%)
Evde temizlik	4	66,7
Çocuk bakımı	1	16,7
Diğer	2	33,4
TOPLAM	7	100,0

Araştırmaya katılanların annelerinin mesleği dağılımına göre %66,7'si (4) evde temizlik, %16,7'si (1) çocuk bakımı ve %16,7'si (1) diğer yanıtını vermiştir.

4.1.13. Aile tipi

4.1.13.1. Aile tipiniz çekirdek aile ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?

Tablo 19: Aile tipiniz çekirdek aile ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?

Aile tipiniz çekirdek aile ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtiniz? (%)		
Fert sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
3 fert (Tek çocuk)	4	5,6
4 – 5 arası fert	21	29,2
6 – 7 arası fert	21	29,2
8 ve üzeri fert	26	36,1
TOPLAM	72	100,0

Araştırmaya katılıp ailesi çekirdek aile olanların fert sayısı dağılımına göre %5,6'sı (4) 3 (tek çocuk) fert, %29,2'si (21) 4 – 5 arası fert, %29,2'si (21) 6 – 7 arası fert ve %36,1'i (26) 8 ve üzeri fert olduğunu ifade etmiştir.

4.1.13.2. Aile tipiniz geniş aile (geleneksel aile) ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?

Tablo 20: Aile tipiniz geniş aile (geleneksel aile) ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz?

Aile tipiniz geniş aile (geleneksel aile) ise; ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtir misiniz? (%)		
Fert sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
4 – 6 arası fert	9	33,3
7 – 10 arası fert	13	48,1
11 ve üzeri fert	5	18,5
TOPLAM	27	100,0

Araştırmaya katılıp ailesi geniş aile (geleneksek aile) olanların fert sayısı dağılımına göre %33,3'ü (9) 4 – 6 arası fert, %48,1'i (13) 7 – 10 arası fert ve %18,5'i (5) 11 ve üzeri fert olduğunu belirtmiştir.

4.1.14. Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardım almış mıdır?

Tablo 21: Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardım almış mıdır?

Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardımlar almış mıdır? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	40	38,5
Hayır	64	61,5
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %38,5'i (40) ailesinin bir yardım kuruluşundan yardım aldığını, %61,5'i (64) ise ailesinin bir yardım kuruluşundan yardım almadığını belirtmiştir.

4.1.14.1. Aileniz yardım aldıysa; hangi tür yardım aldı?

Tablo 22: Aileniz yardım aldıysa; hangi tür yardım aldı?

Aileniz yardım aldıysa; hangi yardımları aldı? (%)		
Yardım türü	Sıklık	Yüzde (%)
Çocuk parası ve gıda yardımı	1	2,5
Çocuk parası ve sosyal ekonomik destek	1	2,5
Engelli aylığı	1	2,5
Evde bakım ücreti	1	2,5
Kömür ve gıda yardımı	4	10,0
Kömür yardımı	10	25,0
Kömür yardımı, çocuk, para	1	2,5

Sosyal ekonomik destek	7	17,5
Sosyal hizmetler	1	2,5
Sosyal yardım destek vakfı	5	12,5
Sosyal yardım destek vakfı, kömür ve nakdi yardım	6	15,0
Tek seferlik yardım	1	2,5
Vakıf yardımları	1	2,5
TOPLAM	106	100,0

Araştırmaya katılanların ailesinin aldığı yardım türü dağılımına göre %2,5'i (1) çocuk parası ve gıda yardımı, %2,5'i (1) çocuk parası ve sosyal ekonomik destek, %2,5'i (1) engelli aylığı, %2,5'i (1) evde bakım ücreti, %10,0'ı (4) kömür ve gıda yardımı, %25,0'ı (10) kömür yardımı, %2,5'i (1) kömür yardımı, çocuk, para yardımı, %17,5'i (7) sosyal ekonomik destek, %2,5'i (1) sosyal hizmetler, %12,5'i (5) sosyal yardım destek vakfı, %15,0'ı (6) sosyal yardım destek vakfı, kömür ve nakdi yardım, %2,5'i (1) tek seferlik yardım ve %2,5'i (1) vakıf yardımları aldığını belirtmiştir.

4.1.15. Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?

Tablo 23: Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?

Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır? (%)		
Gelir durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Geliri yok	13	12,7
500 – 999 TL arası	5	4,9
1.000 – 1.999 TL arası	44	43,1
2.000 – 2.999 TL arası	35	34,3
3.000 – 3.999 TL arası	5	4,9
TOPLAM	102	100,0

Araştırmaya katılanların ailelerinin aylık gelir dağılımına göre %4,9'u (5) 500 – 999 TL arası, %43,1'i (44) 1.000 – 1.999 TL arası, %34,3'ü (35) 2.000 – 2.999 TL arası ve %4,9'u (5) 3.000 – 3.999 TL arası olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca %12,7'si (13) ailesinin aylık geliri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 24: Eğitim durumuna göre ailenin aylık gelir seviyesi dağılımı

Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?		Eğitim durumu			TOPLAM
		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	
Geliri yok	Sıklık	3	4	4	11

	(%)	27,3	9,8	14,8	13,9
500 - 999 TL arası	Sıklık	0	3	0	3
	(%)	0,0	7,3	0,0	3,8
1.000 - 1.999 TL arası	Sıklık	5	19	11	35
	(%)	45,5	46,3	40,7	44,3
2.000 - 2.999 TL arası	Sıklık	3	14	9	26
	(%)	27,3	34,1	33,3	32,9
3.000 - 3.999 TL arası	Sıklık	0	1	3	4
	(%)	0,0	2,4	11,1	5,1
TOPLAM	Sıklık	11	41	27	79
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre ailenin aylık gelir seviyesi dağılımı şöyledir: ilköğrencisi olanların %45,5'i (5) ve ortaokul öğrencisi olanların %46,3'ü (19) 1.000 – 1.999 TL arasında olduğunu ifade etmiştir.

4.1.16. Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?

Tablo 25: Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?

Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz? (%)		
Ailenin ekonomik durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Orta gelirli	35	34,0
Fakir	56	54,4
Çok fakir	12	11,7
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %34,0'ı (35) ailesinin ekonomik açıdan orta gelirli olduğunu, %54,4'ü (56) fakir olduğunu ve %11,7'si (12) çok fakir olduğunu belirtmiştir.

Tablo 26: Yaş aralığına göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı

Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Orta gelirli	Sıklık	2	20	13	35
	(%)	16,7	35,7	37,1	34,0
Fakir	Sıklık	9	31	16	56
	(%)	75,0	55,4	45,7	54,4

Çok fakir	Sıklık	1	5	6	12
	(%)	8,3	8,9	17,1	11,7
TOPLAM	Sıklık	12	56	35	103
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %55,4’ü (31), 15 – 18 yaş arasında olanların %45,7’si (16) ailesini ekonomik açıdan fakir olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Tablo 27: Eğitim durumuna göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı

Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?		Eğitim durumu			TOPLAM
		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	
Orta gelirli	Sıklık	2	18	7	27
	Yüzde (%)	16,7	43,9	25,9	33,8
Fakir	Sıklık	9	20	16	45
	Yüzde (%)	75,0	48,8	59,3	56,3
Çok fakir	Sıklık	1	3	4	8
	Yüzde (%)	8,3	7,3	14,8	10,0
TOPLAM	Sıklık	12	41	27	80
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre ailesini ekonomik açıdan değerlendirme durumunun dağılımı şöyledir: ortaokul öğrencisi olanların %48,8’i (20) ve lise öğrencisi olanların %59,3’ü (16) ailesini ekonomik açıdan fakir olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Tablo 28: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre ekonomik açıdan ailesini değerlendirme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz ?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Geliri yok	13	66,69	21,322	4	0,000*
	500 - 999 TL arası	5	60,20			
	1.000 - 1.999 TL arası	43	57,52			

2.000 - 2.999 TL arası	35	40,56			
3.000 - 3.999 TL arası	5	18,00			
TOPLAM	101				

H₀: Ailenin aylık gelir seviyesine göre ekonomik açıdan ailesini değerlendirme durumunun sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur.

H₁: En az bir grubun ortalaması diğerlerinden farklıdır.

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p \cong 0,000$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için ailesinin aylık gelir seviyesine göre ekonomik açıdan ailesinin değerlendirme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grubun sıra ortalaması diğer gruplardan farklıdır. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre ailesinin aylık 3.000 – 3.999 TL geliri olanların geliri olmayanlar, 500 – 999 TL arası, 1.000 – 1.999 TL arası geliri olanlara göre ekonomik açıdan ailesinin daha fazla orta gelirli olduğu bulunmuştur. Ayrıca ailesinin aylık 2.000 – 2.999 TL arası geliri olanların geliri olmayanların ve 1.000 – 1.999 TL geliri olanlara göre ailesini ekonomik açıdan daha fazla orta gelirli olarak tanımlamaktadır.

4.1.17. Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

Tablo 29: Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir? (%)		
Dayak yeme durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Ailede sürekli dayak yerim	1	1,0
Ailede bazen dayak yerim	30	29,1
Ailede hiç dayak yemem	72	69,9
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %1,0'ı (1) ailesinden sürekli dayak yediğini, %29,1'i (30) bazen dayak yediğini ve %69,9'u (72) hiç dayak yemediğini ifade etmiştir.

Tablo 30: Yaş aralığına göre ailede dayak yeme durumu dağılımı

Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Ailede sürekli dayak yerim	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	2,9	1,0

Ailede bazen dayak yerim	Sıklık	3	17	10	30
	(%)	25,0	30,4	28,6	29,1
Ailede hiç dayak yemem	Sıklık	9	39	24	72
	(%)	75,0	69,6	68,6	69,9
TOPLAM	Sıklık	12	56	35	103
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre ailede dayak durumu dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %75,0'ı (9), 10 — 14 yaş arasında olanların %69,6'sı (39) ailede hiç dayak yemediğini belirtmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %68,6'sı (24) da hiç dayak yemediğini ifade etmiştir.

Tablo 31: Annesinin eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	Annelerin öğrenim durumu nedir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	P - değeri
	Okuryazar değil	77	50,08	5,387	2	0,068*
	Okuryazar (ama ilköğretim mezunu değil)	20	62,40			
	İlköğretim mezunu	6	42,00			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,068$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için annesinin eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Annesinin eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

Tablo 32: Babasının eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	Babanızın öğrenim durumu nedir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Okuryazar değil	26	47,38	5,102	4	0,277*

	Okuryazar (ama ilkokul mezunu değil)	37	51,92			
	İlkokul mezunu	28	43,43			
	Ortaokul mezunu	4	64,00			
	Lise mezunu	2	64,00			
	TOPLAM	97				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,277$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için babasının eğitim durumuna göre ailede dayak yeme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla babasının eğitim durumuna göre dayak yeme durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

Tablo 33: Ailesinin tipine göre ailede dayak yeme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	Aileniz tipiniz ilgili size uygun düşen şıkkı cevaplayınız.	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Test istatistiği	p-değeri
	Çekirdek aile	72	49,63	3573,50	945,500	0,796*
	Geniş aile	27	50,98	1376,50		
	TOPLAM	99				

*Yukarıda yer alan Mann – Whitney U testine göre $p=0,796$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailesinin tipine göre ailede dayak yeme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Aile tipine göre ailede dayak yeme durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.18. Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir?

Tablo 34: Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir?

Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir? (%)

Dayak yeme sebebi	Sıklık	Yüzde (%)
Kötü arkadaşlara takıldığım için	15	46,9
Okula gitmediğim için	1	3,1
Kötü alışkanlık yapıcı maddeler	2	6,3
Diğer	14	43,8
TOPLAM	32	100,0

Araştırmaya katılıp dayak yiyenlerin dayak yeme nedeni dağılımına göre %46,9'u (15) kötü arkadaş çevresinden, %3,1'i (1) okula gitmediğinden, %6,3'ü (2) kötü alışkanlıklardan dolayı dayak yediğini belirtmiştir. Ayrıca %43,8'i (14) diğer yanıtını vermiştir.

4.1.18.1. Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir? – Diğer

Tablo 35: Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir? – Diğer

Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir? – Diğer (%)		
Dayak yeme sebebi	Sıklık	Yüzde (%)
Eve geç gittiğim için	1	7,1
Yaramazlık	13	92,9
TOPLAM	14	100,0

Araştırmaya katılıp dayak yiyenlerin dayak yeme nedeni dağılımına göre %7,1'i (1) eve geç gitmesi ve %92,9'u (13) yaramazlık yaptığı yanıtını vermiştir.

4.1.19. Van'da hangi mahallede oturuyorsunuz?

Tablo 36: Van'da hangi mahallede oturuyorsunuz?

Van'da hangi mahallede oturuyorsunuz? (%)		
Mahalle adı	Sıklık	Yüzde (%)
Akköprü	1	1
Bahçıvan	2	1,9
Bostaniçi	24	23,3

Cevdet Paşa	3	2,9
Esendere	1	1
Fırat	1	1
Hacı Bekir	37	35,9
İstasyon	2	1,9
Karşıyaka	9	8,7
Kevenli	1	1
Köyiçi	1	1
Selahattin Eyyübi	1	1
Serhat	1	1
Seyit Fehim	2	1,9
Seyrantepe	2	1,9
Suphan	2	1,9
Vali Mithat Bey	6	5,8
Yeni Mahalle	7	6,8
TOPLAM	103	100

Araştırmaya katılanların %1,0'ı (1) Akköprü, %1,9'u (2) Bahçıvan, %23,3'ü (24) Bostaniçi, %2,9'u (3) Cevdet Paşa, %1,0'ı (1) Esendere, %1,0'ı (1) Fırat, %35,9'u (37) Hacı Bekir, %1,9'u (2) İstasyon, %8,7'si (9) Karşıyaka, %1,0'ı (1) Kevenli, %1,0'ı (1) Köyiçi, %1,0'ı (1) Selahattin Eyyübi, %1,0'ı (1) Serhat, %1,9'u (2) Seyit Fehim, %1,9'u (2) Seyrantepe, %1,9'u (2) Suphan, %5,8'i (6) Vali Mithat Bey ve %6,8'i (7) Yeni Mahalle'de ikamet ettiğini ifade etmiştir.

4.1.20. Oturduğunuz mekânın türü aşağıdakilerden hangisidir?

Tablo 37: Oturduğunuz mekânın türü aşağıdakilerden hangisidir?

Oturduğunuz mekânın türü aşağıdakilerden hangisidir? (%)		
Mekân türü	Sıklık	Yüzde (%)
Müstakil ev	93	90,3
Apartman dairesi	7	6,8
Baraka	3	2,9
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %90,3'ü (93) müstakil evde, %6,8'i (7) apartman dairesinde, %2,9'u (3) ise barakada oturduğunu belirtmiştir.

Tablo 38: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu mekânın türünün fark testi

Sıra İşaretleri	Kruskal-Wallis H Testi
-----------------	------------------------

Oturduğunuz mekânın türü aşağıdaki lerden hangisidir?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Geliri yok	13	46,00	3,181	4	0,528*
	500 - 999 TL arası	5	46,00			
	1.000 - 1.999 TL arası	44	50,80			
	2.000 - 2.999 TL arası	34	53,21			
	3.000 - 3.999 TL arası	5	55,80			
	TOPLAM	101				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,528$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailesinin gelir seviyesine göre oturduğu mekânın türünün sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu mekânın türü farklılaşmamaktadır.

4.1.21. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

Tablo 39: Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir? (%)		
Mülkiyet durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Kendi evimiz	84	80,8
Kira	19	18,3
Akrabalarımızın/yakınlarımızın yanında kalıyoruz	1	1,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %80,8'i (84) oturdukları evin kendi evleri olduğunu, %18,3'ü (19) oturdukları evin kira olduğunu, %1,0'ı (1) ise akrabalarının/yakınlarının yanında ikamet ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 40: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu mekânın aylık gelir seviyesine göre oturduğu evin mülkiyet durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Geliri yok	13	49,27	1,594	4	0,810*

500 - 999 TL arası	5	51,6 0			
1.000 - 1.999 TL arası	44	52,0 6			
2.000 - 2.999 TL arası	35	53,0 4			
3.000 - 3.999 TL arası	5	41,5 0			
TOPLAM	10 2				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,810$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailesinin gelir seviyesine göre oturduğu evin mülkiyet durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani ailesinin aylık gelir seviyesine göre oturduğu evin mülkiyet durumunu farklılaşmadığı ifade edilir.

4.1.22. İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

Tablo 41: İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir? (%)		
Göç durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Başka yerden buraya göç ettim	26	25,0
Daha önceden de burada ikamet ediyordum	26	25,0
Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	52	50,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %25,0'ı (26) başka bir şehirden Van'a göç ettiğini, %25,0'ı (26) daha önceden de Van'da ikamet ettiğini, %50,0'ı (52) ailesinin başka bir şehirden göç ettiğini kendisinin ise Van'da doğduğunu belirtmiştir.

Tablo 42: Yaş aralığına göre göç etme durumunun dağılımı

İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Başka yerden buraya göç ettim	Sıklık	1	15	10	26
	(%)	8,3	26,3	28,6	25,0

Daha önceden de burada ikamet ediyordum	Sıklık	1	14	11	26
	(%)	8,3	24,6	31,4	25,0
Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	Sıklık	10	28	14	52
	(%)	83,3	49,1	40,0	50,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre göç etme durumunun dağılımı şöyledir: 15 – 18 yaş arasında olanların %40,0'ı (14) ve 10 – 14 yaş arasında olanların %49,1'i (28) ailesinin başka bir şehirden göç ettiğini kendisinin ise Van'da doğduğunu ifade etmiştir.

4.1.23. Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu?

Tablo 43: Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu?

Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu? (%)		
Van'da geçirilen süre	Sıklık	Yüzde (%)
Bir yıldan az	1	1,7
1 – 4 yıl	14	23,2
5 – 8 yıl	14	23,2
9 – 12 yıl	10	16,7
12 ve daha fazla yıl	35	58,3
TOPLAM	74	100,0

Araştırmaya katılıp başka bir şehirden göç edenlerin Van'da ikamet ettiği yıl dağılımına göre %1,7'si (1) bir yıldan daha az süre, %11,7'si (7) 1 – 4 yıl, %11,7'si (7) 5 – 8 yıl, %16,7'si (10) 9 – 12 yıl, %58,3'ü (35) 12 ve daha fazla yıl olduğunu belirtmiştir.

4.1.24. Nereden göç ettiniz? İl – İlçe – Köy

Tablo 44: Nereden göç ettiniz? İl – İlçe – Köy

Nereden göç ettiniz? İl	Nereden göç ettiniz? İlçe		Nereden göç ettiniz? Köy							TOPLAM
				Alacayar	Aşağı Turgalı	Aşağı	Ceyra	Dokuzdan	El açmaz	
Bitlis	Bitlis	Sıklık	2							2

		(%)	100,0							100,0
	TOPLAM	Sıklık	2							2
		(%)	100,0							100,0
Hakkâri	Hakkâri	Sıklık	11			0				11
		(%)	100,0			0				100,0
	Çukurca	Sıklık	2			1				3
		(%)	66,7			33,3				100,0
	Şemdinli	Sıklık	1			0				1
		(%)	100,0			0				100,0
	Yüksekova	Sıklık	7			0				7
		(%)	100,0			0				100,0
	TOPLAM	Sıklık	21			15				22
		(%)	95,0			0				100,0
Muş	Muş	Sıklık	2							2
		(%)	100,0							100,0
	TOPLAM	Sıklık	2							2
		(%)	100,0							100,0
Siirt	Siirt	Sıklık	1							1
		(%)	100,0							100,0
	TOPLAM	Sıklık	1							1
		(%)	100,0							100,0
Van	Bahçesaray	Sıklık	2	0	0		0	0		2
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Başkale	Sıklık	6	0	0		0	0		6
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Çatak	Sıklık	10	1	0		1	1		13
		(%)	76,9	7,7	0,0		7,7	7,7		100,0
	Erciş	Sıklık	1	0	0		0	0		1
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Gevaş	Sıklık	1	0	0		0	0		1
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Gürpınar	Sıklık	5	0	0		0	0		5
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Muradiye	Sıklık	1	0	0		0	0		1
		(%)	100,0	0,0	0,0		0,0	0,0		100,0
	Özalp	Sıklık	0	0	1		0	0		1
		(%)	0,0	0,0	100,0		0,0	0,0		100,0
	TOPLAM	Sıklık	24	1	1	0	1	1	0,0	30
		(%)	80,0	3,3	3,3	0	3,3	3,3	0,0	100,0

Araştırmaya katılanların Göç ettiği il – ilçe – köy dağılımı şöyledir:

- Bitlis ilinden göç eden 2 kişi hangi ilçe ve köyden göç ettiklerini belirtmemiştir.
- Hakkâri ilinden göç eden 21 kişiden %13,6’sı (3) Çukurca’dan, %4,5’i (1) Şemdinli, %31,8’i (7) Yüksekova’dan göç ettiğini belirtirken %50,0’ı (11) hangi ilçeden göç ettiğini belirtmemiştir. Çukurca’dan göç edenlerin %33,3’ü (1) Asut

köyünden göç ettiğini ifade ederken %66,7'si (2) hangi köyden göç ettiğini belirtmemiştir. Şemdinli ve Yüksekova ilçesinden göç edenler hangi köyden göç ettiklerini belirtmemiştir.

- Muş'tan göç eden 2 kişi hangi ilçe ve köyden göç ettiğini ifade etmemiştir.
- Siirt ilinden göç eden 1 kişi hangi ilçe ve köyden göç ettiğini belirtmemiştir.
- Van ilinden göç eden 32 kişiden %6,7'si (2) Bahçesaray, %20,0'ı (6) %43,3'ü (13) Çatak, %3,3'ü (1) Erciş, %3,3'ü (1) Gevaş, %16,7'si (5) Gürpınar, %3,3'ü (1) Muradiye ve %3,3'ü (1) Özalp ilçesinden göç ettiğini belirtmiştir. Çatak ilinden göç eden 13 kişiden %7,7'si (1) Alacayar, %7,7'si (1) Ceyra, %7,7'si (1) Dokuzdan köyünden göç ettiğini belirtirken 76,9'u (10) göç ettiği köyü ifade etmemiştir. Özalp ilçesinden göç eden 1 kişi Aşağı Tungalı köyünden göç ettiğini belirtmiştir. Diğer ilçelerden göç edenler hangi köyden göç ettiklerini ifade etmemiştir.

4.1.25. Ailenizin Van'a göç nedenini belirtiniz?

Tablo 45: Ailenizin Van'a göç nedenini belirtiniz?

Ailenizin Van'a göç nedenini belirtiniz? (%)		
Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
İş bulabilmek için	46	59,0
Eğitim için	3	3,8
Terör ve güvenlik olayları	13	16,7
Akrabam ve yakın çevrem olduğu için	7	9,0
Kan davası	3	3,8
Yoksulluk	5	6,4
Sağlık problemleri	1	1,3
TOPLAM	78	100,0

Araştırmaya katılanların Van'a göç etme nedenleri dağılımına göre %59,0'ı (46) iş bulabilmek, %3,8'i (3) eğitim, %16,7'si (13) terör ve güvenlik olayları, %9,0'ı (7) akraba ve yakın çevresi Van'da olduğu için, %3,8'i (3) kan davasından, %6,4'ü (5) yoksulluk, %1,3'ü (1) sağlık problemleri nedeniyle Van'a göç ettiğini ifade etmiştir.

4.1.26. Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?

Tablo 46: Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?

Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu? (%)

Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	19	22,9
Hayır	64	77,1
TOPLAM	83	100,0

Araştırmaya katılanların %22,9'u (19) kente göç edenlerin dışlanmaya maruz kaldığını, %77,1'i (64) ise kente göç edenlerin dışlanmaya maruz kalmadığı yanıtını vermiştir.

Tablo 47: Yaş aralığına göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun dağılımı

Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	2	10	7	19
	Yüzde (%)	18,2	22,2	25,9	22,9
Hayır	Sıklık	9	35	20	64
	Yüzde (%)	81,8	77,8	74,1	77,1
TOPLAM	Sıklık	11	45	27	83
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %81,8'i (9), 10 – 14 yaş arasında olanların %77,8'i (35) kente göç edenlerin dışlanmaya maruz kalmadığını ifade etmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %74,1'i (20) de kente göç edenlerin dışlanmaya maruz kalmadığını belirtmiştir.

Tablo 48: Göç etme durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?	İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
	Başka yerden buraya göç ettim	25	36,56	3,753	2	0,153*

	Daha önceden de burada ikamet ediyordum	8	41,13			
	Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	50	44,86			
	TOPLAM	83				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,153$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için göç etme durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Buna göre göç etme durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kalma durumunun farklılık göstermemektedir.

4.1.27. Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?

Tablo 49: Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?

Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz? (%)		
Akraba/tanıdıklarla ikamet durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Evet, hepsi ile aynı mahallede yaşıyoruz	24	31,2
Evet, geneli ile aynı mahallede yaşıyoruz	38	49,4
Hayır, hiçbiri ile aynı mahallede yaşamıyoruz	8	10,4
Evet, ama az bir kısmı ile aynı mahallede yaşıyoruz	7	9,1
TOPLAM	77	100,0

Araştırmaya katılıp Van'a göç edenlerin %31,2'si (24) akraba ve tanıdıklarının hepsi ile aynı mahallede ikamet ettiğini, %49,4'ü (38) geneli ile aynı mahallede ikamet ettiğini, %9,1'i (7) az bir kısmı ile aynı mahallede ikamet ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca %10,4'ü (8) akraba ve tanıdıklarının hiçbiri ile aynı mahallede ikamet etmediğini belirtmiştir.

Tablo 50: Kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba ve tanıdıkların aynı mahallede oturma durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kaldığını düşünme durumu fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		p-değeri
Sizce göç ile kente gelenler dışlanm	Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	

aya maruz kalıyor mu?	Evet, hepsi ile aynı mahallede yaşıyoruz	21	40,71	1,261	3	0,738*
	Evet, geneli ile aynı mahallede yaşıyoruz	38	36,26			
	Hayır, hiçbiri ile aynı mahallede yaşamıyoruz	8	36,75			
	Evet ama az bir kısmı ile aynı mahallede yaşıyoruz	7	35,43			
	TOPLAM	74				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,738$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıkları ile aynı mahallede ikamet etme durumuna göre göç ile kente gelenlerin dışlanmaya maruz kaldığını düşünme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıkları ile aynı mahallede ikamet etme durumunun göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kaldığını düşünme durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.28. Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz?

Tablo 51: Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz?

Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	16	25,0
Hayır	48	75,0
TOPLAM	64	100,0

Araştırmaya katılıp Van'a göç edenlerin %25,0'ı (16) göç ettikleri şehre geri dönmek istediğini, %75,0'ı (48) geri dönmek istemediğini ifade etmiştir.

4.1.28.1. Eğer göç ettiyseniz; göç ettiğiniz yerleşim yerine neden tekrar geri dönmek istiyorsunuz?

Tablo 52: Eğer göç ettiyseniz; göç ettiğiniz yerleşim yerine neden tekrar geri dönmek istiyorsunuz?

Eğer göç ettiyseniz; göç ettiğiniz yerleşim yerine neden tekrar geri dönmek istiyorsunuz? (%)

Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
Bizi öldürürler	1	6,7
Burası çok kalabalık ve iş yok	1	6,7
Çiftçilikle uğraşmak istiyorum	1	6,7
Daha çok güvende hissediyorum kendimi	1	6,7
Göç ettiğimiz yerde kendimi daha çok güvende hissediyorum	1	6,7
Güvenli değil	1	6,7
Güvenlik gerekçesiyle	1	6,7
Hakkâri'yi daha çok seviyorum	1	6,7
Köyde yaşamak daha güzel	1	6,7
Orada daha güzel zaman geçiriyoruz, hayvanlarla uğraşmayı seviyorum	1	6,7
Orda arkadaşlarım çoktu	1	6,7
Van merkezini sıkıcı buluyorum	1	6,7
Yakın arkadaşlarım ve akrabalarımız göç ettiğimiz yerde	1	6,7
Yaşadığımız, doğduğumuz yerde olmak istiyoruz	1	6,7
Yüksekova'yı daha çok seviyorum	1	6,7
TOPLAM	15	100,0

Araştırmaya katılıp göç ettikleri şehre geri dönmek isteyenlerin geri dönme nedenleri aşağıda yer almaktadır.

- “Bizi öldürürler.”
- “Burası çok kalabalık ve iş yok.
- “Çiftçilikle uğraşmak istiyorum.”
- “Daha çok güvende hissediyorum kendimi.”
- “Göç ettiğimiz yerde kendimi daha çok güvende hissediyorum.”
- “Güvenli değil.”
- “Güvenlik gerekçesiyle.”
- “Hakkâri'yi daha çok seviyorum.”
- “Köyde yaşamak daha güzel.”
- “Orada daha güzel zaman geçiriyoruz, hayvanlarla uğraşmayı seviyorum.”
- “Orda arkadaşlarım çoktu.”
- “Van merkezini sıkıcı buluyorum.”
- “Yakın arkadaşlarım ve akrabalarımız göç ettiğimiz yerde.”
- “Yaşadığımız, doğduğumuz yerde olmak istiyoruz.”
- “Yüksekova'yı daha çok seviyorum.”

4.1.29. Hiç evden kaçtın mı?

Tablo 53: Hiç evden kaçtın mı?

Hiç evden kaçtın mı? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	11	10,7
Hayır	92	89,3
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %10,7'si (11) evden kaçtığını %89,3'ü (92) ise evden kaçmadığını ifade etmiştir.

Tablo 54: Yaş aralığına göre evden kaçma durumunun dağılımı

Hiç evden kaçtın mı?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	0	6	5	11
	Yüzde (%)	0,0	10,7	14,3	10,7
Hayır	Sıklık	12	50	30	92
	Yüzde (%)	100,0	89,3	85,7	89,3
TOPLAM	Sıklık	12	56	35	103
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre evden kaçma durumunun dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %89,3'ü (50), 15 – 18 yaş arasında olanların %85,7'si (30) de evden kaçmadığını ifade etmiştir.

Tablo 55: Yaş aralığına göre evden kaçma durumunun sıra ortalamalarının arasındaki fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Hiç evden kaçtın mı?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	57,50	1,893	2	0,388*
	10 - 14 yaş arası	56	51,98			

	15 - 18 yaş arası	35	50,14			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre p-değeri anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten ($p=0,388 > 0,05$) büyük olduğu için H_0 hipotezi reddedilemez ve yaş aralığına göre evden kaçma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani yaş aralığına göre evden kaçma durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

Tablo 56: Ailede dayak yeme sıklığına göre evden kaçma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Hiç evden kaçtın mı?	Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Ailede sürekli dayak yerim	1	57,00	3,765	2	0,152*
	Ailede bazen dayak yerim	30	46,80			
	Ailede hiç dayak yemem	71	53,41			
	TOPLAM	102				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,152$ değeri 0,05'ten büyük olduğu için ailede dayak yeme sıklığına göre evden kaçma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla evden kaçma durumunun, ailede dayak yeme sıklığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilir.

4.1.30. Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir?

Tablo 57: Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir?

Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir? (%)		
Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
Evde dayanın olması	2	18,2

Aile bireyleri arası çatışmalar	2	18,2
Arkadaşların teşviki	6	54,5
Ailenin ilgisizliği	1	9,1
TOPLAM	11	100,0

Araştırmaya katılıp evden kaçanların %18,2'si (2) evde dayanın olmasından, %18,2'si (2) aile bireyleri arasındaki çatışmalardan, %54,5'i (6) arkadaşlarının teşvikinden, %9,1'i (1) ailenin ilgisizliğinden dolayı evden kaçtığını ifade etmiştir.

Tablo 58: Yaş aralığına göre evden kaçma nedenlerinin dağılımı

Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 – 9 yaş arası	10 – 14 yaş arası	15 – 18 yaş arası	
Evde dayanın olması	Sıklık	0	0	2	2
	(%)	0,0	0,0	40,0	18,2
Aile bireyleri arası çatışmalar	Sıklık	0	1	1	2
	(%)	0,0	16,7	20,0	18,2
Arkadaşların teşviki	Sıklık	0	4	2	6
	(%)	0,0	66,7	40,0	54,5
Ailenin ilgisizliği	Sıklık	0	1	0	1
	(%)	0,0	16,7	0,0	9,1
TOPLAM	Sıklık	0	6	5	11
	(%)	0,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre evden kaçma nedenlerinin dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %66,7'si (4) ve 15 – 18 yaş arasında olanların %40,0'ı (2) arkadaşlarının teşvikiyle evden kaçtığını ifade etmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %40,0'ı (2) da evde dayak olduğundan evden kaçtığı yanıtını vermiştir.

4.1.31. Şu anda okula devam ediyor musunuz?

Tablo 59: Şu anda okula devam ediyor musunuz?

Şu anda okula devam ediyor musunuz? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	82	78,8
Hayır	22	21,2
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %78,8'i (82) okula devam ettiğini ve %21,2'si (22) ise okula devam etmediği yanıtını vermiştir.

Tablo 60: Yaş aralığına göre okula devam etme durumunun dağılımı

Şu anda okula devam ediyor musunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	12	50	20	82
	(%)	100,0	87,7	57,1	78,8
Hayır	Sıklık	0	7	15	22
	(%)	0,0	12,3	42,9	21,2
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre okula devam etme durumunun dağılımı şöyledir: 15– 18 yaş arasında olanların %57,1'i (20), 10 – 14 yaş arasında olanların %87,7'si (50) okula devam ettiğini ifade etmiştir.

4.1.32. Eğitiminizi devam ettirmediyseniz, bunun sebebi nedir?

Tablo 61: Eğitiminizi devam ettirmediyseniz, bunun sebebi nedir?

Eğitiminizi devam ettirmediyseniz, bunun sebebi nedir? (%)		
Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
Ekonomik zorluklar	9	42,9
Ailemin ilgisizliği	1	4,8
Başarılı olamadım	5	23,8
Okumayı sıkıcı buldum	5	23,8
Ebeveynlerimin ölümü	1	4,8
TOPLAM	21	100,0

Araştırmaya katılıp eğitime devam etmeyenlerin %42,9'u (9) ekonomik zorluklardan, %4,8'i (1) ailenin ilgisizliğinden, %23,8'i (5) başarılı olamadığından, %23,8'i (5) okumayı sıkıcı bulduğunu, %4,8'i (1) ebeveynlerinin ölümünden dolayı eğitimi bıraktığını ifade etmiştir.

Tablo 62: Yaş aralığına göre eğitime devam etmeme nedenlerinin dağılımı

	Yaş aralığı	TOPLAM
--	-------------	--------

Eğitiminizi devam ettirmediyse, bunun sebebi nedir?		6 – 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Ekonomik zorluklar	Sıklık	0	3	6	9
	(%)	0,0	42,9	42,9	42,9
Ailemin ilgisizliği	Sıklık	0	1	0	1
	(%)	0,0	14,3	0,0	4,8
Başarılı olamadım	Sıklık	0	0	5	5
	(%)	0,0	0,0	35,7	23,8
Okumayı sıkıcı buldum	Sıklık	0	3	2	5
	(%)	0,0	42,9	14,3	23,8
Ebeveynlerimin ölümü	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	7,1	4,8
TOPLAM	Sıklık	0	7	14	21
	(%)	0,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre eğitime devam etmeme nedenlerinin dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %42,9'u (3) ve 15 – 18 yaş arasında olanların %42,9'u (6) ekonomik zorluklar olduğunu belirtmiştir.

4.1.33. Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız?

Tablo 63: Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız?

Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız? (%)		
Sınıf düzeyi	Sıklık	Yüzde (%)
İlköğretim 2. Sınıf	5	6,2
İlköğretim 3. Sınıf	6	7,4
İlköğretim 4. Sınıf	1	1,2
İlköğretim 5. Sınıf	9	11,1
İlköğretim 6. Sınıf	11	13,6
İlköğretim 7. Sınıf	15	18,5
İlköğretim 8. Sınıf	7	8,6
Ortaöğretim 1. Sınıf	17	21,0
Ortaöğretim 2. Sınıf	7	8,6
Ortaöğretim 3. Sınıf	2	2,5
Ortaöğretim 4. Sınıf	1	1,2
TOPLAM	81	100,0

Araştırmaya katılıp eğitime devam edenlerin sınıf düzeyi dağılımına göre %6,2'si (5) ilköğretim 2. sınıf, %7,4'ü (6) ilköğretim 3. sınıf, %1,2'si (1) ilköğretim 4. sınıf, %11,1'i (9) ilköğretim 5. sınıf, %13,6'sı (11) ilköğretim 6. sınıf, %18,5'i (15) ilköğretim 7. sınıf, %8,6'sı (7) ilköğretim 8. sınıf, %21,0'ı (17) ortaöğretim 1. sınıf, %8,6'sı (7) ortaöğretim

2. sınıf, %2,5'i (2) ortaöğretim 3. sınıf ve 1,2'si (1) ortaöğretim 4. sınıf öğrencisi olduğunu belirtmiştir.

4.1.34. Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?

Tablo 64: Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?

Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	74	72,5
Hayır	28	27,5
TOPLAM	102	100,0

Araştırmaya katılanların %72,5'i (74) sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilendiğini, %27,5'i (28) ise olumsuz yönde etkilemediğini belirtmiştir.

Tablo 65: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı

Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	11	36	27	74
	(%)	91,7	63,2	81,8	72,5
Hayır	Sıklık	1	21	6	28
	(%)	8,3	36,8	18,2	27,5
TOPLAM	Sıklık	12	57	33	102
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %91,7'si (11), 15 – 18 yaş arasında olanların %81,8'i (27) okul başarısının olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmiştir.

Tablo 66: Eğitim durumuna göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı

	Eğitim durumu	TOPLAM
--	---------------	--------

Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	
Evet	Sıklık	11	29	16	56
	Yüzde (%)	91,7	69,0	59,3	69,1
Hayır	Sıklık	1	13	11	25
	Yüzde (%)	8,3	31,0	40,7	30,9
TOPLAM	Sıklık	12	42	27	81
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun dağılımı şöyledir: ilkokul öğrencisi olanların %91,7'si (11), ortaokul öğrencisi olanların %69,0'ı (29) okul başarısının olumsuz yönde etkilendiği yanıtını vermiştir.

Tablo 67: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p - değeri
	6 - 9 yaş arası	12	41,75	6,090	2	0,048*
	10 - 14 yaş arası	57	56,29			
	15 - 18 yaş arası	33	46,77			
	TOPLAM	102				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,048$ değeri 0,05'e çok yakın olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının olumsuz yönde etkilenme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak yorumlamak güçtür. Küçük olduğu varsayılarak yapılan ikili karşılaştırma testi sonucuna göre gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.35. Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor?

Tablo 68: Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor?

Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor? (%)		
İhtiyaçları karşılayan kişi	Sıklık	Yüzde (%)
Kendim	14	16,5
Ebeveynlerim	71	83,5
TOPLAM	85	100,0

Araştırmaya katılanların %16,5'i (14) okul ihtiyaçlarını kendilerinin karşıladığını %83,5'i (71) ise ebeveynlerinin karşıladığını belirtmiştir.

4.1.36. Sokakta çalışan kardeşin var mı?

4.1.36.1. Şu anda sokakta çalışan kaç kız kardeşin var?

Tablo 69: Şu anda sokakta çalışan kaç kız kardeşin var?

Şu anda sokakta çalışan kaç kız kardeşin var? (%)		
Çalışan kardeş sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
0	54	96,4
2	1	1,8
3	1	1,8
TOPLAM	56	100,0

Araştırmaya katılanların şu an sokakta çalışan kız kardeşi sayısı dağılımına göre %1,8'i (1) 2 kız kardeşi ve %1,8'i (1) ise 3 kız kardeşi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca %96,4'ü (54) ise şu an sokakta çalışan kız kardeşinin olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 70: Aile tipine göre sokakta çalışan kardeş sayısının fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
Şu anda sokakta çalışan kaç kız kardeşin var?	Aileniz tipiniz ilgili size uygun düşen şikkı cevaplayınız.	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Test istatistiği	p-değeri
	Çekirdek aile	37	27,96	1034,50	297,500	0,333*
	Geniş aile	17	26,50	450,50		
	TOPLAM	54				

*Yukarıda yapılan Mann – Whitney U testine göre p=0,333 değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için aile tipine göre sokakta çalışan kız kardeşi sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bundan dolayı aile tipine göre sokakta çalışan kız kardeşi sayısının farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.36.2. Şu anda sokakta çalışan kaç erkek kardeşin var?

Tablo 71: Şu anda sokakta çalışan kaç erkek kardeşin var?

Şu anda sokakta çalışan kaç erkek kardeşin var? (%)		
Çalışan kardeş sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
0	18	18,0
1	64	64,0
2	14	14,0
3	2	2,0
4	2	2,0
TOPLAM	100	100,0

Araştırmaya katılanların şu an sokakta çalışan erkek kardeşi sayısı dağılımına göre %64,0'ı (64) 1 erkek kardeşi, %14,0'ı (14) 2 erkek kardeşi, %2,0'ı (2) 3 erkek kardeşi, %2,0'ı (2) ise şu an sokakta çalışan 4 erkek kardeşi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca %18,0'ı (18) şu an sokakta çalışan erkek kardeşi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 72: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışan erkek kardeşi sayısının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Şu anda sokakta çalışan kaç erkek kardeşin var?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortal aması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
	Geliri yok	13	43,62	2,149	4	0,708*
	500 - 999 TL arası	4	39,88			
	1.000 - 1.999 TL arası	43	52,55			
	2.000 - 2.999 TL arası	33	48,71			
	3.000 - 3.999 TL arası	5	51,50			
	TOPLAM	98				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,708$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için, ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışan erkek kardeşi sayısı farklılık göstermemektedir.

4.1.37. Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?

Tablo 73: Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?

Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız? (%)		
Yaş	Sıklık	Yüzde (%)
6	2	2,0
7	12	12,1
8	13	13,1

9	9	9,1
10	19	19,2
11	15	15,2
12	21	21,2
13	6	6,1
14	2	2,0
TOPLAM	99	100,0

Araştırmaya katılanların sokakta çalışmaya başlama yaş dağılımına göre %2,0'ı 6 yaşında, %12,1'i 7 yaşında, %13,1'i 8 yaşında , %9,1'i 9 yaşında, %19,2 10 yaşında, yaşında başladığını belirtmiştir.

Tablo 74: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başlama yaşının dağılımı

Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
6	Sıklık	1	1	0	2
	Yüzde	8,3	1,9	0,0	2,0
7	Sıklık	8	4	0	12
	Yüzde	66,7	7,4	0,0	12,1
8	Sıklık	3	7	3	13
	Yüzde	25,0	13,0	9,1	13,1
9	Sıklık	0	8	1	9
	Yüzde (	0,0	14,8	3,0	9,1
10	Sıklık	0	14	5	19
	Yüzde	0,0	25,9	15,2	19,2
11	Sıklık	0	12	3	15
	Yüzde	0,0	22,2	9,1	15,2
12	Sıklık	0	8	13	21
	Yüzde	0,0	14,8	39,4	21,2
13	Sıklık	0	0	6	6
	Yüzde	0,0	0,0	18,2	6,1
14	Sıklık	0	0	2	2
	Yüzde	0,0	0,0	6,1	2,0
TOPLAM	Sıklık	12	54	33	99
	Yüzde	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başlama yaşının dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %25,9'u (14) 10 yaşında, 15 – 18 yaş arasında olanların %39,4'ü (13) 12 yaşında başladığını ifade etmiştir.

Tablo 75: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmaya başladığı yaşın fark testi

Sıra İşaretleri	Kruskal-Wallis H Testi
-----------------	------------------------

	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız?	Geliri yok	13	34,92	8,061	4	0,089*
	500 - 999 TL arası	5	39,40			
	1.000 - 1.999 TL arası	41	46,73			
	2.000 - 2.999 TL arası	34	58,34			
	3.000 - 3.999 TL arası	4	50,63			
	TOPLAM	97				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,089$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailenin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmaya başladığı yaşın sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmaya başladığı yaşın farklılık göstermediği ifade edilebilir.

4.1.38. Sokakta ne tür işler yapıyorsunuz?

Tablo 76: Sokakta yapılan iş türleri

Sokakta ne tür bir işler yapıyorsunuz? (%)		
Sokakta yapılan işler	Sıklık	Yüzde (%)
Su satmak	51	47,2
Ayakkabı boyama	3	2,8
Mendil, peçete satmak	19	17,6
Araba camını silme	25	23,1
Seyyar satıcılık yapma	7	6,5
Tartıcılık	34	31,5
Diğer	1	0,9

Not: Her bir seçenek kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılanların %47,2'si (51) su sattığını, %2,8'i (3) ayakkabı boyadığını, %17,6'sı (19) mendil sattığını, %23,1'i (25) araba camı sildiğini, %6,5'i (7) seyyar satıcılık yaptığını ve %31,5'i (34) tartıcılık yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca %0,9'u (1) diğer yanıtını vermiştir.

Tablo 77: Yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün dağılımı

Sokakta ne tür bir işler yapıyorsunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Su satmak	Sıklık	11	30	10	51
	(%)	91,7	52,6	28,6	49,0
Ayakkabı boyama	Sıklık	0	0	3	3
	(%)	0,0	0,0	8,6	2,9
Mendil, peçete satmak	Sıklık	2	15	2	19
	(%)	16,7	26,3	5,7	18,3
Araba camını silme	Sıklık	0	12	13	25
	(%)	0,0	21,1	37,1	24,0
Seyyar satıcılık yapma	Sıklık	0	1	6	7
	(%)	0,0	1,8	17,1	6,7
Tartıcılık	Sıklık	3	20	11	34
	(%)	25,0	35,1	31,4	32,7
Diğer	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	2,9	1,0

Yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %91,7’si (11), 10 – 14 yaş arasında olanların %52,6’sı (30) su satıcısı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %37,1’i (13) de araba camını silme olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 78: Mahalleye göre sokakta yapılan iş dağılımı

Van’da hangi mahallede oturuyorsunuz?	Sokakta ne tür bir işler yapıyorsunuz?						
	Su satmak	Ayakkabı boyama	Mendil, peçete satmak	Araba camını silme	Seyyar satıcılık yapma	Tartıcılık	Diğer

Akköprü	Sıklık	0	0	0	1	0	0	0
	(%)	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Bahçıvan	Sıklık	2	0	1	0	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bostaniçi	Sıklık	7	1	4	5	2	13	0
	(%)	29,2	4,2	16,7	20,8	8,3	54,2	0,0
Cevdet Paşa	Sıklık	3	0	0	0	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Esendere	Sıklık	0	0	0	0	0	1	0
	(%)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0
Fırat	Sıklık	0	0	0	1	1	0	0
	(%)	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0
Hacı Bekir	Sıklık	19	1	11	7	2	12	1
	(%)	51,4	2,7	29,7	18,9	5,4	32,4	2,7
İstasyon	Sıklık	1	0	1	1	0	1	0
	(%)	50,0	0,0	50,0	50,0	0,0	50,0	0,0
Karşıyaka	Sıklık	5	0	1	3	1	2	0
	(%)	55,6	0,0	11,1	33,3	11,1	22,2	0,0
Kevenli	Sıklık	1	0	0	0	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Köyiçi	Sıklık	1	0	0	0	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Selahattin Eyyübi	Sıklık	1	0	0	1	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Serhat	Sıklık	1	0	1	0	0	0	0
	(%)	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Seyit Fehim	Sıklık	0	0	0	1	0	1	0
	(%)	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0
Seyrantep e	Sıklık	1	1	0	0	0	0	0
	(%)	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Suphan	Sıklık	1	0	0	1	0	0	0
	(%)	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0
Vali Mithat Bey	Sıklık	4	0	0	2	0	3	0
	(%)	66,7	0,0	0,0	33,3	0,0	50,0	0,0
Yeni Mahalle	Sıklık	4	0	0	2	1	0	0
	(%)	57,1	0,0	0,0	28,6	14,3	0,0	0,0
TOPLA M	Sıklık	49	3	10	21	5	15	0
	(%)	47,6	2,9	9,7	20,4	4,9	14,6	0,0

Mahalleye göre sokakta yapılan iş dağılımı tablosu incelendiğinde Bostaniçi Mahallesinde ikamet edenlerin %54,2'si (13) tartıcılık, Hacı Bekir mahallesinde oturanların %51,4'ü (19) su sattığını ifade etmiştir.

Tablo 79: Yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün sıra ortalamaları arasındaki fark testi

Sıra İşaretleri	Kruskal-Wallis H Testi
-----------------	------------------------

	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta ne tür bir işler yapıyorsunuz?	6 - 9 yaş arası	12	30,92	13,88 2	2	0,001*
	10 - 14 yaş arası	56	49,00			
	15 - 18 yaş arası	35	64,03			
	TOPLAM	103				

Not: Katılımcıların ilk verdikleri yanıtlar baz alınarak analiz gerçekleştirilmiştir.

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,001$ değeri $0,05$ 'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için yaş aralığına göre sokakta yapılan iş türünün sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grup bakımından sokakta yapılan iş türünün farklılaşmaktadır. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 6 – 9 yaş arasında olanların 10 – 14 ve 15 – 18 yaş arasında olanlara göre ayrıca 10 – 14 yaş arasında bulunanların 15 – 18 yaş arasında bulunanlara göre yaptığı iş bakımından farklı olduğu bulunmuştur. 6 – 9 yaş arasındaki katılımcıların çoğunluğu sokakta su sattığını belirtirken 10 – 14 yaş arasındakilerin yarısı sokakta su satarken bir kısmı da mendil peçete sattığını ve araba camı sildiğini belirtmiştir. 15 – 18 yaş arasındakiler ise sokakta en çok araba camı sildiğini belirtmiştir.

4.1.39. Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?

Tablo 80: Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?

Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız? (%)		
Çalışma saati	Sıklık	Yüzde (%)
2 – 3 saat	24	25,8
4 – 5 saat	51	54,8
6 – 7 saat	17	18,3
8 ve daha fazla	1	1,1
TOPLAM	93	100,0

Araştırmaya katılanların okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalıştığı saat dağılımına göre %25,8'i (24) 2 – 3 saat, %54,8'i (51) 4 – 5 saat, %18,3'ü (17) 6 – 7 saat ve %1,1'i (1) ise 8 ve daha fazla saat çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 81: Yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin dağılımı

Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 – 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
2-3 saat	Sıklık	6	14	4	24
	(%)	50,0	28,0	12,9	25,8
4-5 saat	Sıklık	5	29	17	51
	(%)	41,7	58,0	54,8	54,8
6-7 saat	Sıklık	1	7	9	17
	(%)	8,3	14,0	29,0	18,3
8 ve daha fazla	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	3,2	1,1
TOPLAM	Sıklık	12	50	31	93
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %58,0'ı (29) ve 15 – 18 yaş arasında olanların %54,8'i (17) 4 – 5 saat çalıştığını ifade etmiştir.

Tablo 82: Yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	34,08	8,670	2	0,013*
	10 - 14 yaş arası	50	44,26			
	15 - 18 yaş arası	31	56,42			
	TOPLAM	93				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,013$ değeri $0,05$ 'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için yaş aralığına göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışılan saatin sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. En az bir grubun sıra ortalaması diğerlerinden farklıdır. Bu farklılığa neden olan grup/gruplar için ikili karşılaştırma testi yapılır. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 15 – 18 yaş aralığında olanların diğer yaş gruplarında olanlara göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışılan saatin farklı olduğu bulunmuştur. 15 – 18 yaş aralığında olanların diğer

yaş grubunda olanlara göre okulların açık olduğu günlerde sokakta ortalama çalışma saatinin daha fazla olduğu ifade edilebilir.

Tablo 83: Okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saate göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?	Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
	2-3 saat	24	53,46	5,198	3	0,158*
	4-5 saat	51	44,31			
	6-7 saat	15	40,57			
	8 ve daha fazla	1	34,50			
	TOPLAM	91				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,158$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saate göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saate göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 84: Ailenin aylık gelirine göre okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saatin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri

saat sokakta çalışırsınız?	Geliri yok	13	34,54	5,187	4	0,269*
	500 - 999 TL arası	3	48,00			
	1.000 - 1.999 TL arası	40	51,33			
	2.000 - 2.999 TL arası	32	46,03			
	3.000 - 3.999 TL arası	4	39,75			
	TOPLAM	92				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,269$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailesinin aylık gelir seviyesine göre okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalıştığı saatin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla ailesinin aylık gelir seviyesine göre okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalıştığı saatin farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.40. Okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama kaç saat çalışırsınız?

Tablo 85: Okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama kaç saat çalışırsınız?

Okulların tatil olduğu günlerde ortalama kaç saat çalışırsınız? (%)		
Çalışma saati	Sıklık	Yüzde (%)
2 – 5 saat	29	28,7
6 – 7 saat	46	45,5
8 – 10 saat	23	22,8
10 ve daha fazla	3	3,0
TOPLAM	101	100,0

Araştırmaya katılanların okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama çalıştığı saat dağılımına göre %28,7'si (29) 2 – 5 saat, %45,5'i (46) 6 – 7 saat, %22,8'i (23) 8 – 10 saat ve %3,0'ı (3) ise 10 ve daha fazla saat çalıştığını ifade etmiştir.

Tablo 86: Yaş aralığına göre okulların tatil olduğu günlerde ortalama çalışılan saatin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Okulların tatil olduğu günlerde ortalama kaç	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalama sı	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	42,63	1,570	2	0,456*

saat çalışırsınız?	10 - 14 yaş arası	56	50,93			
	15 - 18 yaş arası	33	54,17			
	TOPLAM	10 1				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,456$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama çalışılan saatin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Okulların tatil olduğu günlerde sokakta ortalama çalışılan saatin, yaş aralığına göre farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 87: Ailenin aylık gelir seviyesine göre okulların tatil olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saatin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Okulların tatil olduğu günlerde ortalama kaç saat çalışırsınız?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
	Geliri yok	13	52,69	1,356	4	0,852*
	500 - 999 TL arası	3	49,83			
	1.000 - 1.999 TL arası	43	52,55			
	2.000 - 2.999 TL arası	35	45,87			
	3.000 - 3.999 TL arası	5	50,10			
	TOPLAM	99				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,852$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailenin aylık gelir seviyesine göre okulların tatil olduğu günlerde ortalama çalışılan saatin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ailenin aylık geliri seviyesine göre okulların açık olduğu günlerde ortalama sokakta çalışılan saatin farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.41. Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?

Tablo 88: Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?

Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz? (%)		
Çalışma günleri süresi	Sıklık	Yüzde (%)
1 – 2 gün	15	14,4

3 – 4 gün	30	28,8
5 – 6 gün	35	33,7
7 gün	24	23,1
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların haftada çalıştığı gün sayısı dağılımına göre %14,4'ü (15) 1 – 2 gün, %28,8'i (30) 3 – 4 gün, %33,7'si (35) 5 – 6 gün ve %23,1'i (24) ise haftanın her günü sokakta çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 89: Yaş aralığına göre bir haftada sokakta çalışılan gün sayısı dağılımı

Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
1-2 gün	Sıklık	4	7	4	15
	(%)	33,3	12,3	11,4	14,4
3-4 gün	Sıklık	3	16	11	30
	(%)	25,0	28,1	31,4	28,8
5-6 gün	Sıklık	2	25	8	35
	(%)	16,7	43,9	22,9	33,7
7 gün	Sıklık	3	9	12	24
	(%)	25,0	15,8	34,3	23,1
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre bir haftada sokakta çalıştığı gün sayısı dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %43,9'u (25) 5 – 6 gün, 15 – 18 yaş arasında olanların %34,3'ü (12) 7 gün çalıştığını ifade etmiştir.

Tablo 90: Yaş aralığına göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	43,92	1,794	2	0,408*

10 - 14 yaş arası	57	51,78			
15 - 18 yaş arası	35	56,61			
TOPLAM	104				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,408$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre haftada sokakta çalışan gün sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla yaş aralığına göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının farklılaşmadığı ifade edilebilir.

Tablo 91: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre haftada sokakta çalıştığı gün sayısının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	Geliri yok	13	63,12	4,541	4	0,338*
	500 - 999 TL arası	5	60,50			
	1.000 - 1.999 TL arası	44	51,63			
	2.000 - 2.999 TL arası	35	45,14			
	3.000 - 3.999 TL arası	5	55,70			
	TOPLAM	102				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,338$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailenin aylık gelir seviyesine göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ailenin aylık gelir seviyesine göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının farklılık göstermediği ifade edilir.

Tablo 92: Babasının ücret getirici bir işte çalışma durumuna göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	Babanız, ücret getirici bir işte	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Test istatistiği	p-değeri

	çalışıyor mu?					
	Evet	57	43,30	2468,00	815,000	0,013*
	Hayır	40	57,13	2285,00		
	TOPLAM	97				

*Yukarıda yapılan Mann – Whitney U testine göre $p=0,013$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için babasının ücret getirici bir işte çalışma durumuna göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Babasının ücret getirici bir işte çalışmayanların haftada sokakta daha fazla çalıştıkları ifade edilebilir.

Tablo 93: Annesinin ücret getirici bir işte çalışma durumuna göre haftada sokakta çalışılan gün sayısının fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz?	Anneniniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Test istatistiği	p-değeri
	Evet	7	56,71	397,00	303,000	0,653*
	Hayır	96	51,66	4959,00		
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yer alan Mann – Whitney U testine göre $p=0,653$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için annesinin ücret getirici bir işte çalışma durumunun sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Yani annesinin ücret getirici bir işte çalışma durumunun haftada sokakta çalışılan gün sayısını farklılaştırmadığı bulunmuştur.

4.1.42. Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?

Tablo 94: Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?

Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz? (%)		
Çalışılan yıl süresi	Sıklık	Yüzde (%)

1 – 2 yıl	53	51,0
3 – 4 yıl	37	35,6
5 – 6 yıl	10	9,6
7 – 8 yıl	3	2,9
9 – 10 yıl	1	1,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların sokakta çalıştığı yıl dağılımına göre %51,0'ı (53) 1 – 2 yıldır, %35,6'sı (37) 3 – 4 yıldır, %9,6'sı (10) 5 – 6 yıldır, %2,9'u (3) 7 – 8 yıldır ve %1,0'ı (1) ise 9 – 10 yıldır sokakta çalıştığını ifade etmiştir.

Tablo 95: Yaş aralığına göre sokakta çalıştığı yıl dağılımı

Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
1-2 yıl	Sıklık	12	32	9	53
	(%)	100,0	56,1	25,7	51,0
3-4 yıl	Sıklık	0	19	18	37
	(%)	0,0	33,3	51,4	35,6
5-6 yıl	Sıklık	0	5	5	10
	(%)	0,0	8,8	14,3	9,6
7-8 yıl	Sıklık	0	1	2	3
	(%)	0,0	1,8	5,7	2,9
9-10 yıl	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	2,9	1,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalıştığı yıl dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %56,1'i (32) 1 – 2 yıl, 15 – 18 yaş arasında olanların %51,4'ü (18) 3 – 4 yıldır çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 96: Yaş aralığına göre sokakta çalıştığı yılın fark testi

Sıra İşaretleri	Kruskal-Wallis H Testi
-----------------	------------------------

	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d	p-değeri
Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?	6 - 9 yaş arası	12	27,00	20,264	2	0,000*
	10 - 14 yaş arası	57	49,32			
	15 - 18 yaş arası	35	66,41			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,000$ değeri $0,05$ 'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışılan yıl sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grubun sıra ortalaması diğerlerinden farklıdır. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 6 – 9 yaş aralığında olanların 10 – 14 ve 15 – 18 yaş aralığında olanlara göre ayrıca 10 – 14 yaş aralığında bulunanların 15 – 18 yaş aralığından bulunanlara göre sokakta çalıştığı yıl sayısının farklı olduğu bulunmuştur. Yaş arttıkça sokakta çalışılan yıl sayısının arttığı ifade edilebilir.

4.1.43. Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?

Tablo 97: Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?

Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz? (%)		
Kazanılan para miktarı	Sıklık	Yüzde (%)
6 – 12 TL	7	6,7
13 – 20 TL	18	17,3
21 – 35 TL	32	30,8
36 – 50 TL	12	11,5
51 TL veya daha fazlası	35	33,7
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların günde ortalama kazandığı para miktarı dağılımına göre %6,7'si (7)

6 – 12 TL, %17,3'ü (18) 13 – 20 TL, %30,8'i (32) 21 – 35 TL, %11,5'i (12) 36 – 50 TL ve %33,7'si (35) ise 51 TL veya daha fazla para kazandığını belirtmiştir.

Tablo 98: Yaş aralığına göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının dağılımı

Yaş aralığı

Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	TOPLAM
6 -12 TL	Sıklık	2	4	1	7
	Yüzde (%)	16,7	7,0	2,9	6,7
13-20 TL	Sıklık	0	11	7	18
	Yüzde (%)	0,0	19,3	20,0	17,3
21 -35 TL	Sıklık	4	19	9	32
	Yüzde (%)	33,3	33,3	25,7	30,8
36-50 TL	Sıklık	2	8	2	12
	Yüzde (%)	16,7	14,0	5,7	11,5
51 TL veya daha fazlası	Sıklık	4	15	16	35
	Yüzde (%)	33,3	26,3	45,7	33,7
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %33,3’ü (19) 21 – 35 TL ve 15 – 18 yaş arasında olanların %45,7’si (16) 51 TL veya daha fazla para kazandığını ifade etmiştir.

Tablo 99: Yaş aralığına göre günde sokakta ortalama olarak kazanılan para miktarının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	P-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	54,08	1,848	2	0,397*
	10 - 14 yaş arası	57	49,11			
	15 - 18 yaş arası	35	57,49			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,397$ değeri 0,05’ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının sıra ortalamaları arasındaki fark anlamlı değildir. Bundan dolayı yaş aralığına göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının farklılaşmadığı ifade edilebilir.

Tablo 100: Sokakta çalışılan yıla göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının fark testi

Sıra İşaretleri	Kruskal-Wallis H Testi
-----------------	------------------------

Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	1-2 yıl	53	52,22	7,205	4	0,125*
	3-4 yıl	37	57,95			
	5-6 yıl	10	36,20			
	7-8 yıl	3	33,17			
	9-10 yıl	1	87,00			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,125$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için sokakta çalışılan yıla göre günde ortalama olarak kazandığı para miktarının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sokakta çalışılan yıla göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının değişmediği bulunmuştur.

Tablo 101: Sokakta yaptığı iş türüne göre günde ortalama olarak kazandığı para miktarının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	Sokakta ne tür işler yapıyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Su satmak	49	53,84	9,958	5	0,076*
	Ayakkabı boyama	3	62,83			
	Mendil, peçete satmak	10	56,05			
	Araba camını silme	21	59,90			
	Seyyar satıcılık yapma	5	46,70			
	Tartıcılık	15	31,83			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $0p=0,076$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için sokakta yapılan iş türüne göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı değildir. Buna

göre sokakta yapılan iş türüne göre günde ortalama olarak kazanılan para miktarının farklılık göstermediği ifade edilebilir.

4.1.44. Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz?

Tablo 102: Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz?

Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz? (%)		
Harcama durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Hepsini ebeveynlerime veriyorum	34	33,0
Bir kısmını ebeveynlerime veriyorum	46	44,7
Okul ihtiyaçlarıma harcıyorum	15	14,6
Giyecek, içecek gibi özel ihtiyaçlarıma harcıyorum	8	7,8
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişi dağılımına göre %33,0'ı (34) hepsini ebeveynlerine verdiğini, %44,7'si (46) bir kısmını ebeveynlerine verdiğini, %14,6'sı (15) okul ihtiyaçlarına harcadığını ve %7,8'i (8) ise giyecek, içecek gibi özel ihtiyaçlarına harcadığını ifade etmiştir.

Tablo 103: Yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişi dağılımı

Kazandığınız parayı nasıl harcıyorsunuz / kime veriyorsunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Hepsini ebeveynlerime veriyorum	Sıklık	7	18	9	34
	(%)	58,3	31,6	26,5	33,0
Bir kısmını ebeveynlerime veriyorum	Sıklık	3	22	21	46
	(%)	25,0	38,6	61,8	44,7
Okul ihtiyaçlarıma harcıyorum	Sıklık	2	12	1	15
	(%)	16,7	21,1	2,9	14,6
Giyecek, içecek gibi özel ihtiyaçlarıma harcıyorum	Sıklık	0	5	3	8
	(%)	0,0	8,8	8,8	7,8
TOPLAM	Sıklık	12	57	34	103
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişi dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %38,6'sı (22), 15 – 18 yaş arasında olanların %61,8'i (21) bir kısmını ebeveynlerime veriyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 104: Yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
Kazandığın parayı nasıl harcıyorsun/ kime veriyorsunuz?	6 - 9 yaş arası	12	39,25	3,166	2	0,205*
	10 - 14 yaş arası	57	54,97			
	15 - 18 yaş arası	34	51,51			
	TOPLAM	103				

Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,205$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani yaş aralığına kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 105: Günde ortalama kazanılan para miktarına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
Kazandığın parayı nasıl harcıyorsun/ kime veriyorsunuz?	6 -12 TL	6	52,75	2,441	4	0,655*
	13-20 TL	18	43,22			
	21 -35 TL	32	52,45			
	36-50 TL	12	52,58			
	51 TL veya daha fazlası	35	55,77			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,655$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için günde ortalama kazanılan para miktarına göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı

değildir. Dolayısıyla günde ortalama kazanılan para miktarının, kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 106: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Tes t istatistiği	S.d .	P-değeri
Kazandığın parayı nasıl harcıyorsun/ kime veriyorsunuz?	Geliri yok	13	37,04	17,033	4	0,002*
	500 - 999 TL arası	5	25,30			
	1.000 - 1.999 TL arası	44	53,57			
	2.000 - 2.999 TL arası	35	51,97			
	3.000 - 3.999 TL arası	4	91,75			
	TOPLAM	101				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,002$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için ailesinin aylık gelir seviyesine göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grubun sıra ortalamasının diğerlerinden farklıdır. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 3.000 – 3.999 TL arası ailesinin aylık geliri olanların diğer gelir seviyelerine göre kazandığı parayı daha çok okul ihtiyaçlarına ve giyecek, içecek gibi özel ihtiyaçlarına harcadığı ifade edilebilir. Ayrıca 500 – 999 TL geliri olanların ise 1.000 – 1.999 TL arası ve 2.000 – 2.999 TL arası olanlara göre istatistiksel olarak kazandığı parayı kazandığı parayı daha çok ebeveynlerine verdiği bulunmuştur. Özetle; ailesinin aylık 3.000 – 3.999 TL geliri olanlar kazandığı parayı eğitimi ve özel ihtiyaçları için harcama durumu diğer gruplara göre daha yüksek bulunurken, ailesinin aylık 500 – 999 TL arası gelir olanlar ise 1.000 – 1.999 TL ve 2.000 – 2.999 TL arası geliri olanlardan daha fazla kazandığı parayı ebeveynlerine verdiği bulunmuştur.

4.1.45. Sokakta çalışmaktan memnun musunuz?

Tablo 107: Sokakta çalışmaktan memnun musunuz?

Sokakta çalışmaktan memnun musunuz? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	50	48,5
Hayır	53	51,5
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %48,5'i (50) sokakta çalışmaktan memnun olduğunu ve %51,5'i (53) ise memnun olmadığı yanıtını vermiştir.

Tablo 108: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d	p-değeri
Sokakta çalışmaktan memnun musunuz?	6 - 9 yaş arası	12	34,08	10,056	2	0,007*
	10 - 14 yaş arası	56	50,33			
	15 - 18 yaş arası	35	60,81			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,007$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ifade edilir. En az bir grup bakımından sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun farklılık göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 6 – 9 yaş arasındakilerin 10 – 14 ve 15 – 18 yaş arasında bulunanlara göre sokakta çalışmaktan daha çok memnun oldukları belirtilebilir.

Tablo 109: Günde ortalama olarak kazanılan para miktarına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz?	N	Sıra Ortalama sı	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta çalışmaktan memnunsunuz?	6 -12 TL	7	32,86	5,229	4	0,265*
	13-20 TL	17	49,74			
	21 -35 TL	32	51,25			
	36-50 TL	12	55,54			
	51 TL veya daha fazlası	35	56,40			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,265$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için günde ortalama olarak kazanılan para miktarına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Dolayısıyla günde ortalama olarak kazanılan para miktarına göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 110: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
	Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamları	Test istatistiği	p-değeri
Sokakta çalışmaktan memnunsunuz?	Evet	74	50,07	3705,00	930,000	0,541*
	Hayır	27	53,56	1446,00		
	TOPLAM	101				

*Yukarıda yapılan Mann – Whitney U testine göre $p=0,541$ değeri $0,05$ 'ten ($p < 0,05$) büyük olduğu için sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumuna göre sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısını olumsuz yönde etkileme durumunun sokakta çalışmaktan memnun olma durumunun farklılık göstermediği bulunmuştur.

4.1.46. Sokakta çalışmaktan memnunsanız, sebebi nedir?

Tablo 111: Sokakta çalışmaktan memnunsanız, sebebi nedir?

Sokakta çalışmaktan memnunsanız, sebebi nedir? (%)		
Sebepler	Sıklık	Yüzde (%)
Kazandığım parayla kendi ihtiyaçlarımı karşılıyorum	24	48,0
Kazandığım parayla ailemin ihtiyaçlarını karşılıyorum	13	26,0
Para kazanma duygusu beni mutlu ediyor	6	12,0
Kendimi geleceğe hazırlıyorum	3	6,0
Arkadaş grubumla hoşlandığımız işleri yapmaktan zevk alıyorum	9	18,0

Not: Her bir seçenek kendir içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılıp sokakta çalışmaktan memnun olanların %48,0'ı (24) kazandığı parayla kendi ihtiyaçlarını karşıladığından, %26,0'ı (13) kazandığı parayla ailesinin ihtiyaçlarını karşıladığından, %12,0'ı (6) para kazanma duygusunun mutlu ettiğinden, %6,0'ı (3) kendisini geleceğe hazırladığından ve %18,0'ı (9) arkadaş grubuyla hoşlandığı işleri yapmaktan zevk aldığından dolayı memnun olduğunu belirtmiştir.

4.1.47. Sokakta çalışmaktan memnun değilseniz, sebebi nedir?

Tablo 112: Sokakta çalışmaktan memnun değilseniz, sebebi nedir?

Sokakta çalışmaktan memnun değilseniz, sebebi nedir? (%)		
Sebepler	Sıklık	Yüzde (%)
Az kazanıyorum	1	2,0
Çok yoruluyorum	17	34,0
Sokakta çok tehlikeler var	12	24,0
Okula ve derslerime gereken önemi veremiyorum	7	14,0
Bana bir meslek kazandırmıyor	13	26,0
TOPLAM	50	100,0

Araştırmaya katılıp sokakta çalışmaktan memnun olmayanların %2,0'ı (1) az kazandığından, %34,0'ı (17) çok yorulduğundan, %24,0'ı (12) sokakta çok tehlike olduğundan, %14,0'ı (7) okula ve derslerine gereken önemi veremediğinden ve %26,0'ı (13) ise kendisine bir meslek kazandırmadığından dolayı memnun olmadığını ifade etmiştir.

4.1.48. Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?

Tablo 113: Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?

Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor? (%)		
Sokakta çalışmanın anlamı	Sıklık	Yüzde (%)
Sokakta çalışmak hayatı öğrenmenin/esnaf olmanın ilk adımıdır	11	10,2
Sokakta çalışsam ailem aç kalır	5	4,6
Sokakta çalıştığım için utanıyorum	1	0,9
Boş zaman aktivitesi olarak yapıyorum	16	14,8
Yoksulluktan dolayı çalışmak zorundayım	65	60,2
Kendimi dışlanmış olarak hissediyorum	4	3,7
Ailem tarafından sokakta çalışmak zorunda bırakılmazsam hiç çalışmak istemem	1	0,9

Not: Her bir seçenek kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılanların sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlam dağılımı şöyledir: %10,2'si (11) sokakta çalışmanın hayatı öğrenmenin/esnaf olmanın ilk adımı olduğunu, %4,6'sı (5) sokakta çalışmazsa ailesinin aç kalacağını, %0,9'u (1) sokakta çalıştığı için utandığını, %14,8'i (16) boş zaman aktivitesi olarak yaptığını, %60,2'si (65) yoksulluktan dolayı çalışmak zorunda olduğunu, %3,7'si (4) kendisini dışlanmış olarak hissettiğini, %0,9'u (1) ailesi tarafından sokakta çalışmaya zorlanmasa çalışmak istemediğini belirtmiştir.

Tablo 114: Yaş aralığına göre kendisi için sokakta çalışmanın ne anlama geldiğinin dağılımı

Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?		Yaş aralığı			TOP LAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Sokakta çalışmak hayatı öğrenmenin/esnaf olmanın ilk adımıdır	Sıklık	4	5	2	11
	(%)	33,3	8,8	5,7	0,1
Sokakta çalışsam ailem aç kalır	Sıklık	0	2	3	5
	(%)	0,0	3,5	8,6	4,8
Sokakta çalıştığım için utanıyorum	Sıklık	0	1	0	1
	(%)	0,0	1,8	0,0	1,0
Boş zaman aktivitesi olarak yapıyorum	Sıklık	2	9	5	16
	(%)	16,7	15,8	14,3	15,4
Yoksulluktan dolayı çalışmak zorundayım	Sıklık	4	36	25	63
	(%)	33,3	63,2	71,4	60,6
Kendimi dışlanmış olarak hissediyorum	Sıklık	1	3	0	4
	(%)	8,3	5,3	0,0	3,8
Ailem tarafından sokakta çalışmak zorunda bırakılmazsam hiç çalışmak istemem	Sıklık	1	0	0	1
	(%)	8,3	0,0	0,0	1,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre kendisi için sokakta çalışmanın ne anlama geldiğinin dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %63,2’si (36), 15 – 18 yaş arasında olanların %71,4’ü (25) yoksulluktan dolayı çalışmak zorundayım yanıtını vermiştir.

Tablo 115: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	44,54	0,886	2	0,642*
	10 - 14 yaş arası	54	52,04			
	15 - 18 yaş arası	35	51,61			
	TOPLAM	101				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre p=0,642 değeri 0,05’ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın sıra

ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla yaş aralığına göre sokakta çalışmanın kendisi için aynı anlama geldiği ifade edilebilir.

Tablo 116: Sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlama göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
Kazandığın parayı nasıl harcıyorsun/ kime veriyorsunuz?	Sokakta çalışmak hayatı öğrenmenin/esnaf olmanın ilk adımıdır	11	57,82	5,680	6	0,460*
	Sokakta çalışsam ailem aç kalır	5	32,40			
	Sokakta çalıştığım için utaniyorum	1	55,50			
	Boş zaman aktivitesi olarak yapıyorum	15	53,60			
	Yoksulluktan dolayı çalışmak zorundayım	63	49,59			
	Kendimi dışlanmış olarak hissediyorum	4	62,88			
	Ailem tarafından sokakta çalışmak zorunda bırakılmazsam hiç çalışmak istemem	1	17,00			
	TOPLAM	100				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,460$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlama göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlama göre kazandığı parayı harcama türü / verdiği kişinin farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 117: Ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor?	Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	Geliri yok	13	58,92	2,187	4	0,701*
	500 - 999 TL arası	5	53,00			
	1.000 - 1.999 TL arası	42	47,85			
	2.000 - 2.999 TL arası	34	49,19			
	3.000 - 3.999 TL arası	5	47,40			
	TOPLAM	99				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,701$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla ailesinin aylık gelir seviyesine göre sokakta çalışmanın kendisi için geldiği anlamın farklılık göstermediği ifade edilebilir.

4.1.49. Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?

Tablo 118: Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?

Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	80	76,9
Hayır	24	23,1
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %76,9'u (80) sokakta çalışmanın yasak olduğunu bildiğini ve %23,1'i (24) ise bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 119: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı

Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	11	43	26	80
	Yüzde (%)	91,7	75,4	74,3	76,9
Hayır	Sıklık	1	14	9	24
	Yüzde (%)	8,3	24,6	25,7	23,1
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %91,7’si (11), 10 – 14 yaş arasında olanların %75,4’ü (43) sokakta çalışmanın yasak olduğunu bildiğini ifade etmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %74,3’ü (26) de sokakta çalışmanın yasak olduğunu bildiğini belirtmiştir.

Tablo 120: Eğitim durumuna göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı

Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?		Eğitim durumu			TOPLAM
		İlkokul öğrencisi	Ortaokul öğrencisi	Lise öğrencisi	
Evet	Sıklık	11	36	13	60
	Yüzde (%)	91,7	85,7	48,1	74,1
Hayır	Sıklık	1	6	14	21
	Yüzde (%)	8,3	14,3	51,9	25,9
TOPLAM	Sıklık	12	42	27	81
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim durumuna göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun dağılımı şöyledir: ilkokul öğrencisi olanların %91,7’si (11), ortaokul öğrencisi olanların %85,7’si (36) sokakta çalışmanın yasak olduğunu bildiğini ifade etmiştir.

Tablo 121: Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatist iği	S. d.	P-değeri
Sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?	6 - 9 yaş arası	12	44,83	1,661	2	0,436 *
	10 - 14 yaş arası	57	53,27			
	15 - 18 yaş arası	35	53,87			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,436$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş aralığına göre sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilme durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.50. Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?

Tablo 122: Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?

Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur? (%)		
Olabilecekler/ İhtimaller	Sıklık	Yüzde (%)
Ailem bir şey demez	92	92,0
Dayak atarlar	2	2,0
Korkumdan eve gidemem	1	1,0
Korkarak eve giderim	5	5,0
TOPLAM	100	100,0

Araştırmaya katılanların sokakta çalışırken eve para götürmediğinde %92,0'ı (92) ailesinin bir şey demediğini, %2,0'ı (2) şiddet gördüğünü, %1,0'ı (1) korkusundan eve gidemediğini, %5,0'ı (5) korkarak eve gittiğini belirtmiştir.

Tablo 123: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?	6 - 9 yaş arası	12	50,54	0,172	2	0,918*
	10 - 14 yaş arası	57	50,94			
	15 - 18 yaş arası	31	49,68			
	TOPLAM	100				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,918$ değeri 0,05'ten 8 ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş aralığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların farklılık göstermediği ifade edilir.

Tablo 124: Ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur?	Ailede sürekli dayak yerim	1	46,00	2,136	2	0,344*
	Ailede bazen dayak yerim	27	53,22			
	Ailede hiç dayak yemem	71	48,83			
	TOPLAM	99				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,344$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta çalışırken eve para götürmediğinde karşılaşılabileceği durumların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Ailede dayak yeme sıklığının, sokakta çalışırken eve para

götürmediğinde karşılaşılabileceği durumlar bakımından farklılık göstermediği ifade edilebilir.

4.1.51. Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?

Tablo 125: Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?

Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız? (%)		
Sıkıntı/sorun paylaşılan kişi	Sıklık	Yüzde (%)
Kimseye anlatmam	25	24,0
Grup arkadaşlarıma anlatırım	27	26,0
Aileme anlatırım	52	50,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların herhangi bir sıkıntı veya sorunu olması durumunda paylaştığı kişi dağılımına göre %26,0'ı (27) grup arkadaşlarına anlattığını ve %50,0'ı (52) ise ailesine anlattığını belirtmiştir. Ayrıca %24,0'ı (25) kimseye anlatmadığını ifade etmiştir.

Tablo 126: Yaş aralığına göre herhangi bir sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişi dağılımı

Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Kimseye anlatmam	Sıklık	1	14	10	25
	(%)	8,3	24,6	28,6	24,0
Grup arkadaşlarıma anlatırım	Sıklık	4	14	9	27
	(%)	33,3	24,6	25,7	26,0
Aileme anlatırım	Sıklık	7	29	16	52
	(%)	58,3	50,9	45,7	50,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre herhangi bir sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişi dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %50,9'u (29) ve 15 – 18 yaş arasında olanların %45,7'si (16) ailesine anlattığını belirtmiştir.

Tablo 127: Yaş aralığına göre herhangi sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişinin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d	p-değeri
Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız?	6 - 9 yaş arası	12	59,88	1,229	2	0,541*
	10 - 14 yaş arası	57	52,71			
	15 - 18 yaş arası	35	49,63			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,541$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre herhangi sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişinin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş aralığına göre herhangi sıkıntı ve sorunu olduğunda anlattığı kişinin aynı olduğu ifade edilebilir.

4.1.52. Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?

Tablo 128: Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?

Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi? (%)		
Geceyi sokakta geçirme durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Hayır	95	91,3
1 – 2 defa	7	6,7
9 ve daha fazla defa	2	1,9
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %6,7'si (7) 1 – 2 defa, %1,9'u (2) 9 ve daha fazla defa geceyi sokakta geçirdiğini belirtmiştir. Ayrıca %91,3'ü (95) geceyi sokakta hiç geçirmediğini ifade etmiştir.

Tablo 129: Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının dağılımı

Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Hayır	Sıklık	12	51	32	95
	(%)	100,0	89,5	91,4	91,3
1-2 defa	Sıklık	0	5	2	7
	(%)	0,0	8,8	5,7	6,7
9 ve daha fazla defa	Sıklık	0	1	1	2
	(%)	0,0	1,8	2,9	1,9
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %100,0'ı (12), 10 – 14 yaş arasında olanların %89,5'i (51) geceyi sokakta geçirmediğini belirtmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %91,4'ü (32) de geceyi sokakta geçirmediğini ifade etmiştir.

Tablo 130: Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?	6 - 9 yaş arası	12	48,00	1,361	2	0,506*
	10 - 14 yaş arası	57	53,45			
	15 - 18 yaş arası	35	52,50			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,506$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş aralığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının farklılık göstermediği ifade edilebilir.

Tablo 131: Ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d .	p-değeri
Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi?	Ailede sürekli dayak yerim	1	47,50	1,183	2	0,554*
	Ailede bazen dayak yerim	30	54,38			
	Ailede hiç dayak yemem	72	51,07			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,554$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için ailede dayak yeme sıklığına göre sokakta geceyi geçirme sayısının sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Buna göre ailede dayak yeme sıklığının, sokakta geceyi geçirme sayısının değiştirmedeği ifade edilebilir.

4.1.53. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu?

Tablo 132: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu?

Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	28	26,9
Hayır	76	73,1
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %26,9'u (28) sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşları olduğunu ve %73,1'i (76) ise olmadığını belirtmiştir.

Tablo 133: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşlarının olma durumunun dağılımı

Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	0	14	14	28
	Yüzde (%)	0,0	24,6	40,0	26,9
Hayır	Sıklık	12	43	21	76
	Yüzde (%)	100,0	75,4	60,0	73,1
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşlarının olma durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %100,0'ı (12), 10 – 14 yaş arasında olanların %75,4'ü (43) kullanan arkadaşı olmadığını ifade etmiştir.

4.1.54. Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar?

Tablo 134: Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar?

Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar? (%)		
Mekânlarda	Sıklık	Yüzde (%)
Park veya bahçelerde	31	33,0
Metruk binalarda	36	38,3
Aydınlatması olmayan veya az olan olmayan cadde veya sokaklarda	19	20,2
Diğer	8	8,5
TOPLAM	94	100,0

Araştırmaya katılanların gözlem ve bilgilerinden bağımlılık yapıcı madde kullanılan mekânların dağılımına göre %33,0'ı (31) park veya bahçelerde, %38,3'ü (36) metruk binalarda ve %20,2'si (19) ise aydınlatması olmayan veya az olan cadde veya sokaklarda kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca %8,5'i (8) diğer yanıtını vermiştir.

Tablo 135: Yaş aralığına göre gözlem ve bilgilerinden hareketle bağımlılık yapıcı maddelerin genelde kullanıldığı mekânların dağılımı

Gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekânlarda kullanılırlar?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Park veya bahçelerde	Sıklık	5	15	11	31
	(%)	62,5	27,8	34,4	33,0
Metruk binalarda	Sıklık	2	20	14	36
	(%)	25,0	37,0	43,8	38,3
Aydınlatması olmayan veya az olan olmayan cadde veya sokaklarda	Sıklık	1	14	4	19
	(%)	12,5	25,9	12,5	20,2
Diğer	Sıklık	0	5	3	8
	(%)	0,0	9,3	9,4	8,5
TOPLAM	Sıklık	8	54	32	94
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre gözlem ve bilgilerinden hareketle bağımlılık yapıcı maddelerin genelde kullanıldığı mekânların dağılımı şöyledir: 10– 14 yaş arasında olanların %37,0'ı (20), 15 – 18 yaş arasında olanların %43,8'i (14) metruk binalarda kullanıldığını belirtmiştir.

4.1.55. Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir?

Tablo 136: Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir?

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir? (%)		
Sebepler	Sıklık	Yüz de (%)
Arkadaş çevresi ile birlikte olmak için	32	29,6
Özenti ve merak için	29	26,9
Can sıkıntısını gidermek, eğlenmek, heyecan yaratmak için	22	20,4
Ailevi ve kişisel sorunlardan dolayı	4	3,7
Daha cesaretli olmak için	6	5,6

Not: Her bir seçenek kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılanların bağımlılık yapıcı madde kullanılma nedenleri dağılımına göre %29,6'sı (32) arkadaş çevresi ile birlikte olmak için, %26,9'u (29) özentisi ve merak için, %20,4'ü (22) can sıkıntısını gidermek, eğlenmek, heyecan yaratmak için, %3,7'si (4) ailevi ve kişisel sorunlardan dolayı, %5,6'sı (6) daha cesaretli olmak için bağımlılık yapıcı madde kullandığını belirtmiştir.

Tablo 137: Yaş aralığına göre bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi / sebeplerinin dağılımı

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Arkadaş çevresi ile birlikte olmak için	Sıklık	3	18	11	32
	(%)	25,0	31,6	31,4	30,8
Özentisi ve merak için	Sıklık	2	19	8	29
	(%)	16,7	33,3	22,9	27,9
Can sıkıntısını gidermek, eğlenmek, heyecan yaratmak için	Sıklık	4	9	9	22
	(%)	33,3	15,8	25,7	21,2
Ailevi ve kişisel sorunlardan dolayı	Sıklık	0	4	0	4
	(%)	0,0	7,0	0,0	3,8
Daha cesaretli olmak için	Sıklık	1	2	3	6
	(%)	8,3	3,5	8,6	5,8
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi / sebeplerinin dağılımı şöyledir: 15 – 18 yaş arasında olanların %31,4'ü (11) arkadaş çevresi ile birlikte olmak için, 10 – 14 yaş arasında olanların %33,3'ü (19) özentisi ve merak için kullandığını ifade etmiştir.

4.1.56. Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız?

Tablo 138: Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız?

Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız? (%)		
Çalışılan yerler	Sıklık	Yüzde (%)
İşlek caddelerde	79	76,7
Trafik yoğunluğu fazla olan yol güzergâhlarının ışıklarında	15	14,6
Park yerlerinde	1	1,0
Herhangi belirlenmiş bir yer yok	5	4,9
Kafelerin yoğunlukta olduğu sokaklarda	3	2,9
TOPLAM	103	100,0

Araştırmaya katılanların %76,7'si (79) işlek caddelerde, %14,6'sı (15) trafik yoğunluğu fazla olan yol güzergâhlarının ışıklarında, %1,0'ı (1) park yerlerinde, %2,9'u (3) kafelerin yoğunlukta olduğu sokaklarda çalıştığını belirtmiştir. Ayrıca %4,9'u (5) çalıştığı yerin belli olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 139: Yaş aralığına göre Van'da çalıştığı yerlerin dağılımı

Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
İşlek caddelerde	Sıklık	12	46	21	79
	(%)	100,0	80,7	61,8	76,7
Trafik yoğunluğu fazla olan yol güzergâhlarının ışıklarında	Sıklık	0	7	8	15
	(%)	0,0	12,3	23,5	14,6
Park yerlerinde	Sıklık	0	0	1	1
	(%)	0,0	0,0	2,9	1,0
Herhangi belirlenmiş bir yer yok	Sıklık	0	2	3	5
	(%)	0,0	3,5	8,8	4,9
Kafelerin yoğunlukta olduğu sokaklarda	Sıklık	0	2	1	3
	(%)	0,0	3,5	2,9	2,9
TOPLAM	Sıklık	12	57	34	103
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre Van'da çalıştığı yerlerin dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %100,0'ı (12), 10 – 14 yaş arasında olanların %80,7'si (46) işlek caddelerde çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 140: Yaş aralığına göre Van'da çalışılan yerlerin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	P-değeri
Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız?	6 - 9 yaş arası	12	40,00	8,075	2	0,018*
	10 - 14 yaş arası	57	49,98			
	15 - 18 yaş arası	34	59,62			
	TOPLAM	103				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,018$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için yaş aralığına göre Van'da çalışılan yerlerin sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grup bakımından Van'da çalışılan yer farklılık göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre 6 – 9 yaş aralığında olanların 15 – 18 yaş aralığında olanlara göre Van'da çalıştığı yerler farklılık gösterdiği bulunmuştur. 6 – 9 yaş aralığında olanların tamamı Van'daki işlek caddelerde çalıştığını belirtirken 15 – 18 yaş aralığındakiler diğer yerlerde de çalıştıklarını ifade etmiştir.

4.1.57. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu?

Tablo 141: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu?

Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	38	36,5
Hayır	66	63,5
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma dağılımına göre %36,5'i (38) alıkonulduğunu ve %63,5'i (66) ise alıkonulmadığını belirtmiştir.

Tablo 142: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonulma durumunun dağılımı

Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonuldun mu?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 – 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	3	17	18	38
	(%)	25,0	29,8	51,4	36,5
Hayır	Sıklık	9	40	17	66
	(%)	75,0	70,2	48,6	63,5
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar kolluk kuvvetleri (Polis, bekçi, zabıta) tarafından alıkonulma durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %75,0'ı (9), 10 – 14 yaş arasında olanların %70,2'si (40) alıkonulmadığını ifade etmiştir.

4.1.58. Kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma sebebini/sebeplerini belirtir misiniz?

Tablo 143: Kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma sebebini/sebeplerini belirtir misiniz?

Kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulma sebebini/sebeplerini belirtir misiniz? (%)		
Sebepler	Sıklık	Yüzde (%)
Hırsızlık yaptığım için	1	2,6
Şüphe üzerine	1	2,6
Sokakta çalıştığım için	28	73,7
Sokakta çalışan diğer gruplarla kavga ettiğim için	3	7,9
Diğer	5	13,2
TOPLAM	38	100,0

Araştırmaya katılıp kolluk kuvvetleri tarafından alıkonulanların %2,6'sı (1) hırsızlık yaptığı için, %2,6'sı (1) şüphe üzerine, %73,7'si (28) sokakta çalıştığı için, %7,9'u (3) sokakta çalışan diğer gruplarla kavga ettiği için ve %13,2'si (5) diğer yanıtını vermiştir.

4.1.59. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?

Tablo 144: Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?

Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	2	2,0
Hayır	100	98,0
TOPLAM	102	100,0

Araştırmaya katılanların sokakta çalışmaya başladıktan sonra %2,0'ı (2) sabıka kaydı oluştuğunu, %98,0'ı (100) ise sabıka kaydı olmadığını belirtmiştir.

Tablo 145: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra sabıka kaydı olma durumunun dağılımı

Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	0	0	2	2
	(%)	0,0	0,0	5,9	2,0
Hayır	Sıklık	12	56	32	100
	(%)	100,0	100,0	94,1	98,0
TOPLAM	Sıklık	12	56	34	102
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra sabıka kaydı olma durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %100,0'ı (12), 10 – 14 yaş arasında olanların %100,0'ı (56) sabıka kaydı olmadığını belirtmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %94,1'i (32) de sabıka kaydı olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 146: Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra sabıka kaydı olma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu?	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S.d.	p-değeri
	6 - 9 yaş arası	12	52,50	4,040	2	0,133*
	10 - 14 yaş arası	56	52,50			
	15 - 18 yaş arası	34	49,50			
	TOPLAM	102				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,133$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydının olma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yaş aralığına göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydının olma durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.60. Sabıka kaydınız varsa; hangi suçtan dolayı sabıka kaydınız var?

Tablo 147: Sabıka kaydınız varsa; hangi suçtan dolayı sabıka kaydınız var?

Sabıka kaydınız varsa; hangi suçtan dolayı sabıka kaydınız var? (%)		
Sabıka kaydı durumu	Sıklık	Yüzde (%)
Hırsızlık	1	50,0
Kavga ve yaralama	1	50,0
TOPLAM	2	100,0

Araştırmaya katılıp sabıka kaydı olanların sabıka kaydı nedeni dağılımına göre %50,0'ı (1) hırsızlık olduğunu, %50,0'ı (1) kavga ve yaralama olduğunu ifade etmiştir.

Not: Sabıka kaydı olanlar eğitim durumlarını belirtmemişlerdir.

4.1.61. Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?

Tablo 148: Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?

Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	48	46,2
Hayır	56	53,8
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %46,2'si (48) sokakta çalışırken kendisini güvende hissettiğini, %53,8'i (56) sokakta çalışırken kendisini güvende hissetmediğini ifade etmiştir.

Tablo 149: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun dağılımı

Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	8	26	14	48
	(%)	66,7	45,6	40,0	46,2
Hayır	Sıklık	4	31	21	56
	(%)	33,3	54,4	60,0	53,8
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun dağılımı şöyledir: 10 – 14 yaş arasında olanların %54,4’ü (31), 15 – 18 yaş arasında olanların %60,0’ı (21) kendisini güvende hissetmediğini belirtmiştir.

Tablo 150: Yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Yaş aralığı	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?	6 - 9 yaş arası	12	41,83	2,547	2	0,280*
	10 - 14 yaş arası	57	52,78			
	15 - 18 yaş arası	35	55,70			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,280$ değeri 0,05’ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Dolayısıyla yaş aralığına göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun farklılaşmadığı ifade edilir.

Tablo 151: Sokakta çalışılan yıla göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?	1-2 yıl	53	50,01	3,648	4	0,456 *
	3-4 yıl	37	55,42			
	5-6 yıl	10	60,90			
	7-8 yıl	3	41,83			
	9-10 yıl	1	24,50			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yer alan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,456$ değeri $0,05$ 'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için sokakta çalışılan yıla göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sokakta çalışılan yıla göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun farklılaşmadığı ifade edilir.

4.1.62. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı?

Tablo 152: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı?

Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	53	51,0
Hayır	51	49,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %51,0'ı (53) sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar sokakta şiddet eylemine maruz kaldığını, %49,0'ı (51) sokakta şiddet eylemine maruz kalmadığını belirtmiştir.

Tablo 153: Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine maruz kalma durumuna göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun fark testi

Sıra İşaretleri					Mann-Whitney U Testi	
Sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?	Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Test istatistiği	p-değeri
	Evet	53	67,67	3586,50	547,500	0,000*
	Hayır	51	36,74	1873,50		
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Mann – Whitney U testine göre $p \approx 0,000$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine maruz kalma durumuna göre sokakta çalışırken kendisini güvende hissetme durumunun farklılık gösterdiği bulunmuştur. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine maruz kalanların kalmayanlara göre sokakta çalışırken kendisini daha az güvende hissettiği bulunmuştur.

4.1.63. Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız?

Tablo 154: Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız?

Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız? (%)		
Şiddet gösteren kişi	Sıklık	Yüzde (%)
Sarhoşların	2	3,8
Büyük çocukların	27	50,9
Polislerin	5	9,4
Zabıtların	13	24,5
Esnafların	9	17,0
Diğer	1	1,9

Not: Her bir seçenek kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılıp sokakta şiddete maruz kalanların; %3,8'i (2) sarhoşlardan, %50,9'u büyük çocuklardan, %9,4'u polislerden, %24,5'i (13) zabıtalardan, %17,0'ı esnaflardan şiddet gördüğünü belirtirken %1,9'u ise diğerlerinden şiddet gördüğü yanıtını vermiştir.

Tablo 155: Yaş aralığına göre şiddet eylemine maruz kalanların, maruz kaldığı kişi dağılımı

Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Sarhoşların	Sıklık	0	1	1	2
	Yüzde (%)	0,0	1,8	2,9	1,9
Büyük çocukların	Sıklık	5	18	4	27
	Yüzde (%)	41,7	31,6	11,4	26,0
Polislerin	Sıklık	0	3	2	5
	Yüzde (%)	0,0	5,3	5,7	4,8
Zabıtalardan	Sıklık	0	6	7	13
	Yüzde (%)	0,0	10,5	20,0	12,5
Esnafların	Sıklık	0	3	6	9
	Yüzde (%)	0,0	5,3	17,1	8,7
Diğer	Sıklık	0	0	1	1
	Yüzde (%)	0,0	0,0	2,9	1,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre şiddet eylemine maruz kalanların, maruz kaldığı kişi dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %41,7'si (5) ve 10 – 14 yaş arasında olanların %31,6'sı (18) büyük çocukların şiddetine maruz kaldığını ifade etmiştir.

4.1.64. Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız?

Tablo 156: Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız?

Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız? (%)		
Ekmek ihtiyacını karşılama	Sıklık	Yüzde (%)
Fırın veya marketten alırsız	47	45,2
Tandırda kendimiz pişiririz	57	54,8
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların ekmek ihtiyacını karşılama dağılımına göre %45,2'si (47) fırın veya marketten aldığını, %54,8'i (57) ise tandırda kendilerinin pişirdiğini belirtmiştir.

Tablo 157: Göç etme durumuna göre ekmek ihtiyacını karşılama yönteminin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	P-değeri
Ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız ?	Başka yerden buraya göç ettim	26	62,00	12,034	2	0,002*
	Daha önceden de burada ikamet ediyordum	26	38,00			
	Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	52	55,00			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,002$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için göç etme durumuna göre ekmek ihtiyacını karşılama yönteminin sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlıdır. En az bir grup bakımından ekmek ihtiyacını karşılama yönteminin farklılık göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre daha önceden de Van'da ikamet edenlerin başka yerden göç eden ve ailesi başka yerden göç edip kendisi Van'da doğanlara göre ekmek ihtiyacını karşılama yöntemi farklılık göstermektedir. Daha önceden de Van'da ikamet edenlerin ekmek ihtiyacını daha çok fırın veya marketten karşıladıkları bulunmuştur.

4.1.65. Düğünlerinizi nerede yaparsınız?

Tablo 158: Düğünlerinizi nerede yaparsınız?

Düğünlerinizi nerede yaparsınız? (%)		
Düğün yapılan yer	Sıklık	Yüzde (%)
Evimizin yakınındaki müsait bir alanda	82	81,2
Düğün salonunda	18	17,8
Köyde	1	1,0
TOPLAM	101	100,0

Araştırmaya katılanların düğünlerini yaptıkları yer dağılımına göre %81,2'si (82) evinin yakınındaki müsait bir alanda, %17,8'i (18) düğün salonunda ve %1,0'ı (1) köyde yaptıklarını ifade etmiştir.

Tablo 159: Göç etme durumuna göre düğünleri yaptıkları yerin fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Düğünlerinizi nerde yaparsınız?	Başka yerden buraya göç ettim	25	47,88	10,27 2	2	0,006 *
	Daha önceden de burada ikamet ediyordum	24	62,33			
	Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	52	47,27			
	TOPLAM	101				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,006$ değeri 0,05'ten ($p < 0,05$) küçük olduğu için göç etme durumuna göre düğünleri yaptıkları yerin sıra ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. En az bir grubun sıra ortalamasının düğünlerini yaptığı yerin farklı olduğu ifade edilir. Yapılan ikili karşılaştırma testine göre daha önceden de Van'da ikamet edenlerin başka yerden Van'a göç edenler ve ailesinin başka bir yerden göç edip kendisi Van'da doğanlara göre düğünlerini yaptıkları yer farklı olduğu bulunmuştur. Daha önceden de Van'da ikamet edenlerin diğer durumlara göre düğünlerini daha fazla düğün salonunda yaptıkları bulunmuştur. Diğer durumlardakiler ise düğünlerini daha çok evlerinin yakınındaki müsait bir alanda yaptıkları ortaya çıkmıştır.

4.1.66. Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz?

Tablo 160: Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz?

Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	27	26,0
Hayır	77	74,0
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %26,0'ı (27) yaşadığı mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşadığını ve %74,0'ı (77) ise sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Tablo 161: Yaş aralığına göre yaşadığı mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşama durumunun dağılımı

Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz?		Yaş aralığı			TOPLAM
		6 – 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	0	19	8	27
	(%)	0,0	33,3	22,9	26,0
Hayır	Sıklık	12	38	27	77
	(%)	100,0	66,7	77,1	74,0
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	(%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre yaşadığı mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşama durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların hepsi (12) ve 15 – 18 yaş arasında olanların %77,1'i (27) sorun yaşamadığını ifade etmiştir.

4.1.66.1. Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta neden sorun yaşamaktasınız?

Tablo 162: Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta neden sorun yaşamaktasınız?

Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta neden sorun yaşamaktasınız? (%)		
Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
Buraya az yatırım yapılıyor	1	3,7
Elektrik kesintisi ve hastane uzak	4	14,8
Elektrik kesintisi ve su kesintisi	2	7,4
Hastaneye ulaşım zor, altyapı kötü	1	3,7
İkamet ettiğimiz ev dağın dibinde	1	3,7
Kayyum çalışmıyor hizmet vermiyor	1	3,7
Kenar mahalle olduğu için	4	14,8
Mahalle çok tehlikeli	1	3,7
Mahallede sadece okul ve sağlık ocakları var başka bir aktivitenin yapıldığını görmedik	1	3,7
Mahallemize yardım gelmiyor	2	7,4
Mahallenin yolları hep çukur	1	3,7
Mahalleye yardım etmek istemiyorlar	1	3,7
Sadece seçim düzenlemelerinde hizmet veriliyor	4	14,8
Trafo bozuluyor	1	3,7
Yoksul bir mahalle olduğu için yardım yapılmıyor	2	7,4
TOPLAM	27	100,0

Yaşadığı mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşayanların görüşleri şöyledir: %3,7'si (1) "Buraya az yatırım yapılıyor.", %14,8'i (4) "Elektrik kesintisi ve hastane uzak.", %7,4'ü (2) "Elektrik kesintisi ve su kesintisi.", %3,7'si (1) "Hastaneye ulaşım zor altyapı kötü.", %3,7'si (1) "İkamet ettiğimiz ev dağın dibinde." %3,7'si (1) "Kayyum çalışmıyor hizmet vermiyor.", %14,8'i (4) "Kenar mahalle olduğu için.", %3,7'si (1) "Mahalle çok tehlikeli.", %3,7'si (1) "Mahallede sadece okul ve sağlık ocakları var başka bir aktivitenin yapıldığını görmedik.", %7,4'ü (2) "Mahallemize yardım gelmiyor.", %3,7'si (1) "Mahallenin yolları hep çukur.", %3,7'si (1) "Mahalleye yardım etmek istemiyorlar." %14,8'i (4) Sadece seçim düzenlemelerinde hizmet veriliyor." %3,7'si (1) "Trafo

bozuluyor.” ve %7,4’ü (2) “Yoksul bir mahalle olduğu için yardım yapılmıyor.” yanıtını vermiştir.

4.1.67. Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?

Tablo 163: Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?

Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir? (%)		
Durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evet	72	69,2
Hayır	32	30,8
TOPLAM	104	100,0

Araştırmaya katılanların %69,2’si (72) Van kent merkezini güvenli bulduğunu ve %30,8’i (32) ise güvenli bulmadığını ifade etmiştir.

Tablo 164: Yaş aralığına göre Van kent merkezinin güvenli bir yer olduğunu düşünme durumunun dağılımı

Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?		Yaş aralığı			TOP LA M
		6 - 9 yaş arası	10 - 14 yaş arası	15 - 18 yaş arası	
Evet	Sıklık	10	38	24	72
	Yüzde (%)	83,3	66,7	68,6	69,2
Hayır	Sıklık	2	19	11	32
	Yüzde (%)	16,7	33,3	31,4	30,8
TOPLAM	Sıklık	12	57	35	104
	Yüzde (%)	100,0	100,0	100,0	100,0

Yaş aralığına göre Van kent merkezinin güvenli bir yer olduğunu düşünme durumunun dağılımı şöyledir: 6 – 9 yaş arasında olanların %83,3’ü (10), 10 – 14 yaş arasında olanların

%66,7'si (38) güvenli bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 15 – 18 yaş arasında olanların %68,6'sı (24) da güvenli bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 165: Mahalleye göre Van kent merkezini güvenli bulma dağılımı

Van'da hangi mahallede oturuyorsunuz?		Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?		TOPLAM
		Evet	Hayır	
Akköprü	Sıklık	0	1	1
	(%)	0,0	100,0	100,0
Bahçıvan	Sıklık	2	0	2
	(%)	100,0	0,0	100,0
Bostaniçi	Sıklık	15	9	24
	(%)	62,5	37,5	100,0
Cevdet Paşa	Sıklık	0	3	3
	(%)	0,0	100,0	100,0
Esendere	Sıklık	1	0	1
	(%)	100,0	0,0	100,0
Fırat	Sıklık	1	0	1
	(%)	100,0	0,0	100,0
Hacı Bekir	Sıklık	27	10	37
	(%)	73,0	27,0	100,0
İstasyon	Sıklık	2	0	2
	(%)	100,0	0,0	100,0
Karşıyaka	Sıklık	8	1	9
	(%)	88,9	11,1	100,0
Kevenli	Sıklık	1	0	1
	(%)	100,0	0,0	100,0
Köyiçi	Sıklık	0	1	1
	(%)	0,0	100,0	100,0
Selahattin Eyyübi	Sıklık	1	0	1
	(%)	100,0	0,0	100,0
Serhat	Sıklık	1	0	1
	(%)	100,0	0,0	100,0
Seyit Fehim	Sıklık	2	0	2
	(%)	100,0	0,0	100,0
Seyrantepe	Sıklık	2	0	2
	(%)	100,0	0,0	100,0
Suphan	Sıklık	1	1	2
	(%)	50,0	50,0	100,0
Vali Mithat Bey	Sıklık	4	2	6
	(%)	66,7	33,3	100,0
Yeni Mahalle	Sıklık	4	3	7
	(%)	57,1	42,9	100,0
TOPLAM	Sıklık	72	31	103
	(%)	69,9	30,1	100,0

Araştırmaya katılanların ikamet ettikleri mahalleye göre Van kent merkezini güvenli bulma dağılımı incelendiğinde; Bostaniçi Mahallesi oturanların %62,5'i (15), Hacı Bekir Mahallesi oturanların ise %73,0'ı (27) güvenli bulduğunu ifade etmiştir.

Tablo 166: Göç etme durumuna göre Van kent merkezini güvenli bulma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?	Başka yerden buraya göç ettim	26	50,50	1,699	2	0,428*
	Daha önceden de burada ikamet ediyordum	26	48,50			
	Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum	52	55,50			
	TOPLAM	104				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,428$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için göç etme durumuna göre Van kent merkezini güvenli bulma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani göç etme durumuna göre Van kent merkezini güvenli bulma durumunun farklılık göstermediği bulunmuştur.

Tablo 167: Kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba ve tanıdıkları ile aynı mahallede oturanların Van kent merkezini güvenli bulma durumunun fark testi

Sıra İşaretleri				Kruskal-Wallis H Testi		
	Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?	N	Sıra Ortalaması	Test istatistiği	S. d.	p-değeri
Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir?	Evet, hepsi ile aynı mahallede yaşıyoruz	24	43,65	3,303	3	0,347*
	Evet, geneli ile aynı mahallede yaşıyoruz	38	38,16			
	Hayır, hiçbiri ile aynı mahallede yaşamıyoruz	8	30,81			
	Evet ama az bir kısmı ile aynı mahallede yaşıyoruz	7	37,00			
	TOPLAM	77				

*Yukarıda yapılan Kruskal Wallis H testine göre $p=0,347$ değeri 0,05'ten ($p > 0,05$) büyük olduğu için kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarının aynı mahallede yaşama durumuna göre Van kent merkezini güvenli bulma durumunun sıra ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani kendileri gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarının aynı mahallede yaşama durumunun Van kent merkezini güvenli bulma durumunun farklılık göstermediği ifade edilir.

4.1.67.1. Van kent merkezini güvenli bulmuyorsanız; neden güvenli bulmuyorsunuz?

Tablo 168: Van kent merkezini güvenli bulmuyorsanız; neden güvenli bulmuyorsunuz?

Van kent merkezini güvenli bulmuyorsanız; neden güvenli bulmuyorsunuz? (%)		
Nedenler	Sıklık	Yüzde (%)
Bir sürü soytarı var	1	3,2
Büyük çocukların şiddetine maruz kalıyoruz	1	3,2
Çalışan çocuklar arasında sürekli kavga var	3	9,7
Çalışan çocuklara esnaflar şiddet uyguluyor	1	3,2
Çok kalabalık kimse kimseyi tanımıyor	1	3,2
Çok madde kullanan insan var sokakta	1	3,2
Çünkü her yerde sürekli kavga oluyor	1	3,2
Her şehirde olduğu gibi kavgalar şiddetler vb. şeylerin çok görüldüğü yerlerdeyiz	1	3,2
Herkes birbirine karışıyor	1	3,2
Hırsızlık	1	3,2
Hırsızlık, madde kullanımı yoğun yaşanmakta	2	6,5
Siz bunun nedenini bizden daha iyi bilirsiniz	1	3,2
Sokak çeteleri var	3	9,7
Sokaklar güvenli değil	1	3,2
Sokakta büyük çocukların ve zabitanın şiddetine maruz kalıyoruz	1	3,2
Sokakta her türlü tehlike var sarhoşlar, hırsızlar	1	3,2
Sürekli kavga var mahallede	1	3,2
Şiddet	3	9,7
Şiddet, terör	2	6,5
Şiddet, hırsızlık, uyuşturucu	2	6,5
Şiddet olayları var çocukların (kendisinden büyükleri kastederek) çeteleri var	1	3,2
Şiddet, hırsızlık	1	3,2
TOPLAM	31	100

Araştırmaya katılanların Van kent merkezini güvenli bulmama nedenleri dağılımına göre; %3,2'si (1) "Bir sürü soytarı var.", %3,2'si (1) "Büyük çocukların şiddetine maruz kalıyoruz.", %9,7'si (3) "Çalışan çocuklar arasında sürekli kavga var.", %3,2'si (1) "Çalışan çocuklara esnaflar şiddet uyguluyor.", %3,2'si (1) "Çok kalabalık kimse kimseyi

tanımıyor.”, %3,2’si (1) “Çok madde kullanan insan var sokakta.”, %3,2’si (1) “Çünkü her yerde sürekli kavga oluyor.”, %3,2’si (1) “Her şehirde olduğu gibi kavgalar şiddetler vb. şeylerin çok görüldüğü yerlerdeyiz.”, %3,2’si (1) “Herkes birbirine karışıyor.”, %3,2’si (1) “Hırsızlık”, %6,5’i (2) “Hırsızlık, madde kullanımı yoğun yaşanmakta”, %3,2’si (1) “Siz bunun nedenini bizden daha iyi bilirsiniz.”, %9,7’si (3) “Sokak çeteleri var.”, %3,2’si (1) “Sokaklar güvenli değil.”, %3,2’si (1) “Sokakta büyük çocukların ve zabitanın şiddetine maruz kalıyoruz.”, %3,2’si (1) “Sokakta her türlü tehlike var sarhoşlar, hırsızlar”, %3,2’si (1) “Sürekli kavga var mahallede”, %9,7’si (3) “Şiddet”, %6,5’i (2) “Şiddet, terör”, %6,5’i (2) “Şiddet, hırsızlık, uyuşturucu”, %3,2’si (1) “Şiddet olayları var çocukların (kendisinden büyükleri kastederek) çeteleri var.”, %3,2’si (1) “Şiddet, hırsızlık” yanıtını vermiştir.

4.2. Çalışmanın Nitel Bulguları

4.2.1. Yarı-yapılandırılmış görüşme katılımcılarını tanıttıcı bilgiler

Görüşmeci 1(GR 1): Görüşmeci 15 yaşında olduğunu, ilköğretim 7. Sınıf öğrencisi olduğunu ve anne-babasıyla birlikte yaşadığını belirtmiştir. 4(dört) yıldan bu yana sokakta çalışmakta olduğunu belirten görüşmeci yaz aylarında sokakta su satıcılığı yaptığını kış aylarında ise mendil satıcılığı yaptığını eklemiştir. 2(iki) erkek kardeşinin de kendisi gibi sokakta çalışmakta olduğunu ve onların da kendisiyle aynı işi yaptığını dile getirmiştir. Görüşmecinin göç deneyiminin olmadığı ancak ailesinin göç yaşadığı öğrenilmiştir.

Görüşmeci 2(GR 2): 13 yaşında olduğunu anne ve babasıyla birlikte yaşadığını, ilköğretim 7. Sınıf öğrencisi olduğunu, yaklaşık 2(iki) yıldır sokakta çalıştığını, özellikle yaz aylarında mendil satıcılığı yaptığını, kazandığı paranın bir kısmı ile okul ihtiyaçlarını karşıladığını kalan diğer kısmını ebeveynlerine verdiğini belirtmiştir. Görüşmeci, 1 erkek kardeşinin daha kendisi gibi sokakta çalıştığını birlikte aynı işi yaptıklarını ifade etmiştir. Ayrıca görüşmecinin herhangi bir göç deneyiminin olmadığı ancak ailesinin başka bir ilden Van iline göç ettiği bilgisi edinilmiştir.

Görüşmeci 3(GR 3): Görüşmeci 11(onbir) yaşında olduğunu yaklaşık 9(dokuz) yıl önce ailesinin iş bulabilmek için Van’ın ÇATAK ilçesinden Van il merkezine göç ettiklerini akrabalarının yoğunlukta olduğu Hacıbekir Mahallesi’ne yerleştiklerini, ebeveynleri ile birlikte yaşadığını ilköğretim 7. Sınıf öğrencisi olduğunu, yaklaşık 1 ay önce mendil satıcılığı yaparak sokakta çalışmaya başladığını sokakta çalışmayı bir boş zaman

aktivitesi olarak gördüğünü kazandığı paranın günlük ortalama 50(elli) TL civarında olduğunu bir kısmını kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığını, kalan diğer kısmını ebeveynlerine verdiğini belirtmiştir. Görüşmeci şu anda 2 erkek kardeşinin daha kendisi gibi sokakta çalıştığını ifade etmiştir. Görüşmecinin mendil sattığı görülmüştür.

Görüşmeci 4(GR 4): Görüşmeci 14 yaşında olduğunu babasının vefat ettiğini annesi ile birlikte yaşadığını Ortaöğretim 1. Sınıf öğrencisi olduğunu, yaklaşık 2 yıl önce sokakta çalışmaya başladığını, su satıcılığı yaptığını ailede kendisi dışında sokakta çalışan başka kardeşinin olmadığını belirtmiştir. Görüşmeci kendisinin bir göç deneyiminin olmadığını ancak ailesinin göç ile birlikte Van il merkezine geldiğini ifade etmiştir.

Görüşmeci 5(GR 5): Görüşmeci 14 yaşında olduğunu geniş aile yapısına sahip olduğunu ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, Ortaöğretim 1. Sınıf öğrencisi olduğunu, 7(yedi) yıldan bu yana sokakta çalıştığını, yaz aylarında tartıcılık işi yaptığını kışın ise mendil satıcılığı yaptığını, kendisi dışında bir erkek kardeşinin daha sokakta çalıştığını belirtmiştir. Görüşmeci yaklaşık 10 yıl önce ebeveynlerinin iş bulabilmek için Hakkâri ilinden Van iline göç ettiğini belirtmiştir.

Görüşmeci 6(GR 6): Görüşmeci 16 yaşında olduğunu, Ortaöğretim 3. Sınıf öğrencisi olduğunu, ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, 2(iki) yıldan beri sokakta su satıcılığı işi yaparak çalıştığını, ailede kendisi dışında küçük yaşta sokakta çalışan kardeşinin bulunmadığını belirtmiştir. Görüşmeci kendisinin göç deneyiminin olmadığını ancak ailesinin göçle birlikte Van il merkezine yerleştiğini ifade etmiştir.

Görüşmeci 7(GR 7): Görüşmeci 14 yaşında olduğunu, Ortaöğretim 1. Sınıf öğrencisi olduğunu, ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, 11 yaşından beri sokakta çalıştığını, yaz aylarında tartıcılık yaptığını kışın ise mendil satıcılığı yaptığını, ailede kendisi dışında küçük yaşta sokakta çalışan kardeşinin bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca görüşmeci kendisinin göç deneyiminin olmadığını ailesinin ise göç ederek Van il merkezine yerleştiğini ifade etmiştir.

Görüşmeci 8(GR 8): Görüşmeci 14 yaşında olduğunu, Ortaöğretim 1. Sınıf öğrencisi olduğunu, geniş aile yapısına sahip olduğunu ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, 7(yedi) yıldan bu yana sokakta çalıştığını, sokakta tartıcılık işi yaptığını, ailede kendisi dışında küçük yaşta sokakta çalışan başka kardeşinin olmadığını belirtmiştir. Görüşmeci

kendisinin göç deneyimi yaşamadığını ancak ailesinin göç ederek Van il merkezine yerleştiğini ifade etmiştir.

Görüşmeci 9(GR 9): Görüşmeci 15 yaşında olduğunu Ortaöğretim 2. Sınıf öğrencisi olduğunu, geniş aile yapısına sahip olduğunu ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, 5(beş) yıldan beri sokakta çalıştığını, sokakta tartıcılık işi yaptığını, aile de kendisi dışında küçük yaşta sokakta çalışan bireyin bulunmadığını belirtmiştir. Görüşmeci kendisinin bir göç deneyiminin olmadığını ailesinin ise göç ederek Van il merkezine yerleştiğini ifade etmiştir.

Görüşmeci 10(GR 10): Görüşmeci 17 yaşında olduğunu, ortaöğretim 4. Sınıf öğrencisi olduğunu, geniş aile yapısına sahip olduğunu ebeveynleri ile birlikte yaşadığını, 9(dokuz) yıldan beri sokakta çalıştığını, yaz aylarında araba camı silme işi yaptığını, kış aylarında tartıcılık işi yaptığını, ailede kendisi dışında küçük yaşta sokakta çalışan bireyin bulunmadığını belirtmiştir. Görüşmeci yaklaşık 13 yıl önce ebeveynlerinin iş bulabilmek için Van'ın Çatak ilçesinden Van il merkezine göç ettiğini ifade etmiştir.

4.2.2. Katılımcıların kamu hizmetlerinden beklentileri

Katılımcılar ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde üzerinde en çok fikir beyan edilen ve konuşulan konu çocukların kamusal hizmet algısı ve bu algıya ayarlı beklentileri olmuştur. Bu konuyla ilgili çocuklarla yapılan sohbetlerde ve soru-cevap süreçlerinde çocukların belediye başkanlığından ve mahalli mülki idareden kentteki tüm çocuklar için isteklerinin birinci sırasında, çevresel fiziki düzenlemelerin yer aldığı görülmüştür. Bunun yanında çocukların kentsel alanlardaki hareket özgürlüğünün önünü açan veya bu özgürlüğü pekiştiren talepleri de olmuştur. Çocukların kentteki kamusal hizmetler hakkındaki talep ve beklentilerine içkin olduğu gözlemlenen şikayetvari tutumlarının altında, kentsel yönetim alanına katılımlarının sağlanmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

“Bizim mahallemizde park yok, oyun sahası yok, futbol sahası yok e bizim de canımız sıkılıyor mecburen çarşıya(çocukların neredeyse tümü çalışma alanlarını oluşturan işlek caddeleri ve sokakları “çarşı” diye nitelendirmektedir) çıkıyoruz. Ben vali olsam ya da belediye başkanı falan olsam her mahalleye bir halı saha, bir park bir tane de havuz yapardım ve çocuklara beleş olsun derdim.” GR 7

“...Halı saha ve spor alanları yapardım, parklar yapardım, çocuklar için, çocukların servislere ücretsiz binmesini söyledim çalışan herkese...” GR 1, GR 4, GR 3

GR 5, GR 6 ve GR 10 ile yapılan görüşmelerde, kent odaklı kamusal hizmetlerden beklentilerini içeren en önemli başlığın ise “istihdam” ile ilgili olduğu anlaşılmıştır. Bu istihdam talebi genellikle şu şekilde dile getirilmiştir.

“Ben belediye başkanı ya da vali olsam sokakta çalışan çocukların ailesinden birilerini işe sokardım o zaman belki çocuklar sokakta çalışmaktan vazgeçerlerdi, çünkü bir çocuk sokakta çalışıyorsa ailesi fakirdir.” GR 5

“... İş lazım abe iş, mesela benim babama belediyeden güzel bir iş verseler benim ne işim olur sokakla, çalışmayla, senle...” GR 10

GR 10 bu cümleyi kurarken yüzünde muzip bir gülümseme belirtmiştir.

“... Bence babasının güzel bir işi olan hiçbir çocuk sokakta çalışmaya gelmez o yüzden ben vali ya da belediye başkanı olsam herkese iş veririm mesela babamı işe koysalar bugünden sonra bir daha asla gelmem çalışmaya, keyfime bakarım...” GR 6

Katılımcılardan GR 2’ nin ve GR 9’ un sokakta çalışırken kötü muameleye maruz kaldığına dair içerikler barındıran ifadeleri olmuştur. Söz konusu kötü muamelelerin ise polis ve zabıta görevlileri tarafından uygulandığı belirtilmiştir. GR 8’ in aktarımlarında ise sokakta çalışan çocukların çalışma koşullarını kolaylaştıran bazı talepler içerdiği görülmüştür. Bu durum ile ilgili kamusal makamlardan beklentilerini ise şu şekilde dile getirmişlerdir.

“Ben valinin yerinde olsam bırakmam kimse sokakta çalışan çocuklara karışsın(kimseden kastının kim olduğu sorulduğunda ise zabıta ve polis şeklinde cevap alınmıştır)...” GR 2

“...sokakta çalışan çocuklara karışanlara ceza yazardım.” GR 9

“Sokakta çalışan çocuklar için bir merkez yapardım çarşıya ve o merkezde çocuklar için kurs verirdim ve yemek dağıtırdım çocuklara...” GR 8

Katılımcı çocuklar ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde genel olarak kentsel mekânlarda kendilerine özgü tasarlanmış alanların olmamasından yakındıkları ve kamusal hizmetlerden beklentilerinin bu yönde olduğu görülmüştür. Katılımcıların

beklentilerini dile getirmeleri, aynı zamanda bir ihtiyacı ve bu ihtiyacın ilgili mercilerce karşılanmamasını dile getirmeleri anlamına gelmektedir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların dile getirdikleri beklentilerin ‘‘kent hakkı’’ kavramına içkin hususlar olduğu anlaşılmış ve söz konusu ifadelerin uç istekler barındırmadığı görülmüştür. Görüşme yapılan katılımcıların çoğu Hacıbekir mahallesinde oturmasının verilen cevaplar üzerindeki etkisi araştırıldığında; diğer mahallelerde yaşayan çocukların da söz konusu taleplere oldukça yakın taleplerinin olduğu görülmüştür. Çalışmanın nicel verilerinden de anlaşılabacağı gibi anket ve görüşmelere katılan çocukların büyük çoğunluğu kentin göç ile oluşmuş mahallelerinde yaşamakta olan çocuklardır. Bu mahallelerde var olan mekân tasarımı ve alt yapı özeni göz önüne alındığında; katılımcılardan alınan cevapların gerçeğe oldukça yakın olduğu söylenebilir.

4.2.3. Katılımcıların göç olgusuna ilişkin düşünceleri

Yarı-yapılandırılmış görüşmelere katılan çocuklardan beşinin göç deneyiminin olduğu diğer beşinin ise ailesinin göç öyküsünün olduğu bilinmektedir. Göçü bizzat yaşamış olan çocukların yaşanan sürece dair anlatıları ve göç etmiş olmanın kendileri için olumlu-olumsuz yanları şu şekilde dile getirilmiştir.

‘‘Biz Hakkâri’den göç ettik, eskiden köyde yaşıyorduk, maddi durumumuz iyi değildi, toprağımız azdı, akrabalarımızın hepsi Van’ a ve Antalya’ ya gittiler, babam da iş bulmak için buraya geldi ama iş bulamıyor mecburen ben çalışıyorum. Keşke köyümüzde kalsaydık burası hiç güzel değil, burada insanlar acımasız oluyor kimse kimseye bakmıyor...’’ GR 5

‘‘Biz çatak’ ın bir köyündeydik sonra babam merkeze gidelim dedi hem daha iyi yaşarız hem de siz okursunuz bir yerlere gelirsiniz dedi ve biz de geldik ama babam çalışmıyor ben ve kardeşim çalışıyoruz, köydeyken de çalışıyorduk ama daha güzeldi sokakta çalışmak güzel değil ö yüzden keşke köyümüze dönsek...’’ GR 6

Göç deneyimi olan katılımcıların bir kısmı şehir yaşamı için olumlu ifadeler kullanırken daha büyük kısmı göç etmeden önceki yaşamlarına özlem duymaktadır. Şehir yaşamından memnun olmayan katılımcıların ortak özelliğinin ise yaşanan göçün beklentilerini karşılayamaması olmuştur. Şehir yaşamıyla ilgili en büyük beklentileri olan erişim imkânlarının çokluğu, katılımcıların göç motivasyonlarını oluşturmuş olsa da söz konusu imkân ve olanaklara ulaşım biçimi katılımlar açısından hal kırıklığı oluşturmuştur.

GR 9' un göçmüş oldukları yere geri dönüşün mümkün olmama nedenini şu şekilde ifade etmiştir. İfadenin ilginç yanı ise GR 9' un göç deneyiminin bulunmamasıdır. İlgili görüşmecinin yaşanan olumsuzluklara giden sürecin başlangıcı olan yanlış kararlarda herhangi bir etkisinin olmamasına karşın verilen kararı içselleştirerek kendi deneyimiymiş gibi aktarması oldukça ve bundan kendini sorumlu tutması dikkat çekicidir. Görüşmecide bu tutumu yaratarak bir bakıma dâhil olmadığı bir karar verme sürecinin yarattığı olumsuz sonuçların sorumluluğunu hissetmesi veya paylaşması, ebeveynlerinin/ebeveyninin almış olduğu göç kararını ona dayandırması ile açıklanabilir.

“Şehirde her şey var bu güzel bir şey ama her şey parayla, yani şehirde eğer paran varsa kralısın ama yoksa bizim gibi hep çalışmak zorundasın. Biz bunun bilmiyorduk biz diyorduk belki orası köy gibi herkes herkesi seviyor yardım ediyor ama öyle değilmiş...” GR 9

“...sonuçta köyde ekonomik olarak iyi durumda olmadığımız için geldik ama şimdiye bakarsan daha önceki durumumuz daha iyiydi bence, umduğumuzu bulamadık yani yine de benim için şehirde yaşamak daha güzel zaman geçirecek çok şey var falan...” GR 10

Bizim köylüler de şehre gelmişlerdi hep çok güzel diyorlardı ama biz geldik pişman olduk, babam köydeki toprakları ve hayvanlarımızı şehirde iyi bir yaşantı kuralım ve iyi bir eğitim görelim diye sattı, evi de çok ucuza sattı-çünkü o zamanlar parası yoktu-ondan sonra köye gitmek istedik ama gidemedik...” GR 7

Kente göç etmiş olmaktan gayet memnun olan ve önceki yerleşim yerine geri dönmek istemeyen sadece bir katılımcı olmuştur. Bu katılımcının özelliklerine bakıldığında ailesinin ekonomik gelirinin görüşme yapılan diğer katılımcıların ailelerinin ekonomik gelirinden fazla olduğu göze çarpmıştır. Kente öncesinde göç eden akrabaları ve ailesini kıyaslayan bu katılımcı, aslında şehre ilk gelenler ile sonradan gelenlerin yaşam koşulları arasındaki çarpıcı farklılığı şu sözlerle ifade etmiştir.

“İyi ki köyden geldik çünkü şehirde her şey var, zaman daha güzel geçiyor. Bizim akrabalarımız da şehre gelmişlerdi bizden önce anlar çok zengin oldular sonrasında. Biz de geldik ama onlar kadar zengin olmadık. Babam hep anneme kızar senin yüzünden geç kaldık o yüzden fakiriz diye. Keşke daha önce gelseydik şehre...” GR 3

Kendisinin göç deneyimi almayan ancak ailesi(ebeveynleri veya onların ailesi) göç etmiş katılımcıların bu konuyla ilgili göç deneyimine sahip katılımcılarda olduğu kadar çok düşünce ifade etmediği ancak katılımcılardan bazılarının göçü yaşamadığı halde yaşayan biri gibi anlatımlarda bulunması oldukça ilginç bulunmuştur. Bu şekilde ifadelerde bulunan çocukların ortak özelliklerine bakıldığında ise köy boşaltmaları sonucu göçe zorlanan ailelerin çocukları olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların aşağıdaki ifadelerine içerik oluşturan olayların 1990-2000 yılları arasında gerçekleştiği ancak aile üyelerinden söz konusu göçe maruz kalanların bu süreçleri sürekli anlatılmasına bağlı olarak, anıların o dönemi yaşamamış ve o döneme şahitlik etmemiş bireylerin de bilinçlerinde geniş bir yer kapladığı anlaşılmıştır.

‘‘köyümüz boşaltıldığı için Van’ a gelmişler bizimkiler, zormuş yani o zamanlar, hala köyümüze girmek yasaktır.’’ GR 2

‘‘PKK ile devlet savaştıkları için bizimkilerde köyden çıktılar. Ama askerler gelip dediler ya çıkın ya da korucu olun bizimkiler de çıktı geldi Van’ a’’ GR 1

Göç deneyimi olmayan katılımcılardan GR 4’ ün ve GR 8’in ise genel olarak kent deneyiminden memnun oldukları ve ailelerinin göç öyküsüne dair açıklamalarda bulunmadıkları gözlemlenmiştir. Yapılan görüşmede bu iki görüşmecinin gerek kendilerinin gerekse aile üyelerinin göç etmiş oldukları yerleşim yeri ile ilişkilerinin olmadığı öğrenilmiştir.

‘‘... hiç gitmedim zaten köye o yüzden benim için şehirde yaşamak çok güzel.’’ GR 8

‘‘... valla abe ben hiç hatırlamıyorum bizimkiler ne zaman gelmişler o yüzden bir şey diyemem bununla ilgili...’’ GR 4

4.2.4. Katılımcıların sokakta çalışma olgusuna ilişkin düşünceleri

Sokakta çalışırken görüşme sağlanan katılımcıların sokakta çalışma durumlarına ilişkin düşüncelerinin ekseriyetle olumsuz ve ihtiyaç odaklı olduğu görülmüştür. Sokakta çalışmaktan memnuniyetlerinin sorgulanmadığı yarı-yapılandırılmış görüşmede daha çok sokakta çalışırken kendilerini olumsuz etkileyen koşullara odaklanmıştır. Yapılan görüşmelerde çocukların çalışma alanları olan işlek caddeler ile evlerinin bulunduğu muhit arasındaki mesafenin kendilerini yorduğu ve sokakta yaptıkları işlerin sürekli harekete endeksli olmasının olumsuz bir durum olarak kendilerini etkilediği anlaşılmıştır.

Katılımcıların tümünün yoksulluktan ötürü çalışmak zorunda olduklarının bilinciyle hareket ettikleri ve yaşam koşullarının değişeceğine dair beklentileri olmadığından içinde bulunulan koşulların içeriğine ve düzenlenmesine dönük samimi ifadeler kullandıkları gözlemlenmiştir.

“Gün boyu çalışıyoruz, dinlenme yerimiz yok, bazen yorulduğumuzda Feqiye Teyran Parkı’na bazen de Ahmede Hani Parkı’na gidiyoruz ama oralarda da boş yerler yok hep yaşlılar var bizi kovuyorlar.” GR 7

“Çok yoruluyoruz, bazen az para kazanıyoruz ve yemek yiyemiyoruz, bedava yemek dağıtan bir yer yok. Eskiden belediyenin çorba arabası ve sandviç arabası vardı oradan bedavaya alıyorduk, onu da kaldırdılar.” GR 3, GR 4

Katılımcılardan bazıları sokak yaşantısının zorluklarını dile getirirken bazıları ise sokakta çalıştıkları sırada ihtiyaç duydukları fizyolojik ihtiyaçlarının(açlık ve dinlenme) karşılayacak kamusal alanların ve kamusal hizmetlerin yokluğundan söz etmiştir. Belirtilen zorlukların dışında sokakta çalışırken daha büyük çocukların veya çocuk guruplarının kötü muamelesine maruz kaldıkları veya eşya satmaya çalıştıkları yetişkinlerin kötü sözlerine veya davranışlarına maruz kaldıkları anlaşılmaktadır. Katılımcıların sokakta çalışmanın zorlukları ile ilgili aktarımları şu şekilde olmuştur.

“...acıktıyoruz eve gidemiyoruz çünkü ev uzak keşke belediye bize yemek verseydi öğlenleri...” GR 6, GR 2

“Bazen mendil satarken insanlar bize ‘defol’, ‘git işine’, ‘kaybol’ gibi kelimeler kullanıyor tekme bile attı biri bana ama bazıları da mendili almasa da iyi davranıyor bana ‘yok canım sağol’ falan diyor işte hoşuma gidiyor bu...” GR 8

“Acıkıyorum bazen, akşama kadar yemek yemiyorum eğer az para kandiysam, büyük olan çocuklar ya da kalabalık olanlar bazen ben çok kazandığımda beni dövüyorlar bırakmıyorlar çalışayım(GR 5, GR 10) ben de sonra mecburen başka bir yere gidiyorum onlarla karşılaşmamak için...” GR 10

“Sokakta çalışmak çok zor bir şey ve çok kötü, keşke kimse çalışmasa ama mecburuz. Bazen sokakta çalışırken ailesiyle gezmeye çıkmış çocuklar görüyorum ya da arabanın içinde kendine oturuyor çocuk, ben o zamanlarda çok üzülüyorum. Kısıkanıyorum.” GR 1

Sokakta çalışırken polis veya zabıta ekipleri tarafından alıkonularak karakola götürüldüğünü belirten bir katılımcı, sözlü ve davranışsal açıdan zaman zaman kötü muameleye maruz kaldığını belirtmiştir.

“...Sokakta çalışmak çok kötü bir şey, aç kalıyorsun, kavga çıkıyor hep, zabıta alıyor seni polis alıyor seni götürüyorlar karakola, bir sürü fırça atıyorlar, kızıyorlar. Bazen de para kazanmıyorsun mecburen aç kalıyorsun, oyun oynamaya fırsatın kalmıyor bazen...” GR 9

4.2.5. Yaşanılan çevrenin katılımcıların sokakta çalışması üzerindeki etkisi

Katılımcılara sokakta çalışmalarının nedenleri arasında yaşadıkları sosyal çevre ve fiziksel çevrenin etkinliğine dair sorular sorulmuştur. Çocukların kavram bilgisi göz önünde bulundurularak, yaşanılan sosyal ve fiziki çevre ‘mahalle’ olarak kodlanmış ve görüşme boyunca bu kod kullanılmıştır. Yaşanılan mahallenin çocukların gözünden sokakta çalışmaları üzerindeki etkisi çocukların ifadelerinde çok yönlü ve çarpıcı bir etkiyle yer aldığı görülmüştür.

GR 9 yaşanılan çevrenin sokakta çalışan çocuk üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Bizim mahallede çoğu insan fakir olduğu için küçük veya büyük fark etmeden herkes çalışmak zorunda, çalışmayanlara tembel derler...” GR 9

Yaşanılan sosyal çevrenin, sokakta çalışan çocuk olgusunu besleyen önemli nedenlerden biri olarak öne süren GR 3, bu olgunun yayılımında akran etkisini ve ebeveyn baskısını şu şekilde ifade etmiştir.

“Mahalledeki bazı arkadaşlarım çalıştığı için ben çalışsam annem ve babam bana onları örnek gösterir, herkes çalıştığı için ben de çalışıyorum. Zaten gündüzleri okul olmadığına mahallede neredeyse hiç arkadaşım kalmıyor hepsi çalışmaya gidiyor. Ben de mecburen gidiyorum. Yani mahalledeki çocuklar çalışmazsa ben de çalışmam...” GR 3

GR 7 ise mahallelerinde zaman geçirebileceği sanatsal, sportif veya sosyal faaliyet alanları olmadığından ötürü sokakta çalışmanın kendisine cazip geldiğini belirtmiştir. Sokakta çalışmak bu ifadeleri dile getiren çocuklar için boş zaman aktivitesi veya bir

oyun olarak algılanmaktadır. Ancak bu algının temelinde beton hükümdarlığına dayalı kentleşmenin payı oldukça büyüktür.

“...Mahallede park yok, kurs yok, halı saha falan yok, eskiden top oynadığımız bazı yerler vardı ama hepsinin yerine ev yaptılar. Bizim de canımız sıkılıyor. Biz de çarşıya gidip arkadaşlarımızla görüşüyoruz, biraz da para kazanıyoruz. İyi oluyor yani eğleniyoruz...” GR 7

GR 2 sokakta çalışan çocukların hemen hemen hepsinin kendi mahallelerinden(Hacıbekir Mahallesi) olduğunu veya Karşıyaka, Bostaniçi ve Yenimahalle’ den olduklarını belirtmiştir. GR 2’ nin ifadelerine bakıldığında ilk bakışta yaşanılan çevre ve sokakta çalışan çocuk arasındaki ilişki kendisini dışa vurmaktadır. İlginç olan bir başka bulgu ise GR 2’ nin sokakta çalışan çocukların mahallelere göre dağılımının işbu çalışma çerçevesinde elde edilen bulgularla uyuşması olmuştur.

“... Zaten baktığında sokakta çalışan çocukların hemen hemen hepsi bir birlerini tanırılar çünkü aynı mahallelerden olan çocuklar sokakta çalışıyor genellikle, mesela en çok bizim mahalleden çocuk çalışıyor sokakta, sonra da işte bizim mahalleye yakın olan mahalleler, Bostaniçi, Yenimahalle, Karşıyaka falan...” GR 2

GR 4, GR 8, GR 6, ve GR 1 ile yapılan görüşmelerde ise yukarıda belirtilen bulguları destekleyen farklı veya bu bulgularla benzeşme gösteren ifadeler sarf edilmiştir.

“... İnsan zengin olsa başka bir mahallede oturur e zenginlerin de olduğu mahallede kimse zevkine sokakta çalışmaz...” GR 4

“Bizim mahalle fakir mahallesi olduğu için arsalar ucuz, kimse kolay kolay zengin olmaz e fakir mahallesi olduğu için de herkes çalışıyor.” GR 8

“... Valla abe ben daha zengin mahallesinde oturan ve sokakta çalışan kimseyi görmedin o yüzden bu işler hangi mahallede yaşadığınla ilgilidir...” GR 6

“... Herkes çalıştığı için mahallede kimse kalmıyor, e biz de arkadaşlarımızla oyun oynamak istiyoruz mesela onlarla takılmak istiyoruz o yüzden biz de sokağa gidip arkadaşlarımız nasıl çalışıyorsa onlardan öğrenip o işi yapmaya başlıyoruz hem bu sayede sabahtan akşama kadar da kendimize eğleniyoruz...” GR 1

GR 5 ve GR 10 ise yaşamakta olduğu sosyal ve fiziki çevrenin sokakta çalışması üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirten ve sokakta çalışma olgusunun sadece yoksullukla alakalı bir durum olduğunu bildiren ifadeler sarf etmişlerdir. Bu katılımcıların söz konusu görüşme boyunca takındıkları bezgin, karamsar ve set-gerçekçi tavırlarının onlara takvim yaşlarının çok ilerisinde bir mizaç ve görü kazandırdığı gözlemlenmiştir.

“... Bence her şey fakirlikle ilgili mesela ben zengin olsam aynı mahalleimde otursam da çalışmam. Neden? Çünkü ihtiyacım yoktur. Yani paran varsa gerisi boştur abe...” GR 5

“... Ben öyle düşünmüyorum bence zenginlik ve fakirlikle alakalı her şey parası olan insan okula gider, evinde bilgisayar oyunu oynar, arkadaşlarıyla tatile gider kafeye gider. Mesela bizim mahallede durumu(ekonomik durumdan söz etmektedir) iyi olan arkadaşlarım sokağa çalışmaya çıkmıyor ama aynı mahalledeyiz...” GR 10

5. TARTIŞMA

Sokakta çalışan çocuk olgusunu açıklamaya ve bu olgunun göç ve kentleşme olguları ile olan ilişkisine odaklanan bu çalışma; sokakta çalıştığı müşahade edilen 104 çocuk ile sokakta çalıştıkları esnada yapılan anket uygulaması ve görüşmelerden elde edilen bilgilerin analiz edilerek yorumlanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla işbu çalışmada karma yöntem kullanılmış olup olguya içkin özellikler ve bağlamları betimsel olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Sokakta çalışan çocuk olgusuna dair Van ilinde yapılan herhangi bir akademik çalışma olmadığından bulguların bağlamsal parametreleri aynı olan başka bir çalışmanın bulgularıyla karşılaştırılması mümkün olmamıştır. Ancak işbu çalışmanın bulguları, Türkiye'nin farklı illerinde sokakta çalışan çocuk olgusu üzerine yapılan akademik çalışmalarla karşılaştırıldığında, bulguların birbiriyle örtüşen ve ayrışan yanlarının olduğu fark edilmektedir.

Katılımcılardan %98.1' inin erkek %1.9'unun ise kız çocuğu olduğu görülmüş ve bu bulgunun çalışmanın evreni içerisinde gözlemlenen gerçekte örtüştüğü düşünülmektedir. Sokakta çalışan çocuklar alanında Türkiye' nin farklı kentlerinde(Mersin, Malatya, Ankara, İstanbul, Diyarbakır) yapılan çalışmalara bakıldığında sokakta çalışan çocukların cinsiyet dağılımında ciddi bir erkek çoğunluğun tespit edildiği görülmektedir (Bknz. Altuntaş; 2003, Bilgin; 2008, Göngür; 2003, Yeşil; 2009, Çevik; 1997).

Çalışmaya katılan çocukların en küçüğünün 6(altı) yaşında olduğu ve katılımcıların %54.8' inin yani çoğunluğunun 10-14 yaş arasındaki çocuklardan müteşekkil olduğu görülmüştür. Bilgin (2008) tarafından Diyarbakır ilinde ve Yeşil (2009) tarafından Malatya ilinde yapılan araştırmalarda benzer bulgulara rastlanmıştır. İnsan yaşamının kritik evrelerinde biri olan erken ergenlik dönemi içerisinde bulunan bu çocukların sokakta maruz kalabilecekleri olumsuz eylemler veya sokakta edinecekleri olumsuz alışkanlıklar ileriki yaşamlarında öze veya dışa dönük yıkıcı eylemler olarak ortaya çıkabilmektedirler (Bahçecik vd. 2000, 394).

Çalışmanın bulgularına göre görüşme sağlanan çocukların %69.2 si çekirdek ailede %30.8'i ise geniş ailede yaşamaktadır. TÜİK (2019)' in adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre yapmış olduğu araştırmaya göre Van ilinde geniş aileden oluşan

hane halkı oranı %21.8'dir. Bu oran araştırmamızda ulaşılan bulguyla birlikte düşünüldüğünde hane halkı geniş aileden müteşekkil çocukların sokağı çalışma alanı olarak kullanma oranının diğer aile tiplerine mensup çocuklara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Van ilindeki işsizlik, istihdam ve iş gücüne katılım oranları incelendiğinde; kentteki istihdam oranının %37.8 olduğu, istihdam oranı % 30 olan Mardin, Batman, Siirt, Şırnak ve istihdam oranı %35.7 olan Şanlıurfa, Diyarbakır' dan sonra Bitlis, Muş ve Hakkâri ile birlikte istihdam oranı en düşük olan illerden olduğu görülmektedir. İşsizlik oranlarına bakıldığında ise; yine Muş Bitlis ve Hakkâri ile birlikte işsizlik oranının %25.9 olduğu görülmektedir. Bu alanda da Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak' tan sonra işsizlik oranının en yüksek illerden biridir (TÜİK, 2019). Çalışmamızın nicel bulgular kısmında ailelerin aylık ortalama gelirlerine ve ailedeki fert sayısına bakıldığında aile bireylerinin dolayısıyla sokakta çalışmakta olan çocukların ciddi bir ekonomik yoksulluğun pençesinde kıvrandıkları açık bir şekilde görülecektir. Çalışmaya katılanların %12' si ailesinin herhangi bir gelirinin olmadığını ifade ederken, %77.4' ü ise ailesinin aylık 1.000 TL ile 3.000 TL arasında değişen miktarda gelirlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu(TÜRK-İŞ) 'nun verilerine göre 2021 yılının ocak ayında 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 2.651,87 TL, yoksulluk sınırı ise 8.638,02 TL olarak belirlenmiştir. Bu perspektiften bakıldığında çalışmamıza katılan çocukların ailelerinden en az %60.7' si açlık sınırının altında yaşam koşullarına, diğer katılımcıların tümünün ailesi ise yoksulluk sınırının altında yaşam koşullarına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcı çocukların, ailelerinin ekonomik durumuna uyumlu olarak orta geliri, fakir veya çok fakir ayrımı yapabildikleri görülmüştür. Bu veriden hareketle çocukların toplumun bireyi ve gurupları ekonomik sınıflandırma biçiminin bilincinde olduklarını ve bu sınıflandırmaları çevresel koşulların oluşturduğu standartlar çerçevesinde yaptıkları sonucuna ulaşılabilir.

Ebeveynlerin ücret getirici bir işte çalışma oranlarına bakıldığında ise kadınların emek piyasasına erkeklerden çok daha az katılım sağladığı anlaşılmaktadır. Bireylerin emek piyasasına katılımını etkileyen birçok husus mevcuttur. Bunların içinde eğitim, gelenekler ve kültür, göç, siyasal süreçler en etkili olanlardır. Gün(2010)' ün yaptığı araştırmada da yine kadınların emek piyasasına katılımı ve eğitimi konusunda çalışmamızdaki bulgulara benzer bulgular elde ettiği görülmektedir.

Ailesinin aylık 3.000 – 3.999 TL geliri olanlar kazandığı parayı eğitimi ve özel ihtiyaçları için harcama durumu diğer gruplara göre daha yüksek bulunurken, ailesinin aylık 500 – 999 TL arası gelir olanlar ise 1.000 – 1.999 TL ve 2.000 – 2.999 TL arası geliri olanlardan daha fazla kazandığı parayı ebeveynlerine verdiği bulunmuştur. Bu çarpıcı veri aslında sokakta çalışan çocukların sokakta çalışma nedenini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Sokakta çalışarak kazandıkları parayı ebeveynlerine veren çocukların aileleri kuvvetle muhtemel temel yaşam gereksinimlerini karşılamakta zorlanan ailelerdir. Diğer guruptaki çocukların aileleri ise temel yaşam gereksinimlerini kısmen veya tümüyle karşılayabilmekte ancak çocukların özel ihtiyaçlarına ekonomik anlamda cevap olamamaktadırlar.

Yapılan çalışmada 6-9 yaş aralığında olan 12 çocuğun eğitimine aktif olarak devam ettiği ancak 10-14 yaş aralığında olan çocuklardan 7' sinin ve 15-18 yaş aralığında olan çocuklardan 15' inin eğitimine devam etmedikleri tespit edilmiştir. Çalışmamızın bulgularından bir diğeri ise yaş büyüdükçe sokakta çalışma süresinin artış gösterdiğidir. Bu iki bulgu birlikte düşünüldüğünde sokakta çalışmanın çocukları eğitim süreçlerinden koparan bir etkisinden söz edilebilir. Sokakta çalışan çocukların akademik başarılarının düşük olduğu ve sokakta çalışma halinin akademik başarı üzerinde dolayısıyla çocukların eğitim kurumlarıyla olan bağı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu (Bilgin, 2008; Yeşil, 2009; Altuntaş, 2003; Atauz, 1990) birçok çalışmada ulaşılmış bir sonuçken işbu çalışmanın katılımcıları bu durumu doğrulamamıştır. %27.5' i bu bulguyu destekler nitelikte, sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarısının düştüğünü belirtmiş, geriye kalan %72.5' lik kısmı ise sokakta çalışmanın okul başarıları üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sahip olmadığını belirtmişlerdir. Eğitim süreçleri sonlanmış çocuklardan %23.8' i eğitim sürecinin sonlanmasının ana sebebi olarak başarılı olamamayı gösterirken %23.8' i de yine okumayı sıkıcı bulduğu için okula devam etmediğini aktarmıştır. Sokak yaşamının cazibesi çocuklar açısından oldukça çekicidir dolayısıyla sokakla ilişkisi emek-kazanç boyutuna ulaşmış çocukların eğitim ile olan ilişkilerinin bozulması olasıdır(Karatay, 2002a; Acar, 2006). Katılımcı çocukların okulların açık olduğu günlerde ve kapalı olduğu günlerde sokakta çalışma sürelerine bakıldığında okul ile iyi ilişkilerinin olmadığı sonucuna varılabilir. Lennan (1993) İngiltere ve Galler' de sokakta çalışan çocuklar üzerine yapılan çalışmadan yola çıkarak; çocuklar açısından sokakta çalışmanın okul başarısını olumsuz etkilediğini ve sokakta çalışma sürelerine bağlı olarak söz konusu olumsuz etkinin arttığını veya azaldığını tespit etmiştir.

Eğitim Yoksulluk birçok olumsuzluğun ana sebebi olduğu gibi kişinin eğitim bilincine de yön veren temel etkenlerdendir. Görüşme sağlanan çocuklardan %75' inin annesi okur-yazar değilken %12.2' si ise okur-yazar olup herhangi bir eğitim kurumundan mezun değildir. Yine bu çocuklardan %26.5' inin babası okur-yazar değilken %38.8' inin babası ise oku-yazar olmasına karşın herhangi bir eğitim kurumundan mezun değildir. Ebeveyn profilinin çocuğun yaşamına yön verme noktasındaki etkisi göz önüne alındığında; yeterince eğitim alamamış, yoksul ebeveynlerin, eğitim dâhil birçok kamusal hizmete erişimin ekonomik endeksli olduğunu bildiğimiz sistem içerisinde çocukları için fark yaratacak koşullar oluşturması beklenemez. Nitekim eğitim süreci sekteye uğrayan katılımcılardan % 42' si ekonomik zorluklar nedeniyle eğitime devam edemediğini aktarmıştır. Bu oran Karataş ve ark. (2015) tarafından yapılan araştırmaya %22.2 olarak yansımıştır.

Sokakta çalışırken karşılaşılan sorunlardan biri olan fiziksel şiddete maruz kalma durumunun çalışmamız kapsamında ulaşılan bulguları çarpıcıdır. Çalışmamızın bulgularına göre sokakta çalışmakta olan çocukların çoğunluğu(%51'i) sokakta çalışırken fiziksel şiddet eylemine maruz kalmıştır. Karataş ve ark. (2015) tarafından Ankara ilinde yapılan çalışmada sokakta çalışan çocukların % 32' ünün fiziksel şiddet eylemine maruz kaldığı bulunmuştur. Bilgin (2008) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan çalışmada ise sokakta çalışan çocuklardan %80'inin fiziksel şiddet eylemine maruz kaldıkları bulunmuştur. Söz konusu fiziksel şiddetin uygulayıcıları noktasında çalışmamıza en yakın bulguların yine Karataş ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmanın bulguları olduğu görülmüştür. Sokakta çalışırken fiziksel şiddete maruz kalan katılımcıların sokakta çalışan diğer çocuklar tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılma oranı çalışmamızda %50.9 olarak, Zabıta veya Polis memurlarının fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların oranını ise %33.9 olarak bulunmuştur. Bu oranlar Karataş ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada sırasıyla %43.8 ve 12.5 olarak saptanmıştır. Sokakta çalışırken fiziksel şiddete maruz kalan çocukların kalmayan çocuklara göre sokakta çalışırken kendini daha az güvende hissettiği bulunmuştur.

Sokakta çalışmaktan memnun olma durumlarına bakıldığında; sokakta çalışan çocukların %52.8' inin sokakta çalışmaktan memnun olduğu ve %47.2' sinin de sokakta çalışmaktan memnun olmadığı görülmektedir. Çırak ve Çivitci (2004)' nin yapmış oldukları çalışmada sokakta çalışan çocukların %37' sinin sokakta çalışmaktan memnun oldukları ve %67' sinin ise memnun olmadığı bulunmuştur. Çocukların sokakta

çalışmaktan memnun olma veya olmama nedenlerine bakıldığında memnuniyet nedenlerinin ekseriyetle ekonomik kaynaklı, memnun olmama nedenlerinin ise ekseriyetle sokakta çalışmanın koşullarından kaynaklandığı bulunmuştur. Çalışmamız kapsamda ulaşılan sonuçlar ele alındığında; çocukların sokakta çalışmaktan duydukları memnuniyet veya memnuniyetsizliğin nedenlerinin Çırak ve Çivitci (2004)' nin ulaştığı bulgularla ileri derecede örtüştüğü söylenebilir.

Sokakta geceyi geçiren çocuk oranına bakıldığında çalışmamız kapsamında ulaşılan oranının %8.7 olduğu görülmektedir. Karakuş (2010) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan çalışmada %16.3'ünün en az bir geceyi sokakta geçirdiği bulunmuştur. Karataş ve ar. (2015) tarafından yapılan çalışmada ise bu oranın %13.5 olduğu bulunmuştur. Sokakta geceyi geçirme durumu akla ilk olarak aile içi şiddet ve çatışmadan kaçan çocukların sergileyebileceği bir davranış biçimi olarak gelse de yapılan fark testinde aile içi şiddete maruz kalmanın, sokakta geceyi geçirme durumuyla aralarında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Sokakta çalışan çocukların kendilerini yakın hissettikleri kişi veya gurupları saptamak ve aileleriyle olan ilişkileri hakkında ipucu edinmek adına sorulan soruya(herhangi bir sorunuz olduğunda kime anlatırsınız?) çocukların %50' si ailesine anlattığını, % 26' sı arkadaşlarına anlattığını, %24' ü ise kimseye anlatmadığını belirtmiştir. Karataş ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada, çocukların %63' ü zor durumlardan ailesinden destek istediğini, %15.4' ü ise arkadaşlarından yardım isteyeceğini belirtmiştir. Karakuş (2010) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan çalışmada ise çocuklardan % 44.2'si herhangi bir sorunu olduğunda bunu hiç kimseye anlatmadığını, %15.7'si ailesine anlattığını ve %24.2' si ise arkadaşlarına anlattığını belirtmiştir.

Çalışmanın bulgularından hareketle sokakta yapılan işlere bakıldığında aynı olguyla ilgili yapılmış diğer çalışmalarda belirtilen işlerle benzer olduğu görülmüştür. Çalışma evrenimizdeki işlerden en sık yapılanının (katılımcı çocukların %49'u su satmaktadır) su satıcılığı olduğu görülmektedir. Su satma işinin yaz aylarında yapılan bir iş olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla gerçekliği alanda gözlemlenmiş olan ancak çalışma kapsamında ele alınmayan bir durum olarak; sokakta çalışan çocukların yaz aylarında yoğunluklu olduğu, kış aylarının zorlu koşullarında sokakta çalışan çocuk sayısının oldukça azaldığı görülmüştür. Su satıcılığı işini takip eden tartıcılık da yapılan işler

arasında en yoğun tercih edilen ikinci iş olarak bulgularımıza yansımıştır. Katılımcı çocukların sokakta yapmış oldukları işlere yarı-yapılandırılmış bakıldığında; yapılan işlerin herhangi bir mesleki eğitim veya nitelik gerektirmediği, maliyeti az işler olduğu ve piyasa ekonomisinde bir boşluğu doldurmak veya arz talep zincirinde bir pozisyona sahip olmaktan çok çocukluğun manevi yanını kullanarak kendi arzını oluşturan yarı ekonomik yarı duygusal sömürüden oluşan işler olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların sokakta yaptıkları tespit edilen işlerden nitelik gerektiren tek işin ayakkabı boyacılığı olduğu gözlemlenmiş olup söz konusu işi yapan çocukların oranı %2.9' dur. Çocukların yaptıkları işler ve diğer değişkenler açısından değerlendirildiğinde yaşça büyük çocukların daha çok cam silme gibi riskleri işleri yaptıkları ve kamusal mekânının görece daha güvenli noktaları olan işlek caddeleri bırakarak trafik ışıkları, sosyal mekânların yoğunluklu olduğu sokaklarda çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Yaşı küçüklerin(6-9 yaş) ise daha az riskli işlerde(mendil satma, su satma, tartıcılık) çalıştığı ve tehlike potansiyeli daha düşük olan işlek caddelerde çalıştıkları tespit edilmiştir.

Bilgin(2008) tarafından Diyarbakır ilinde yapılan çalışmada da sokakta çalışan çocukların ayakkabı boyama, su veya eskimo satma, peçete veya mendil satma, araba camı silme gibi işler yaptığı tespit edilmiştir. Diyarbakır ilinde olduğu gibi çalışmamızın evreni olan Van ilinde de mevsim koşullarına göre çocukların farklı işler yaptığı gözlemlenmiştir. Yeşil (2009) tarafından Malatya ilinde yapılan bir çalışmada ise çocukların çoğunlukla ayakkabı boyama, simit satma, mendil ve peçete satma ve tartıcılık yaptığı bulgusuna ulaşılmıştır. Söz konusu bulular çalışmamızın bulgularıyla uyuşmakta olup Van ilinde sokakta çalışan çocukların çalışma yapılan diğer illerdeki(Diyarbakır ve Malatya) çocuklardan farklı işler yapmadıkları ancak söz konusu diğer illerde sokakta çalışan çocukların daha farklı çalışma alanları(Pazar yerinde taşımacılık-arabacılık yapma, sakız satma, süs eşyası satma, çöp toplama vd.) oluşturdukları görülmüştür.

Çocukların yaşamakta oldukları konutlara ve söz konusu konutların mülkiyet durumlarına bakıldığında; %90.3'ünün müstakil evde oturduğu, %6.8'inin apartman dairesinde oturduğu ve %2.9' unun ise baraka diye tarif ettikleri bir evde oturduğu tespit edilmiştir. Katılımcı çocukların ailesinin gelir durumu oturdukları evler ve söz konusu evlerin mülkiyet durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İlik ve Türkmen (1994: 24) tarafından Ankara ilinde yapılan bir çalışmada sokakta çalışan çocuklardan %78.5' inin mülkiyeti ailelerine ait evlerde kaldıkları tespit edilmişse de söz konusu

evlerin mülkiyet durumlarının ailelerin gelir durumunu ile örtüşmediği belirtilmiştir. Söz konusu çalışmanın bulguları çalışmamızda elde edilen bulguları doğrular niteliktedir.

Çocukların tümünün aileleriyle yaşadığı tespit edilmiş bu anlamda çalışmamızın bulguları Altuntaş (2003) tarafından Ankara’ da yapılan çalışmanın bulgularıyla kısmen uyuşmamaktadır nitekim söz konusu araştırmada ebeveynleriyle birlikte yaşamayıp bekâr evlerinde veya ardiyelerde kalmakta olan çocukların olduğu tespit edilmiştir.

Nitel araştırma modeli esaslarına uygun olarak katılımcı çocuklarla yapılan görüşmelerde çocukların sokakta çalışırken karşı karşıya kaldıkları en büyük sorunlardan birinin sokakta çalışırken çok yorulmaları ve aç kalmaları olduğu saptanmıştır. Çocukların çoğunun sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilmesine rağmen mahalli ve mülki idarelerden ve yerel yönetimlerden en büyük beklentilerinin ve şikâyetlerinin, söz konusu açlık ve yorulma hallerini giderebilecek kamusal hizmetlerden mahrum bırakılmaları ile ilgili olması ilgi çekici bir bulgu olarak yorumlanmıştır. Karataş ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada da sokakta çalışan çocukların beklentilerine bakıldığında; sosyal ve ekonomik destek, koruma, fiziksel güçlülere karşı destek konularında çocukların mahalli mülki idarelerden ve kentin yerel yönetimlerinden destek beklediği görülmektedir.

Katılımcı çocuklar 27’ si sokakta çalışırken kendilerinden büyük çocukların şiddetine 18’ i polis veya zabıta memurlarının şiddetine, 9’ u ise Esnafların şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir. Bu durum Bilgin (2008)’ in yapmış olduğu çalışmada ulaşılan bulguyla uyumludur.

Sokakta çalışan çocukların madde kullanımlarının olup olmadığına dair direkt olarak soru yöneltilmesinin çocukları baskı altına alıp gerçek dışı beyanlarda bulunmalarına sebebiyet verebileceği düşünüldüğünden söz konusu duruma ilişkin sorular sosyal çevrelerinde madde kullanımının olup-olmadığına yönelik sorulmuştur. Böylelikle sokakta çalışan çocuklar arasında madde kullanımının boyutları noktasında gerçekte var olan duruma yakın bulgulara ulaşılabileceği düşünülmüştür. Katılımı çocuklara ‘sokakta çalışmaya başladıktan sonra bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşın oldu mu?’ şeklinde sorulan soru görüşme esnasında detaylandırılmış ve ihtiyaç halinde maddelerin isimleri belirtilmiştir. Bu konuda izlenen strateji, bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin çocukların zihninde alan yaratmama yönlü tasarlanmıştır. Sokakta çalışan çocukların görgü ve bilgileriyle ortaya çıkan tabloya baktığımızda; çocuklardan

%26.9' u sokakta çalışmaya başladıktan sonra bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşı olduğunu, %73.1' i ise olmadığını aktarmıştır. Ulaşılan bulgular Karataş ve ark. (2016) tarafından Ankara ilinde sokakta çalışan çocuklarla yapılan bir çalışmanın bulgularına oldukça yakındır. Söz konusu çalışmada çevresinde madde kullanımı olduğunu belirten çocukların oranı %23,1 olarak bulunmuştur. 6-9 yaş arasındaki çocuklardan hiçbirinin sokakta çalışmaya başladıktan bu yana madde kullanım öyküsü olan arkadaşı olmamıştır. Buna karşın madde kullanım öyküsü olan arkadaşı sahip olma oranı en yüksek olan grupta 15-18 yaş aralığındaki gruptur. Bu durum Van ilinde sokakta çalışan çocuklar arasında madde kullanımının 10-14 yaş grubunda başladığını ve 15-18 yaş grubunda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanım alanlarının ise genellikle metruk binalardan, aydınlatması az sokak ve caddelerden ve par/bahçelerden oluştuğu verisine ulaşılmıştır. Bilaç ve ark.(2019 yılında yapmış oldukları araştırmada uçuşu ve uyarıcı madde kullanımına başlama yaşının ağırlıklı olarak 10-14 yaş aralığında bulunan çocuklarda sıklığı tespit edilmiştir.

Çocukların çalışmasının nedenlerine bakıldığında; çalışmamızın bu konuyla ilgili farklı bulguları esas alınarak, çocukların ekonomik yetersizlikler nedeniyle sokakta çalışmakta oldukları rahatlıkla söylenebilir. Bilgin (2008)' in Diyarbakır ilinde sokakta çalışan çocuklarla yapmış olduğu çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcı çocukların tümünün HAK-İŞ tarafından belirlenen güncel yoksulluk sınırının altında gelirlere sahip ailelere mensup olmaları ve çalışmaya katılan çocuklardan büyük çoğunluğunun sokakta çalışmaktan memnun olduğunu belirtmesi sokakta çalışan çocuk olgusunun en temel etkeninin yoksulluk olduğunu ortaya koymaktadır. Kontrolsüz bir şekilde gerçekleşen göç ve kentleşme olguları ise bu yoksulluğu döngüsel olarak devam ettiren birer 'yeniden üretim unsurları' olarak varlığını sürdürmektedir (Gün, 2010).

Çalışmamızda göç ve kentleşme olgularının çocukların sokakta çalışması üzerinde yarattığı etki ve aynı zamanda bu olgular arasındaki karmaşık ilişki odağı alınmıştır. Bağlamsal olarak analiz edilip betimleyici bir tarzla ortaya konmaya çalışılan bu ilişkinin bulguları oldukça çarpıcıdır. Yapılan araştırmada katılımcı çocukların % 25' inin göç deneyimini yaşadığı, %50' sinin göç eden bir aileye mensup olduğu geriye kalan %25' inin ise herhangi bir göç öyküsünün bulunmadığı ortaya bulgusuna ulaşılmıştır. Ankara ilinde yapılmış olan bir çalışmada sokakta çalışan çocuklardan çoğunun göç öyküsünün bulunduğunu belirtilmiştir (Karataş ve ark, 2015). Sokakta çalışan çocukları

yoğunluklu olarak yaşadıkları mahallere bakıldığında söz konusu mahallelerin şehrin çeperinde bulunan ve göçle oluşmuş mahalleler oldukları görülmektedir.

Göç eden ailelerin % 59' unun istihdam düşüncesiyle kente geldiği ortaya çıkmıştır. Çalışmamızın nitel bulgular kısmında katılımcıların, kentin mahalli mülki idarelerinden ve yerel yönetimlerden en büyük beklentilerinin ebeveynlerinin istihdam edilmesi yönünde olduğu görülmüştür. Çalışmamızda ulaşılan bilgiler bütüncül olarak düşünüldüğünde; kırsal kesimde başlayan yoksulluğun kentlere göç ile devam ettiği ve kentlere istihdam umuduyla gelen kır nüfusunun kentsel yaşamda kırsal kültür stratejileriyle hayata tutunmaya çalıştıkları çocuk emeğinin kullanımı ezberinde kendini açığa vurmaktadır. Göç ile kente gelmiş çocukların ailelerinin yaşam formunu incelediğimizde; söz konusu ailelerin çoğunlukla düğünlerini evlerine yakın boş arsalarda yaptığı ve ekmeğinin tandırda pişirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun alt yapısına bakıldığında kırsal yaşam alışkanlıklarının kente taşındığı rahatlıkla görülebilir. Nitekim belirtilen davranışlar veya yaşam alışkanlıkları daha çok kırsal kültüre içkindir. Buradan hareketle kentleşme ve kentlileşmenin aynı anlama gelmediği yorumu yapılabilir. Kent ekonomisinin üretim ve istihdam örüntüsünde kendine yer bulamayan kırsal nüfus, kentin tüketim ekonomisine de sınırlı katılım sağlamaktadır. Kırsal yaşam biçimine bu denli sıkı sıkıya bağlı olan veya bağlı olmaktan başka çaresi olmayan bu kesimin, kentsel yaşamda da kırsal yaşam da olduğu gibi çocuk emeğinin kullanımını normal görmesi kaçınılmazdır.

Kırsal kesimlerden kent merkezlerine doğru yapılan göçlerin en büyük dalgası ülkemizde 1950' li yıllarda kentlerin birçok kamusal imkânı heybesinde bulundurması ve işsizliğin artmasıyla gerçekleşmiş ve yıllar içinde farlı sebeplerle yoğunlaşsa da bu durum ve saikleri süregelen hale gelmiştir. Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sıkça bölgenin gelişmişlik düzeyi yüksek illerine oradan da batı ve Akdeniz bölgesine yönelen göçler ekseriyetle ekonomik ve siyasal nedenlerle gerçekleşmiştir. Göç ile birlikte değişen yaşam formu ve kentsel yaşamın gerektirdiği niteliklerden yoksun olan kırsal nüfus kent yaşamına ayak uydurmaya veya öç ettiği yerde hemşerilik veya akrabalık bağlarıyla bir habitat oluşturmuş ve bu şekilde hayatta kalma şansını arttırmaya çalışmıştır. Karatay (2000)' ın İstanbul ilinde sokakta çalışan çocuklarla yapmış bir çalışmada Beyoğlu' nda çalışan çocukların çoğunun Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden eğlen ailelerin çocuklarından oluştuğunu belirlemiştir. Çalışmamızın bulgularına baktığımızda bu yönüyle oldukça çarpıcı sayılan verilere

ulaşılmıştır. Katılımcı çocukların ifade ettiğine göre kente göç ile gelen ailelerden %31.2'si tüm akrabalarıyla aynı mahallede otururken %49.4' ü geneliyle aynı mahallede oturmakta ve %9.1' ise az bir kısmı ile aynı mahallede oturmaktadır. Sokakta çalışan çocuklar ile ilgili yapılan neredeyse tüm çalışmalarda göç oluşu başat unsurlardan biri olarak saptanmıştır (Bkz. Bilgin, 2008, Altuntaş, 2003, Atauz, 1997, Karatay, 2000, İlik ve Türkmen 1994, Acar, 2006).

Göç ile kente çocukların kentte yaşamaya devam etmek istemesi ve göç etmiş olduğu yere geri dönme isteği noktasında nicel ve nitel bulgular arasında farklılık meydana gelmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme sağlanan katılımcı çocukların çoğu eski yaşam alanlarına geri dönmek isterken anket ile görüşme sağlanan çocukların çoğu kent yaşamlarına devam etmek istemektedir. Nitel veri toplama yönteminde görüşülen çocukların sayısı ile nicel veri yönteminde görüşme sağlanan çocukların sayıları karşılaştırıldığında bu sonucun rastlantısal olarak vuku bulmuş olmasının kuvvetle muhtemel olduğu düşünülmüştür.

Çalışma kapsamında katılımcı çocukların ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde çocuklardan bazılarının göç deneyimini bizzat yaşamamış olmasına karşın ailesinin yaşamış olduğu öyküyü kendi yaşamış gibi anlatması oldukça çarpıcıdır. Söz konusu davranış genellikle siyasi nedenlerle zorla yerinden edilen ailelerin çocuklarında vuku bulmuştur. Anlatılan süreçlerin özellikle travmatik yönleri dikkat çekmiştir. Bu durum ailelerin söz konusu süreçleri çocukların bulunduğu ortamlarda sık dile getirmelerinden kaynaklı olabileceği gibi katılımcı çocukların dikkat çekmek için başvurdukları bir yöntem de olabilir. Yağcıoğlu (2011)' nun Diyarbakır ilinde 'Taş Atan Çocuklar' ile ilgili yapmış olduğu çalışmada da çocukların benzer öykü anlatımı ve davranışlarına rastlandığı belirtilmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan çalışma sokakta çalışan çocuk olgusunun betimsel olarak açıklanmaya çalışılmasının yanı sıra söz konusu olgunun göç ve kentleşme kavramlarıyla birlikte düşünülmesine dolayısıyla söz konusu olgular arasındaki ilişkinin muhtevasına odaklanmıştır. Genel bir değerlendirmeye; katılımcılar tarafından ortaya konan

beyanlardan elde edilen bulguların gözlemlenen gerçeklerle ve bu konu örtüşen ve ayrışan taraflarının mevcut olduğu görölmüştür. Elde edilen bulgular esas alınarak; göç ve kentleşmenin sokakta çalışan çocuk olgusuyla dolaysız bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda çalışmanın temel hipotezinin doğrulandığı anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda ulaşılan bilimsel verilerden hareketle; sokakta çalışan çocuk olgusuna dair daha önce yapılan çalışmalarla benzer bulguların elde edildiği ancak çalışma evrenin farklılığı nedeniyle özgün bulgulara ulaşıldığı söylenebilir. Bu özgünlüklerin başında, çocukların sokakta yaptığı işler, çocukların tümünün bir aile ortamında yaşamını idame ettiriyor olması ve aile üyeleriyle olan yakın ilişkileri gelmektedir.

Çalışma kapsamında ulaşılan bulgulara bakılarak; sokakta zaman geçirme düzeyine göre yapılan işlerin farklılaştığı ve yaşı büyük olan çocukların, bünyesinde daha fazla risk taşıyan işlerde çalıştığı söylenebilir. Bu durum çocukların sokakta çalışırken geçirdikleri zamanın, risklere maruz kalma düzeyleri ile dolaysız bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmada, sokakta çalışan çocukların madde kullanımına müşahitliğinin yüksek olduğu, söz konusu müşahitliğin ekseriyetle yaşı büyük çocuklar tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum sokakta çalışan çocukları, madde kullanımı davranışında bulunmalarına daha açık hale getirmekte dolayısıyla söz konusu çocukların madde kullanım ihtimalini arttırmaktadır.

Sokakta çalışma sürelerinin çocukların eğitim süreçleriyle dolaysız bir ilişkisinin olduğu ve sokakta çalışma süresi arttıkça çocukların eğitim süreçlerinden kopmasının sıklaştığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu durum, çocukların nitelikli eğitim alamamasına dolayısıyla içinde bulundukları yoksulluğun toplumsal düzlemde yeniden üretilmesinde oldukça kritik rol oynamaktadır.

Yapılan çalışmada, sokakta çalışma eyleminin içinde bulunulan ekonomik yoksulluğa bir çözüm olarak geliştirildiği, sokakta çalışan çocukların aile gelir düzeylerine bakılarak kolayca söylenebilir. Nitekim sokakta çalışan çocukların mensup olduğu aileler çoğunlukla açlık sınırının altında bir aylık gelire sahiptirler. Yoksulluğun ‘sokakta çalışan çocuk’ olgusu üzerindeki doğrudan etkisi bilimsel araştırma yöntemleri kullanılmaksızın çıplak bir gözlemle de elde edilebilir bir bulgudur. Ancak içinde

bulunulan yoksulluğu arka planı ve ilişkisel analizi, bilimsel araştırma yöntemleri kullanılmaksızın açıklanamayacak düzeyde girift ve karmaşıktır. Bu yönüyle çalışmamız, sokakta çalışma olgusunu ‘kırsal yoksulluk-göç ve kentleşme-kentsel yoksulluk’ dizisi bağlamında ele alan bir çalışma olarak da kabul edilebilir. Bu sıralamaya çalışma kapsamında ulaşılan bulgulardan yola çıkılarak ulaşılabilir. Nitekim görüşme yapılan çocuklardan göç ile kente yerleşenlerin %65.4’ ünün ailesi içinde bulundukları yoksulluk hali ve istihdam olanaklarına ulaşma gayesiyle kentlere göç etmiş ancak umduklarını bulamamış ailelerdir.

Kırsal yerleşim alanlarından kentsel yerleşim alanlarına yapılan göçlerde, kırsal alanın iticiliği ve kentsel alanın çekiciliği önemli bir faktör olarak bilimsel çalışmalarla doğrulanmıştır. Yapılan göçlerde itici faktörlerin başında yoksulluk gelirken, itici faktörlerin başında ise kamusal hizmetlerden(sağlık, eğitim, sosyal hizmetler vb.) faydalanma arzusu ve istihdam olanaklarından faydalanma arzusu gelmektedir. Çalışmamız kapsamında ulaşılan bulgularla paralellik gösteren bu olumlu faktörlerden arzu edildiği gibi faydalanılıyor mu? Veya bu olumsuz faktörlerden arzu edildiği gibi uzaklaşıyor mu? Sorularına, çalışma kapsamında ulaşılan bulguların verdiği cevaplar genel olarak nettir. Yoksulluk, istihdam isteği veya kamusal hizmetlere ulaşma arzusu ile başlayan göç sürecinin kentlere yansımaları; sıklıkla çocuklar açısından sokakta çalışma ve dolayısıyla eğitim süreçlerinden kopma, ebeveynler içinse kırsal alan nitelikleriyle kentsel istihdam koşullarının örtüşmemesi sonucunda işsizlik ve yoksulluk şeklinde gerçekleşmektedir.

Çalışmaya katılan çocukların %75’ i göç ile kente yerleşmiş birinci veya ikinci kuşak bireylerdir. Ve katılımcıların neredeyse tümü, göç sonucu meydana gelmiş, altyapı ve diğer kamusal hizmetlerin yeterli ölçüde sağlanmadığı mahallerde ikamet etmektedir. Bu mahallelerin başında Hacıbekir, Bostaniçi, Karşıyaka ve Yenimahalle gelmektedir. Söz konusu mahalleler kentin çeperinde yer almakta ve günlük yaşamında kırsal yaşam kültürünün tüm unsurlarıyla var olduğu mahallelerdir. “Kentlileşme” kavramına dair elde edilen çarpıcı bulular kırsal alana ait yaşam formlarının düşünsel ve pratik düzlemde kendini kentlerde var ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum birey veya gurubun sahip olduğu nitelikler doğrultusunda oluşturduğu hayatta kalma stratejisi olarak algılanmaktadır. Bu bulgular, göç sonrası kentsel alana gelen birey veya gurupların bilinç olarak dolayısıyla yaşam formu düzeyinde kentlileşemediğini ortaya koyarken, çocukların çalışması noktasında kırsal alanda hâkim olan bakış açısının da kentsel

alandaki serüvenini açıklamaktadır. Neticede, sokakta çalışan çocuk olgusunun göç ve kentleşme ile olan ilişkisi yukarıda belirtilen çarpıcı bulgular bağlamında düşünüldüğünde; bağlamsal düzeyde bir form kazandığı söylenebilir.

Sokakta çalışma olgusu çocuklar için çeşitli bazı anlamlar taşısa da çoğunlukla ekonomik yoksulluk nedeniyle aile bütçesine katkı sunmak amaçlı gerçekleştirilen süregelen bir eylemdir. Bu yargıya çalışmamızın ulaştığı bulgulardan ulaşmak mümkündür. Bundandır ki katılımcı çocukların %48.5' i sokakta çalışmaktan memnun değildir. Sokakta çalışmaktan memnun olanların %74' ü ise kazandığı parayla kendisinin veya ailesinin ihtiyaçlarını karşıladığı için sokakta çalışmaktan memnun olduğunu belirtmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak, sokakta çalışmaktan memnun olduğunu belirten çocukların aslında sokakta çalışmaktan çok kendisinin veya ailesinin ihtiyaçlarını karşılayacak parayı kazandığı için memnun olduğu söylenebilir. Katılımcı çocukların %76.9'u sokakta çalışmanın yasak olduğunu bilmesine rağmen sokakta çalışmaktadır. Gerek bu gösterge gerekse çocukların sokakta çalışırken maruz kaldığını belirttiği tehlike ve riskleri(büyük çocukların, kolluk görevlilerinin, vatandaşın veya esnafın şiddeti) işaret eden göstergeler, çocukların sokakta çalışma eyleminin seçenekten çok mecburiyetle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Sokakta çalışan çocukların sokakta çalışırken kendilerini en çok zorlayan etkenlerin başında mahallelerinden uzakta olmalarından kaynaklı yaşadıkları fiziksel zorluklar olduğu yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerde açığa çıkmıştır. Neredeyse tüm çocukların ortak yakınmasının açlık ve yorgunlukla ilgili olduğu görülmüştür.

Çocukların kentin kamusal yönetimlerinden en baskın beklentisi ve isteğinin ise ebeveynlerine iş olanağı sağlanması yönündedir. Bu bulgudan hareketle; ebeveynlerinin işsiz veya yoksul olmalarının sokakta çalışmalarıyla doğrudan ilişkili olduğu bilincine sahip oldukları söylenebilir. Nitekim yarı-yapılandırılmış görüşme yapılan çocukların çoğu ebeveynlerinin düzenli bir geliri olması halinde sokakta çalışmayı bırakabileceklerini belirtmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme sağlanan çocukların ortak şikâyetinin ise sokakta çalışırken acıttıklarında karınlarını doyurabilecekleri veya dinlenebilecekleri kamusal alanların bulunmaması ile ilgili olmuştur. Bu durum aynı zamanda bu yöndeki beklentilerinin de ifadesidir.

Çalışmamızdan çıkarılabilecek baskın sonuçların başında; göç, kentleşme ve yoksulluk döngüsünün çocukların sokakta çalışma olgusu üzerinde dolaysız bir etkiye

sahip olduğu ve sokakta çalışma eyleminin çocuklar üzerinde onarımı güç gelişimsel hatta yaşamsal olumsuzluklar meydana getirmektedir. Kelimenin asosyal anlamıyla bu hasarlar, çocukların eğitim ve nitelikli gelişim olanaklarından kopması ve olumsuz davranışlara maruz kalmalarıyla oluşmaktadır. Toplumsal ölçekte bu durum, yoksulluğu ve sosyal-toplumsal adalet için olumsuz mana ifade eden diğerk eşlikçi olguları yeniden üretmekte dolayısıyla gelişimi baltalamaktadır.

Çeşitli olguların, çocuk emeğinin sömürüsü biçimine ulaşan evrimleri ile etkili mücadele etmek adına sorunun kaynağında çözümü aramak akılcı ve bilimsel olacaktır. Özelde sokakta çalışan çocuk sorunu genelde ise çocuk işçiliğı sorunu, toplumsal kaynakların siyasi, coğrafik, kültürel, etnik, inançsal, niteliksel veya başkaca hususlardan kaynaklı eşitsiz dağılımının dolaylı bir sonucudur. Sokakta çalışan çocuk olgusu çalışmamız kapsamında göç ve kentleşme bağlamlarında incelenmiş ve söz konusu olguların birbirleriyle olan organik ilişkileri bulgularla ortaya konmuştur. Özellikle yerleşim bölgeleri arasındaki gelişimsel eşitsizliğin bir sonucu olarak, istihdam ve kamusal olanaklara ulaşım amaçlı gerçekleştirilen nüfus hareketlilikleri, yaşam formları ve kültürel unsurlar arasındaki farklılıklardan kaynaklı olarak gerek nüfus hareketliliğinin başladığı yerleşim yerinde gerekse yöneldiğı yerleşim yerinde ciddi toplumsal sorunlara neden olmaktadır. Sokakta çalışan çocuk olgusunu çalışmamızın bulguları esas alınarak bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

Çalışmamızda her ne kadar sokakta çalışan çocuk olgusu irdelenip göç ve kentleşme bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu konuya ilişkin yapılacak çalışmalarda sokakta çalışan çocukların ailelerinin de örnekleme dâhil edilmesinin olgunun tüm boyutlarıyla bütüncül olarak incelenmesi adına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamız kapsamında ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak sokakta çalışan çocuk olgusunun çözümüne dair öneriler şu şekilde sıralanabilir;

1. Sokakta çalışan çocuk olgusunu meydana getiren hususlar vuku buluşları açısından oldukça karmaşık ve iyi yönetilmeyen toplumsal geçişlerin/ krizlerin bir çıktısı olarak ele alınmalıdır. Sorunun çözüm yolları aranırken bilimsel aklın rehberliğı esas alınarak sorunun oluşumunda etkili olguların kronolojik oluşumu takip edilmelidir.
2. Sorunun çözümünde odağı alınması gereken olguların(yoksulluk, göç, kentleşme, kültür, eğitim vb.) birbirleriyle kesişimi ve etkileşimi iyi analiz edilmelidir.

3. Kamusal müdahaleler toplumsal kaynakların paylaşımında coğrafik, etnik ve kültürel unsurlar temelinde oluşun/oluşturulan dezavantajlara karşı adil ve dengeleyici bir rol üstlenmelidir.
4. Politik toplum söz konusu müdahalelerde yerel özgünlükler noktasında hafıza ve kaynak sahibi olan sivil toplumu da sorunun çözümünde bir paydaş olarak ele almalıdır.
5. Sorundan mustarip bireylerin katkıları/katılımları olmaksızın çözüme ulaşılması her durum için oldukça düşük bir olasılık olduğu göz önüne alındığında; sokakta çalışan çocuklar sorununun sokakta çalışan çocukların katılımı olmaksızın çözüme kavuşturulması oldukça güçtür. Bu kapsamda çoğunlukla kentsel yaşamın mağdurları ve kentsel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yok sayılanları olan çocukların, özellikle kendileriyle ilgili sorunların anlaşılması ve çözüme kavuşturulması noktasındaki katılımları oldukça büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, H. (2004). Cumhuriyetin Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981). Çalışma Ortamı Dergisi. C.73, 18-21.
- Acar, H. (2006). et al. "A Research on Selfesteem Level of Street Children in Istanbul." Research Journal of International Studies (4), 71-82.
- Acar, H. (2006). Sokak Çocuklarına Yönelik Hizmetlerin Değerlendirilmesi: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Örneği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

- Acar, H. (2010). Sokakta Yaşayan ve/veya Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Hizmet Modelinin Ve İl Eylem Planlarının Değerlendirilmesi Raporu, Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü- UNICEF Yayınları.
- Adnan, B. ve Gökçek T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, (11), 42.
- Akkayan, T. (1979). Göç ve Değişme, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. Erişim Adresi: https://www.google.com.tr/search?hl=tr&tbo=p&tbm=bks&q=bibliogroup:%22C4%B0stanbul+%C3%9Cniversitesi+Edebiyat+Fak%C3%BCltesi+yay%C4%B1nlar%C4%B1%22&source=gbs_metadata_r&cad=6. Erişim Tarihi: 14.01.2020
- Akkoyunlu, E. (2013). “Kentli Hakları: Kent ve İnsan Hakları Bağlamında Kentsel Hizmetlere Erişim Hakkı”, Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akyüz, E. (2000). Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Ankara: MEB Yayınları, Atauz, Sevil (1998), “Dünya Kentlerinin Yeni Olgusu: Sokak Çocukları”, Birikim Dergisi, C.116, s. 68–78.
- Alper, A. M. (2005), İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik Etkenler: Türkiye Örneği. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü.
- Atalay, B. (2008). CHP Milletvekili Rıza Yalçinkaya’nın Terör Nedeniyle Boşaltılan Köylere Geri Dönüşe İlişkin Soru Önergesine 22.07.2008 tarihli Cevabı.
- Atauz, S. (1990). *Ankara ve Şanlıurfa’da Sokak Çocukları*. Ankara: UNICEF Yayınları.
- Atauz, S. (1997). *Diyarbakır Sokak Çocukları Araştırması*. Ankara: UNICEF Yayınları.
- ATAUZ, Sevil., (1998). Dünya Kentlerinin Yeni Olgusu: Sokak Çocukları, *Birikim Dergisi*, 116, 68-78.
- Aziz, B. (2004). Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bahçecik, N. (2000). “İstanbul İlinde Bir Bölgede Çalışan Çocukların Durumlarının Saptanması”, I. İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları.
- Bal, H. (2008). Kent Sosyolojisi, Isparta: Fakülte Kitapevi.
- Baştaymaz, T. (1990). 6-15 Yaş Grubu Bursa’da Çalışan Çocuklar Üzerine Bir Araştırma, İstanbul: Friedrich Elbert Vakfı Yayınları.
- Baştaymaz, T. (1998). Günümüzde Geleceğimizi Karartan Bir Problem, Mess Mercek Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, Sayı: 12.
- Bilaç Ö. , Kavurma C., Önder A. vd. (2019). “Bir bölge ruh sağlığı hastanesi çocuk ve ergen yataklı servisinde madde kullanımı nedeniyle yatarak tedavi gören gençlerin klinik ve sosyodemografik özellikleri”, Klinik Psikiyatri Dergisi, C.22, 63-471.
- Bilgili, Ö. (2018). Çocuk İşçiliğinin Denetimi, Sosyal Güvenlik Dergisi, (8)-2, 195-214.
- Bilgin, R. (2008), Sokakta Çalışan Çocuklar Sorununa Sosyolojik Bir Yaklaşım: Diyarbakır Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fırat Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). SAGE Publications.

- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Çırak, Y. ve Çivitci N. (2004). Malatya İlinde Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Bir İnceleme. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.2 (23), 152-186.
- Çocuk Hakları Komitesi, Sonuç Gözlemleri: Türkiye İkinci ve Üçüncü Rapor 20.07.2012, CRC/C/TUR/CO/2-3. (<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/141-cocuk-haklar-komitesi/> Erişim Tarihi: 11.12.2020)
- Deniz, Orhan, (2008). Van Kent Merkezine Yapılan Göçler ve Göçün Kentler Üzerine Etkisi, Ankara: V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 175-186.
- Ennew, J. (2003). Sokak Çocukları ve Çalışan Çocuklar: Planlanma İçin Bir Rehber, Gelişim El Kitabı 4(Çev. Çiçek Öztekin), UNICEF Türkiye Temsilciliği.
- Erol, A. (2012). *Türk Hukukunda Çocuk*, İstanbul İSMMMO Yayınları.
- Erol, A. (2012). *Türk Hukukunda Çocuk*. İstanbul: İSMMMO Yayınları.
- Ertürk, Y. ve Dayıoğlu M. (2004). Gender, Education and Child Labor in Turkey. Cenevre : International about Organization,.
- European, Council (2009). Manifesto for a New Urbanity European Urban Charter II, Strasbourg: Council Of Europe Publishing.
- Ezgi, K. (2014). Çocuklar ve Hakları, Ayrıntı Dergisi, (5), 40-76
- Franklin, B. (1993). *Çocuk Hakları*. (Çev. Türker, A.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Freeman, M. (1998). The Sociology of Childhood and Children's Rights, The International Journal of Children's Rights, C.6, 433 – 444.
- Geçer, O. (2006). Osmanlı'da Sokak Çocukları Ve Bir Belge, Türkbilig Dergisi 12, İstanbul
- Gün, S. (2010). Yoksulluk Döngüsü Bağlamında Sokakta Çalışan Çocuklar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Gürel, S. (2001), "*Türkiye'de Göç ve Bütünleşme Sorunsalı*", 21. Yüzyılın Karşısında Kent ve İnsan, Yayına Hazırlayan: Firdevs Gümüşçüoğlu, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Harvey, D. (2012). Sermayenin Mekânları, Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru, (Çev. Başak Kıcı, Deniz Koç, Kıvanç Tanrıyar ve Seda Yüksel), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler*(Çev. Deniz Temiz, A.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- İlik, B., Türkmen, Z., Geter, R. (1994). Sokaktan Ustalığa. Ankara: Uluslararası Çalışma Bürosu Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı ILO/IPEC ve Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar Merkezi.
- Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*(2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karakuş, M. (2010). Sokak Çocuklarının Sosyo-Kültürel Durumları ve Gelecek Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu Üniversitesi.

- Karataş, K. (2000). "1920'den 2000'e Türkiye'de Çocuk Olmak", Ufkun Ötesi Dergisi, Ankara, (4) 16, 2-6.
- Karataş, K. (2007). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Üzerine Bir Değerlendirme, , Ankara: Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 18(2), 7-20.
- Karataş, K. ve Acar, H. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 1(19), 29 – 44.
- Karataş, K., Acar, H., Cankurtaran Ö. vd. (2004). Türkiye'de Çocuğun Korunması: Osmanlı'dan Günümüze Çocuk Refahına Yönelik Düzenlemeler, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 1(15), 15 – 25.
- Karataş, K. Attepe Özden, S., Ege, A., Fırat, E., Erim, F., Aslan, H. (2016). Ankara Sokaklarında Çalıştırılan Çocuklar: Sorunlar ve İhtiyaçlar. İLO Araştırma Raporu, Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Karatay, A. (2000). "Sokakta Çalışan Çocuklar: Çocuk İşçiliği ve Sokak Çocukluğu Arasında Bir Çocuk Kategorisi", 1.İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı.
- Karatay, A. (2002a). "Çok Boyutlu Bir Sorun Olarak İstanbul İlinde Sokakta Çalışan Çocuklar", Çocuk İstismarı ve Önlemleri Paneli, (23 -23 Mart 2002),Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı Yayınları.
- Karatay, A. (2002b). "İstanbul Sokaklarında Çalışan Çocuklar: Göç ve Kent Yoksulluğu", Türkiye'de Çalışan Çocuklar Semineri, 29 –31 Mayıs 2001, TÜİK Yayınları,715-731.
- Karatay, A. (2007). "Cumhuriyet Dönemi Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Politikanın Oluşumu" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Kamu Yönetimi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı.
- Kartal, S. K. (1987). *Kentleşme ve İnsan*, Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayınları.
- Kaygalak, S. (2001). "Yeni Kentsel Yoksulluk ve Yoksulluğun Mekânsal Yoğunlaşması: Mersin Demirtaş Mahallesi Örneği", Praksis, (2), 124-172.
- Kaygalak, S.(2009). Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Keleş, R. (1976). *Kentbilim İlkeleri*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Keleş, R. (1992). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası*. Ankara, İmge Kitapevi.
- Keleş, R. (2013). *Kentli Hakları Üzerine, Yeni Kuşak İnsan Hakları*. Ankara: Todage Yayınları.
- Keleş, R. (2015). *Kentleşme Politikası*. Ankara, İmge Kitapevi.
- Kızmaz, Z. ve Bilgin R. (2010). "Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği." Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, (9) 32, 269-311.
- Laçiner, Ö. (1996). "Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlilik Bilinci", Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, ", Ferzan Bayramoğlu Yıldırım (Ed.), İstanbul: Kent Basımevi.
- Lefebvre, H. (1970) *Kentsel Devrim*.(Çev. Sezer, S.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Lefebvre, H. (1968) *Şehir Hakkı*. (Çev. Ergüden, I.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lennan, E. M. (1993). “Çalışma Hayatında Çocuk Hakları”. (Der. Franklin, B., Çev. Türker A.). 142-163, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lordoğlu, K. ve Aslan, M.(2018). Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar. *Çalışma ve Toplum*, 2(57), 715-731.
- Okumuş, E. (2009). "Sokak Çocuklarının Sosyolojisi-Diyarbakır Örneği." *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(9), 37-65.
- Ortaylı, İ. (1979). *Türkiye İdare Tarihi*, Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayınları.
- Ozankaya, Ö. (1975). *Toplumbilim Terimler Sözlüğü*. Ankara: T.D.K. Yayınları.
- Özcan, Y. Z. (1998). “İç Göçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar”, Türkiye’de İç Göç Konferansı (Bolu-Gerede Haziran 1997), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Özkalp, E. (1990). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Polat, O. (2007). *İstanbul Sokak Çocukları Rehabilitasyon Modeli*. İstanbul: Punto Basım.
- Polat, O. (2008) *Sokak Çocukları*. İstanbul: Özgün Ofset Yayınları.
- Şişman, Y. (2004). Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecekte Beklentileri: Sorunlar ve Çözüme Önerilerine Yönelik Eskişehir Örneği, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Şişman, Y. (2006). Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006/2, 251-276.
- TBMM, (1998), “Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Boşaltılan Yerleşim Birimleri Nedeniyle Göç Eden Yurttaşlarımızın Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu. *Tutanak Dergisi*, say.53, Dönem 20.
- Tekeli, İ. (1982). *Türkiye’de Kentleşme Yazıları, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tönnies, Ferdinand(2000). *Şehir ve Cemiyet*. (Çev. Aydoğan, A.) İz Yayıncılık,
- TÜGİAD ,(1998). 2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar: 31, Suç Ekonomisi.
- TÜİK Çocuk İşgücü Anketi 2019 Üzerine İlk Notlar, (2020) . Çalışma Ortamı Dergisi, Ağustos sayısı. (<https://calismaortami.fisek.org.tr/icerik/tuik-cocuk-igucu-anketi-2019-uzerine-ilk-notlar/> Erişim Tarihi:27.10.2020).
- TÜİK, (2019). (http://tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2305 (ErişimTarihi: 24.12.2019)).
- Tümtaş, M. S. ve Ergun, C. (2015) “Göç ve Yoksulluk Kıskaçında Yıkılan Bir Kent: Van”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, (2021). Şubat 2021 Açlık ve Yoksulluk sınırı. (<http://www.turkis.org.tr/dosya/Mtsu8HzAic42.pdf>), Erişim Tarihi: 28.02.2021)

- Uluğtekin, SevdA. "Sokak ocukları Eğiticilerin Eğitimi Programı." Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1997
- Volkan . ve Osmanogulları F. (2017). alışan ocuklar ve Sokak ocuklarının Sömürüsü, Emek Araştırma Dergisi, (8)11, 75-98.
- Wirth, L. (2002). Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme, 20. Yüzyıl Kenti, Derleyen: Bülent Duru ve Ayten Alkan, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yeşil, M. B. (2009). "Sokakta alışan çocukların çalışma şartları: Malatya rneği." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

EKLER

Ek 1. Formlar

ANKET FORMU

Bu anket formu, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezine veri oluşturmak üzere hazırlanmıştır. Van ilinde sokakta çalışan çocukların durumunu tespit etmeye ve bu olgunun g ve kentleşme ile ilişkisini ortaya koymaya yönelik olan bu çalışma, bilimsel bir nitelik taşımayı arzuladığı için, lütfen, bu anketin doldurulmasında durumunuzu belirten en doğru seçeneği belirtiniz. Çünkü sorulara eksiksiz, doğru ve içtenlikle cevap vermeniz, bu araştırmanın

amacına ulaşılmasında en büyük katkıyı sağlayacaktır. Bu ankette durumunuzu belirten tüm sorulara cevap vermeye gayret ediniz. Ancak, durumunuza uygun düşmeyen sorulara cevap vermeyiniz. Bu anketin doldurulmasında yapacağınız katkılar, yaşadığınız sorunların ortaya çıkmasına ve bu sorunun çözümüne yönelik stratejilerin ortaya konulmasına bir nebze yardımcı olabilir. Değerli yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Araştırma Yöneticisi

Prof. Dr. Abdullah KARATAY

Araştırmayı Hazırlayan

Raşim NARİN

ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz ?

1. () Erkek

2. () Kız

2. Yaşınız ?

1. () 0-5

2. () 6 -9

3. () 10-14

4. () 15 -18

3. Ebeveynlerin hayattalar mı ?

1. () Evet, ikisi hayatta

2. () Evet, babam hayatta

3. () Evet, annem hayatta

4. () Hayır, ikisi de hayatta değil

4. Kiminle beraber yaşıyor/kalıyorsunuz ?

1. () Ebeveynlerimle

2. () Annemle

3. () Babamla

4. () Akrabalarımle

5. () Diğer (Belirtiniz.....)

5. Annen ve babanız beraber mi yaşıyorlar ?

1. () Evet

2. () Hayır

6. Cevabın hayırsa, ayrı yaşamalarının nedeni nedir ?

1. () Boşanma

2. () Ailevi huzursuzluklar

3. () Babamın başka

bir ilde çalışması

4. () Babamın cezaevinde olması

5. () Annemin

cezaevinde olması

6. () Diğer (Belirtiniz.....)

7. Annenizin öğrenim durumu nedir?

1. () Okur yazar değil

2. () Okur yazar (ama ilkokul mezunu değil)

3. ()

İlkokul mezunu

4. () Ortaokul mezunu

5. () Lise mezunu

6. () Diğer

(belirtiniz.....)

8. Babanızın öğrenim durumu nedir ?

1. () Okur yazar değil

2. () Okur yazar (ama ilkokul mezunu değil)

3. () İlkokul mezunu

4. () Ortaokul mezunu

5. ()

Lise mezunu

6. () Diğer (Belirtiniz.....)

9. Babanız, ücret getirici bir işte çalışıyor mu?

- 1 . () Evet 2 . () Hayır

10 . Babanız çalışıyorsa, hangi işi yapmaktadır?

- 1 . () Kamu işçisi 2 . () Özel sektör işçisi 3 . () Memur
4 . () İnşaat işçisi 5 . () Mevsimlik işçi 6 . () Gündelikçi
7 . () Çiftçi 8 . () Esnaf 9 . () İşsiz 10 . ()
Emekli/memur 11 . () Emekli/işçi 12 . () Diğer
(belirtiniz.....)

11. Anneniz ücret getirici herhangi bir işte çalışıyor mu?

- 1 . () Evet 2 . () Hayır

12 . Cevabınız evetse, anneniz hangi işte çalışmaktadır?

- 1 . () Evde temizlik 2 . () Büroda temizlik 3 . () Çocuk bakımı
4 . () Diğer (Belirtiniz.....)

13. aileniz tipiniz ilgili size uygun düşen şıkkı cevaplayınız ve devamında ailenizde kaç fert olduğunuzu belirtiniz ?

1. () çekirdek aile, fert sayısı:..... 2. () geniş aile(geleneksel aile), fert sayısı:.....

14. Aileniz şimdiye kadar herhangi bir yardım kuruluşundan yardımlar almış mıdır? Almışsa ne tür yardımlar aldığınızı belirtiniz.

- 1 . () Evet.(belirtiniz.....) 2 . () Hayır

15 . Ailenizin aylık gelir seviyesi ne kadardır?

.....TL

16. Ekonomik açıdan ailenizi nasıl görüyorsunuz?

- 1 . () Çok zengin 2 . () Zengin 3 . () Orta gelirli 4 . () Fakir 5 . () Çok fakir

17 . Ailede dayak ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

- 1 . () Ailede sürekli dayak yerim 2 . () Ailede bazen dayak yerim
3 . () Ailede hiç dayak yemem

18. Eğer dayak yiyorsanız, bunun nedeni nedir?

- 1 . () Çalışmak istemediğim için 2 . () Kötü arkadaşlara takıldığım için
3 . () Okula gitmediğim için 4 . () Kötü alışkanlık yapıcı
maddeler kullandığım için 5 . () Suç işlediğim için 6 . () İstenilen
düzeyde eve para götüremediğim için 7 . () Alkolik ve sinirlilik gibi
babamdan kaynaklanan nedenlerden 8 . () Diğer (Belirtiniz.....)

19. Van'da hangi mahallede oturuyorsunuz ? _____

20 . Oturduğunuz mekanın türü aşağıdakilerden hangisidir ?

- 1 . () Müstakil ev 2 . () Apartman dairesi 3 . ()
Gecekondu 4 . () Baraka 5 . () Çadır 6 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

21. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

- 1 . () Kendi evimiz 2 . () Kira 3 . ()
Akrabalarımızın/yakınlarımızın yanında kalıyoruz. 4 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

22. İkamet ettiğiniz yer ile ilgili size uygun düşen seçenek hangisidir?

- 1 . () Başka yerden buraya göç ettim 2 . () Daha önceden de burada
ikamet ediyordum. 3 . () Ailem başka bir yerden göç etti ama ben burada doğdum.

23. Eğer başka yerden göç ettiyseniz, göç edeli kaç yıl oldu?

- 1 . () Bir yıldan az 2 . () 1-4 yıl 3 . () 5-8 yıl 4 . () 9 -12 yıl
5 . () 12 ve daha fazla yıl

24. Nereden göç ettiniz?

- 1 . () İl..... 2 . () İlçe..... 3 . ()
)Köy.....

25. Ailenizin Van'a göç nedenini belirtiniz?

- 1 . () İş bulabilmek için 2 . () Eğitim için 3 . () Terör ve
güvenlik olayları 4 . () Akrabam ve yakın çevrem olduğu için
5 . () Kan davası 6 . () Yoksulluk 7 . ()
Sağlık problemleri 8 . () Başka (Belirtiniz)

26. Sizce göç ile kente gelenler dışlanmaya maruz kalıyor mu?

1. () evet 2. () hayır

27. Sizin gibi göç ile Van'a gelen akraba veya tanıdıklarınız aynı mahallede mi oturuyorsunuz?

1. () Evet, hepsi ile aynı mahallede yaşıyoruz. 2. () evet, geneli ile aynı mahallede
yaşıyoruz. 3. () hayır, hiçbiri ile aynı mahallede yaşamıyoruz. 4. () evet ama
az bir kısmı ile aynı mahallede yaşıyoruz.

28. Göç ettiyseniz eğer göç ettiğiniz yerleşim yerine tekrar geri dönmek istiyor musunuz? Nedenini belirtiniz.

- 1 . () Evet
2 . () Hayır

(Belirtiniz.....
.....
.....)

29 . Hiç evden kaçtın mı?

1 . () Evet 2 . () Hayır

30 . Eğer evden kaçtıysanız, kaçmanızın nedeni hangisidir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

1 . () Yoksulluk 2 . () Evde dayanın olması
3 . () Cinsel taciz 4 . () Aile bireyleri arası çatışmalar 5 . ()
Arkadaşların teşviki 6 . () Babamın alkolik olması 7 . () Üvey
çocuk olma 8 . () Ailenin ilgisizliği 9 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

31 . Şu anda okula devam ediyor musunuz?

1 . () Evet 2 . () Hayır

32 .Eğitiminizi devam ettirmediyerseniz, bunun sebebi nedir ?

1 . () Ekonomik zorluklar 2 . () Ailemin ilgisizliği 3 . ()
Başarılı olamadım 4 . () Okumayı sıkıcı buldum 5 . () Öğretmenlerin
dayak atması 6 . () Ebeveynlerimin ölümü 7 . () Diğer(Belirtiniz.....)

33. Okula devam ediyorsanız, kaçınıcı sınıftasınız ?

1 . () İlköğretim 1. Sınıf 2 . () İlköğretim 2. Sınıf 3 . () İlköğretim
3. Sınıf 4 . () İlköğretim 4. Sınıf 5 . () İlköğretim 5. Sınıf
6 . () İlköğretim 6. Sınıf 7 . () İlköğretim 7. Sınıf 8 . ()
İlköğretim 8. Sınıf 9 . () Ortaöğretim 1. Sınıf 10 . () Ortaöğretim 2.
Sınıf 11 . () Ortaöğretim 3. Sınıf 12 . () Ortaöğretim 4. Sınıf 13 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

34. Size göre sokakta çalışmaya başladıktan sonra okul başarınız olumsuz yönde etkilendi mi?

1 . () Evet 2 . () Hayır

35 . Okul ihtiyaçlarınızı, kim karşılıyor ?

1 . () Kendim 2 . () Ebeveynlerim 3 . () Akrabalarım 4 . () Yardım
kuruluşları 5 . () Diğer (Belirtiniz.....)

36. Şu anda sokakta çalışan kaç kız ve erkek kardeşin var ?

Kız _____ Erkek _____

37. Kaç yaşında sokakta çalışmaya başladınız ? _____

38. Sokakta ne tür bir işler yapıyorsunuz ?

1 . () Su satmak 2 . () Ayakkabı boyama 3 . () Mendil,
peçete satmak 4 . () Araba camını silme 5 . () Seyyar satıcılık
yapma 6 . () Su satmak 7 . () Tartıcılık
8 . () Diğer (Belirtiniz.....)

39. Okulların açık olduğu günlerde ortalama kaç saat sokakta çalışırsınız ?

1 . () 2-3 saat 2 . () 4 -5 saat 3 . () 6-7 saat 4 . () 8 ve
daha fazla

40. Okulların tatil olduğu günlerde ortalama kaç saat çalışırsınız ?

- 1 . () 2-5 saat 2 . () 6 -7 saat 3 . () 8-10 saat 4 . ()
10 ve daha fazla

41. Haftada kaç gün sokakta çalışıyorsunuz ?

- 1 . () 1-2 gün 2 . () 3 -4 gün 3 . () 5-6 gün 4 . () 7 gün

42. Kaç yıldır sokakta çalışıyorsunuz ?

- 1 . () 1-2 yıl 2 . () 3-4 yıl 3 . () 5-6 yıl 4 . () 7 -8 yıl
5 . () 9-10 yıl 6 . () 10 ve daha fazla

43. Günde ortalama olarak ne kadar para kazanıyorsunuz ?

- 1 . () 1-5 TL 2 . () 6 -12 TL 3 . () 13-20 TL 4 . () 21 -35 TL
5 . () 36-50 TL 6 . () 51 TL veya daha fazlası

44. Kazandığın parayı nasıl harcıyorsun/ kime veriyorsunuz?

- 1 . () Hepsini ebeveynlerime veriyorum . 2 . () Bir kısmını ebeveynlerime veriyorum .
3 . () Okul ihtiyaçlarıma harcıyorum . 4 . () Giyecek,
içecek gibi özel ihtiyaçlarıma harcıyorum . 5 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

45.Sokakta çalışmaktan memnun musunuz ?

- 1 . () Evet 2 . () Hayır

46. Cevabınız evetse, sebebi nedir ?

- 1 . () Kazandığım parayla kendi ihtiyaçlarımı karşılıyorum. 2 . () Kazandığım
parayla ailemin ihtiyaçlarını karşılıyorum . 3 . () Aile içerisindeki huzursuzluktan
uzaklaşıyorum . 4 . () Para kazanma duygusu beni mutlu ediyor.
5 . () Kendimi geleceğe hazırlıyorum um. 6 . () Arkadaş grubumla
hoşlandığımız işleri yapmaktan zevk alıyorum. 7 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

47. Cevabın hayırsa, sebebi nedir?

- 1 . () Az kazanıyorum. 2 . () Çok yoruluyorum. 3 . () Sokakta
çok tehlikeler var. 4 . () Okula ve derslerime gereken önemi veremiyorum.
5 . () Bana bir meslek kazandırmıyor. 6 . () Diğer
(Belirtiniz.....)

48 . Sokakta çalışmak senin için ne anlama geliyor ?

- 1 . () Sokakta çalışmak hayatı öğrenmenin/esnaf olmanın ilk adımıdır. 2 . ()
Sokakta çalışsam ailem aç kalır. 3 . () Sokakta çalıştığım için utanıyorum.
4 . () Boş zaman aktivitesi olarak yapıyorum. 5 . () Yoksulluktan dolayı
çalışmak zorundayım. 6 . () Kendimi dışlanmış olarak hissediyorum.
7 . () ailem tarafından sokakta çalışmak zorunda bırakılmazsam hiç çalışmak
istemem. 8 . () Diğer (Belirtiniz.....)

49. sokakta çalışmanın yasak olduğunu biliyor musun?

1. () evet

2. () hayır

50. Sokakta çalışırken eve para götürmesen ne olur ?

1. () Ailem bir şey demez.

2. () Dayak atarlar.

3. () Korkumdan eve

gidemem.

4. () Korkarak eve giderim.

5. () Diğer

(belirtiniz.....)

51. Herhangi sıkıntı ve sorunuz olduğunda, kime/kimlere anlatırsınız ?

1. () Kimseye anlatmam.

2. () Grup arkadaşlarıma anlatırım.

3. ()

Aileme anlatırım.

4. () Diğer (Belirtiniz.....)

52. Sokakta hiç geceyi geçirdiniz mi ?

1. () Hayır

2. () 1 -2 defa

3. () 3-4 defa

4. () 5 -6

defa

5. () 7-8 defa

6. () 9 ve daha fazla defa

53. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan arkadaşların oldu mu? 1. () Evet 2. () Hayır

54. gözlem veya bilgilerine göre bağımlılık yapıcı maddeler genelde hangi mekanlarda kullanılırlar?

1. () Park veya Bahçelerde.

2. () Metruk Binalarda.

3. ()

aydınlatması olmayan veya az olan olmayan cadde veya sokaklarda

4. ()

Diğer yerlerde(belirtiniz).....

55. Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanım sebebi/sebepleri sizce aşağıdakilerden hangisidir ? 1. () Arkadaş çevresi ile birlikte olmak için 2. () Özent

ve merak için

3. () Can sıkıntısını gidermek, eğlenmek, heyecan

yaratmak için

4. () Ailevi ve kişisel sorunlardan dolayı

5. () Daha

cesareti olmak için

6. () Diğer (Belirtiniz.....)

56. Van'da hangi yerlerde çalışmaktasınız ?

1. () işlek caddelerde

2. () Trafik yoğunluğu fazla olan

yol güzergahlarının ışıklarında

3. () Park yerlerinde

4. ()

Her hangi belirlenmiş bir yer yok

5. () Cafelerin yoğunlukta olduğu

sokaklarda

6. () Diğer (belirtiniz.....)

57. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, hiç kolluk kuvvetleri(Polis, Bekçi, Zabıta) tarafından alıkonuldun mu? 1. () Evet 2. () Hayır

58. Cevabın evetse, sebebini/sebeplerini belirtiniz ?

1. () Sokakta geceyi geçirdiğim için

2. () Hırsızlık

yaptığım için

3. () Kapkaç yaptığım için

4. () Tiner/Bali, hap

kullandığım için

5. () Şüphe üzerine

6. () Sokakta çalıştığım için

7. () Sokakta çalışan diğer gruplarla kavga ettiğim için

8. () Diğer

(Belirtiniz.....)

59. Sokakta çalışmaya başladıktan sonra, sabıka kaydın oldu mu ?

1 . () Evet 2 . () Hayır

60. Cevabınız evetse, hangi suçtan dolayı sabıka kaydın var ?

1 . () Hırsızlık 2 . () Kap -Kaç 3 . () Yankesicilik
4 . () Uyuşturucu ,esrar vb. maddeleri kullanmak. 5 . () Kavga ve yaralama
6 () Diğer (Belirtiniz.....)

61. sokakta çalışırken kendinizi güvende hissediyor musunuz?

1. () evet 2. () hayır

62. Sokakta çalışmaya başladığından bugüne kadar, sokakta şiddet eylemine hiç maruz kaldın mı? 1 . () Evet 2 . () Hayır

63. Eğer şiddet eylemine maruz kaldıysanız, kim/kimlerin şiddetine maruz kaldınız ?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

1 . () Sarhoşların 2 . () Büyük çocukların 3 . () Polislerin
4 . () Zabıtalının 5 . () Esnafların 6 . () Diğer

(Belirtiniz.....)

64. Yaşadığınız mahalleden ötürü eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve altyapı hizmetleri gibi gibi kamusal hizmetlere ulaşmakta sorun yaşıyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini belirtiniz?

1. () evet(belirtiniz:.....) 2. () hayır

65. Sizce Van kent merkezi güvenli bir yer midir? Cevap hayır ise nedenlerini belirtiniz.

1.() Evet 2. () Hayır

(belirtiniz.....
.....
.....

66. ekmek ihtiyacınızı nasıl karşılamaktasınız?

1. () fırın veya marketten alırız 2. () hamuru evde yapıp pişirilmesi için fırına göndeririz

3. () tandırda kendimiz pişiririz

67. Düğünlerinizi nerde yaparsınız?

1. () Evimizin yakınındaki müsait bir alanda 2. () Düğün salonunda 3. () köyde

GÖRÜŞME FORMU

1. Siz Van'da mahalli mülki amir(Vali) veya yerel yönetim birimlerinin başı(Belediye Başkanı) olsaydınız çocuklar için kentte neleri değiştirir ve sokakta çalışan çocuklar ile ilgili nasıl bir çalışma yapardınız ?

2. Göçü yaşıyorsanız göç etmemiş olmayı ister miydiniz? Nedenlerini belirtiniz.

3. Sizce yaşadığınız mahallenin sokakta çalışmanıza etkisi var mıdır? Varsa ne tür etkileri vardır?

4. Sokakta çalışan bir çocuk olarak, ne tür sorunlarınız var? Kısaca belirtiniz.

5. Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı? Varsa belirtiniz